
ചരകസംഹിത

ഇന്ദ്രിയസ്ഥാനം.

വാചസ്പത്യം

എന്ന പ്രാബ്ധാനുഭാഷകൃഷ്ണൻ

വില അൺ പൂ.

ചരകസംഹിതാ

ഇന്ദ്രിയസ്ഥാനം

വൈദ്യരത്നം

തൃപ്രങ്ങോട്ട് കിഴക്കേപ്പുല്ലത്ത് പരമേശ്വരൻ മുസ്സതവർകളു
ടേയും, വിദ്വാൻ പുനശ്ശേരിനമ്പി നീലകണ്ഠശർമ്മാ

അവർകളുടേയും ഉപദേശസഹായത്തോടെ

1. വാചസ്പതി ടി. സി. പരമേശ്വരൻ മുസ്സത്ത്
2. പണ്ഡിത സി. കെ. വി. ശർമ്മാ ഇവരെഴുതിയ

വാചസ്പത്യം

എന്ന ഭാഷാവ്യാഖ്യാനത്തോടുകൂടിയത്.

പ്രസിദ്ധകൻ

ഭാരതവിലാസം അച്ചുകൂടം

ഉടമസ്ഥൻ മാളിയമ്മാസ് ഭാരത മാതൃ.

All Rights Reserved.

തൃശ്ശിവപേരൂർ

ഭാരതവിലാസം അച്ചുകൂടത്തിൽ അച്ചടിച്ചത്.

വില അണ എട്ട്..

1093 ധനു.

വകുപ്പുവകാശം പ്രസിദ്ധകനുള്ളതാകുന്നു.

അവതാരിക.

നാലു സ്ഥാനങ്ങളുടെ അവതാരികകൾ എഴുതി കഴിഞ്ഞതിനുശേഷം അഞ്ചാമതായ ഇന്ത്രിയസ്ഥാനത്തിന്റെ അവതാരികയിൽ ഈ സ്ഥാനങ്ങളുടെ അവയവിയായ ചരകഗ്രന്ഥത്തെപ്പറ്റി സാമന്ത്യേന പറയേണ്ടതാണെന്നു ബാക്കിയുണ്ടാകയില്ലെന്നു മാത്രമല്ല പ്രകൃതമായ ഇന്ത്രിയസ്ഥാനത്തിൽ, വാശോചാർ (വാഹോചാർ) ശാരീരസ്ഥാനത്തിൽ കാണിച്ചിരിക്കുന്ന വികൃതിവിജ്ഞാനീയം ഭൂതാദിവിജ്ഞാനീയം ഇതുകൊണ്ട് പ്രതിപാദിക്കുന്നതാണെന്നു കൂടി ശാരീരസ്ഥാനത്തിന്റെ അവതാരികയിൽ കാണിച്ചിട്ടുള്ളതിനെ വായനക്കാർ ഓർമ്മവെക്കേണ്ടതാകുന്നു.

ഈ സ്ഥാനത്തിന്ന് ഇന്ത്രിയസ്ഥാനമെന്നു പേരു കൊടുക്കുവാനുള്ള സംഗതി ഇതിൽ കണ്ണ് ചെവി ശ്രോണം രസനം സ്തംഭം ഇതുകളേയും ഇതുകളേക്കൊണ്ടിയേണ്ടതായ വസ്ത്രം, സ്വരം, ഗന്ധം, രസം, സ്തംഭം ഇതുകളേയും ഇതുകളോടു സംബന്ധപ്പെട്ടതായ സത്തം, ഭക്തി, ശൈലം, ശീലം, ആചാരം, സൂതി മുതലായവകളേയും പ്രത്യക്ഷം, അനാമാനം, ഉപദേശം ഇവകളെക്കൊണ്ടു പരീക്ഷിച്ചറിഞ്ഞ് ആയുസ്സിന്റെ പ്രമാണത്തെ നിശ്ചയിപ്പാൻ ഉള്ള മാർഗ്ഗങ്ങളെ ഉപദേശിക്കുന്നതുതന്നെയാകുന്നു. സ്ഥാനാരംഭത്തിങ്കൽ തന്നെ 'ഇഹ ചലു വസ്ത്രശ്ച സ്വരശ്ച ഗന്ധശ്ച രസശ്ച സ്തംഭശ്ച ചക്ഷുശ്ച ശ്രോത്രശ്ച' എന്നു തുടങ്ങി 'ഇതി പരീക്ഷ്യമാണി പ്രത്യക്ഷാനമാനാപദേശശരായുഷഃ പ്രമാണവിശേഷം ജിജ്ഞാസമാനേന ഭിഷജാ' എന്നതുവരെയുള്ള വാക്യംകൊണ്ട് ഇതിനെ ഗ്രന്ഥകാരൻ സൂചിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു.

ശാരീരസ്ഥാനത്തിൽ പ്രാർണ്ണകർമ്മത്തിന്റെ ഫലാനുഭവത്തിനുവേണ്ടി ശരീരത്തെ അവലംബിച്ചിരിക്കുന്ന ആത്മാവിന്റെ അ

ധിഷ്ഠാനമായിരിക്കുന്ന ശരീരത്തിന്റെ ഉൽപത്തിയെപ്പറ്റി വിവരിച്ചിരിക്കുന്നു. മനുഷ്യന്റെ ജീവനും പൂർവ്വജന്മത്തിൽ ചെയ്തിരിക്കുന്ന കർമ്മങ്ങളുടെ ഫലാനുഭവത്തിനുവേണ്ടിയാകുന്നു.

‘പൂർവ്വകർമ്മഫലം ഭോക്തും ജനോയു ഇഹ ജീവനം’

എന്ന് ആപ്തവാചനവുമുണ്ട്. ഈ പ്രാരബ്ധകർമ്മത്തെ അനുഭവിച്ചതീർന്നാൽ പാണ്ഡിത്യമുള്ള ശരീരവും നശിച്ചുപോകുന്നു. എന്നാൽ ആ ശരീരനാശത്തോടുകൂടി നൊമ്മുടെ ആത്മാവു നശിക്കുന്നില്ല. ആയത് സഞ്ചിതകർമ്മത്തിന്റെയും ഇഹാജ്ജിതകർമ്മത്തിന്റെയുമുകൂടി നാശത്തിലാണ് നശിക്കുന്നത്. എന്നാൽ ആത്മാവിനു നാശമെന്നു പറയുന്നത്, പരമാത്മാവിനോടുകൂടിയുള്ള ഐക്യപ്രാപ്തി മാത്രമാകുന്നു. അഭാവമല്ല. പരിണാമവുമല്ല. ഘടാകാശവും മഹാകാശവും ഒന്നായിത്തീരുന്നതുപോലെ ഉള്ള ഐക്യപ്രാപ്തി മാത്രമാകുന്നു. അതുകൾ രണ്ടും വെച്ചുറയാണെന്നു തോന്നുന്നത് ഘടംനിമിത്തമുള്ള ആവരണത്താലാകുന്നു. അതുപോലെ ജീവാത്മാവ് പരമാത്മാവിൽനിന്ന് വേറായാണെന്നു തോന്നിക്കുന്ന ആവരണം ലിംഗശരീരമാകുന്നു. അതു പ്രാരബ്ധകർമ്മംകൊണ്ടുണ്ടാകുന്നതുമാണ്. എന്ന പ്രാരബ്ധകർമ്മം അനുഭവിച്ചതെന്നു നശിക്കണം. അതു നശിക്കുമ്പോൾ ശരീരവും നശിക്കുന്നു. ലിംഗശരീരം നശിക്കണമെങ്കിൽ സഞ്ചിതകർമ്മവും ഇഹാജ്ജിതകർമ്മവുമുകൂടി നശിക്കണം.

“നാഭക്തം ക്ഷീയത കർമ്മ കല്പകോടിശതൈരപി.”

എന്ന് ആപ്തവാചനവുമുണ്ട്. ഇതിലെ കർമ്മപദംകൊണ്ടു പ്രാരബ്ധകർമ്മത്തിനെ ഗ്രഹിക്കണം. സഞ്ചിതകർമ്മത്തെ ഗ്രഹിക്കേണ്ടതില്ല. ഇഹാജ്ജിതകർമ്മത്തെയും ഗ്രഹിക്കേണ്ടതില്ല.

“ജ്ഞാനാഗ്നിഃ സർവ്വകർമ്മാണി ഭസ്മസാൽ കരുതേജ്ജനം”

എന്ന വചനത്തിലെ കർമ്മപദം സഞ്ചിതകർമ്മങ്ങളേയും ഇഹാജ്ജിതകർമ്മങ്ങളേയും പറയുന്നു. ഈ രണ്ടു വചനങ്ങൾക്കും അന്യോന്യവിരോധമില്ലേ? എന്നുള്ള ചിലരുടെ ആക്ഷേപവും ഈ അർത്ഥകല്പനകൊണ്ടു സമാധാനിക്കപ്പെടുന്നു. ഈ പ്രാരബ്ധകർമ്മം അനുഭവിച്ച

നശിച്ചുപോയാൽ പിന്നെ ശരീരം അശേഷം നിലനില്ക്കുന്നതല്ല. ഉടനതന്നെ നശിച്ചുപോകുന്നു. എന്ന ശരീരനാശത്തെ ചില ലക്ഷണങ്ങളെക്കൊണ്ടു സൂക്ഷ്മഗ്രാഹികൾക്കു മുൻകൂട്ടി അറിയുവാൻ കഴിയും. അതിനുള്ള ലക്ഷണങ്ങളെ ഈ സ്ഥാനത്തിൽ ആചാര്യൻ വിവരിച്ചിരിക്കുന്നു.

ഈ സ്ഥാനത്തെ ആചാര്യൻ പന്ത്രണ്ട് അദ്ധ്യായങ്ങളായി വിഭാഗിച്ചിരിക്കുന്നു. അതിൽ ഒന്നാമത്തെ അദ്ധ്യായം വർണ്ണസപരീയമെന്നതാകുന്നു. ഇതിൽ ചക്ഷുരിന്ദ്രിയംകൊണ്ടു ഗ്രഹിക്കേണ്ടതായ വർണ്ണ(രൂപ)ഭേദത്തെയും ശ്രോത്രേന്ദ്രിയംകൊണ്ടു ഗ്രഹിക്കേണ്ടതായ സ്വര(ശബ്ദ)ഭേദത്തെയുംപറ്റി വിവരിച്ചിരിക്കുന്നു.

‘ഇതി വർണ്ണസപരാവുകൗതൗ ലക്ഷണാത്മം മുമുഷ്ഠതാം’ എന്നിങ്ങനെ അദ്ധ്യായപരിസമാപ്തിയികലതിനെത്തന്നെ വിവരിച്ചിരിക്കുന്നു.

രണ്ടാമത്തെ അദ്ധ്യായത്തിന്നു പുഷ്പിതാദ്ധ്യായമെന്നു പേരിട്ടിരിക്കുന്നു. വൃക്ഷലതാദികൾക്കു ഫലം ഉണ്ടാവുന്നതിനെ പുഷ്പം സൂചിപ്പിക്കുന്നതുപോലെ റിഷ്ടലക്ഷണങ്ങൾ മരണത്തെ സൂചിപ്പിക്കുന്നുവെന്നുള്ള യുക്തിയെ “പുഷ്പാ യഥാ പൂർവ്വരൂപം ഫലസ്യേവ ഭവിയ്യതഃ” എന്ന വചനംകൊണ്ടു പ്രതിപാദിക്കയാലാണ് ഈ പേർ ഈ അദ്ധ്യായത്തിന്നു കൊടുത്തിട്ടുള്ളത്. ഇതിൽ ഫ്രോണേന്ദ്രിയംകൊണ്ടു ഗ്രഹിക്കപ്പെടുന്ന ഗന്ധത്തെയും ജിഹ്വേന്ദ്രിയംകൊണ്ടു ഗ്രഹിക്കപ്പെടേണ്ടുന്ന രസത്തെയുംപറ്റി പ്രതിപാദിച്ചിരിക്കുന്നു. അതിനെ തന്നെ:—

“യാന്ത്രേതാനി മയോക്താനി ലിംഗാനി രസഗന്ധയോഃ ।

പുഷ്പിതസ്യ നരസ്യൈതഃ ഫലം മരണമാദിശേൽ”

എന്നുള്ള അന്ത്യശ്ലോകംകൊണ്ടു ഇതിനെത്തന്നെ വിശദപ്പെടുത്തിരിക്കുന്നു. അത്ര പുഷ്പിതസ്യ=സഞ്ജാതപുഷ്പസ്യ. ‘തദസ്യ സഞ്ജാതം താരകാദിഭ്യ ഇതച്ഛ്. ഇതീതപ്രത്യയഃ । അത്ര പുഷ്പശബ്ദസുത്സദശം റിഷ്ടം ലക്ഷയതി । സഞ്ജാതരിഷ്ടസ്യേത്യത്ഥം’ ഇതി വ്യാഖ്യേയം.

മൂന്നാമത്തെ അദ്ധ്യായത്തിന്നു പരിമർന്നിയാദ്ധ്യായമെന്നാകുന്നു പേർ. ഇതിൽ വൈദ്യൻ സമയമേവ തൊട്ടുനോക്കിട്ടോ അന്ത്യ

നൈക്കാണ്ഡം തൊടിച്ചുനോക്കിട്ടോ അറിയേണ്ടുന്ന സ്വർഗ്ഗഭേദങ്ങളെ പ്രതിപാദിച്ചിരിക്കുന്നു. അവകൾ തപശിന്ത്രിയം (സ്വർഗ്ഗേന്ത്രിയം) കൊണ്ടു ഗ്രഹിക്കപ്പെടേണ്ടവകളാകുന്നു.

നാലാമത്തെ അദ്ധ്യായം ഇന്ത്രിയാനീകമാകുന്നു. ഇതിൽ കണ്, ചെവി മുതലായ ഇന്ത്രിയങ്ങളെ പരീക്ഷിച്ചു മരണത്തെ നിശ്ചയിപ്പാനുള്ള മാർഗ്ഗങ്ങളെ ഉപദേശിക്കുന്നു.

അഞ്ചാമത്തേതു പൂർവ്വരൂപീയാദ്ധ്യായമാകുന്നു. ഇതിൽ രോഗങ്ങളുടെ പൂർവ്വരൂപങ്ങളെക്കൊണ്ടു മരണത്തെ നിശ്ചയിക്കേണ്ടും പ്രകാരത്തെ കാണിക്കുന്നു. സ്വപ്നം കാണുന്നതിൽ ഇന്നവിധംകണ്ടാൽ ഇന്നു വ്യാധിക്കൊണ്ടു മരണം സംഭവിക്കുമെന്നതും ഉപദേശിക്കുന്നു. സ്വപ്നങ്ങൾ ഉണ്ടാവുന്നതിന്റെ യുക്തിയും അതു മരണലക്ഷണമായിത്തീരുവാനുള്ള ന്യായവും കാണിക്കുന്നു.

ആറാമത്തേതു കതമാനിശരീരീയാദ്ധ്യായമാകുന്നു. 'കതമാനിശരീരാണി വ്യാധിതാനി മഹാമുനേ' എന്ന് ആരംഭിക്കയാൽ ഈ അദ്ധ്യായത്തിന്ന് ഈ പേര് സിദ്ധിച്ചതാകുന്നു. ഇതിൽ വ്യാധിപിടിപെട്ട മനുഷ്യന്റെ ശരീരത്തെ നോക്കി രോഗത്തിന്റെ സാധ്യ സാധ്യതപരിശേഷം നിശ്ചയിക്കേണ്ടുന്ന മാർഗ്ഗങ്ങളെ ഉപദേശിക്കുന്നു. രോഗങ്ങളുടെ പൗർ്വാപയ്യം മുതലായ അന്യോന്യസംബന്ധം കൊണ്ടുള്ള മരണലക്ഷണങ്ങളേയും ഈ അദ്ധ്യായത്തിൽതന്നെ വിവരിക്കുന്നതുമുണ്ട്.

ഏഴാമത്തേതു പന്നരൂപീയാദ്ധ്യായമാകുന്നു. പന്നമെന്നതു കൃപ്രത്യയാന്തശബ്ദമാകുന്നു. ഇതിന്നു പ്രാപിച്ചതെന്നർത്ഥമാകുന്നു. രൂപാന്തരത്തെ പ്രാപിച്ചിരിക്കുന്ന രൂപത്തെ സംബന്ധിച്ചതെന്നു സാരം. മരായയും പ്രതിമരായയും ഇതിൽ പെട്ടതാകുന്നു. അതുകളുടെ ഭേദംകൊണ്ടു മരണത്തെ അറിയുവാനിതിലുപദേശിക്കുന്നു. ഇതിൽതന്നെ ചില പ്രത്യേകലക്ഷണങ്ങളാൽ ഇത്രദിവസംകൊണ്ടു മരിച്ചുപോകുമെന്നു വിവരിച്ചറിയുവാനും പറയുന്നുണ്ട്.

എട്ടാമത്തേത് അവാക്ശിരസീയാദ്ധ്യായമാകുന്നു. "അവാക്ശിരഃ വാ ജിഹ്വാ വാ" എന്നിങ്ങിനെ ആരംഭിക്കയാലാകുന്നു ഈ

അദ്ധ്യായത്തിന് ഈ പേര് വന്നത്. ഇതിലും പ്രതിഫലമായി ശൈലംകൊണ്ടു മരണത്തെ അറിയാനുള്ള ചില ലക്ഷണങ്ങളെ കാണിക്കുന്നു. അതിനുംപുറമെ ശിരസ്സു മുതലായ ചില അംഗങ്ങളെ പരീക്ഷിച്ചു മരണത്തെ അറിയുവാനുള്ള മാർഗ്ഗവും പറയുന്നുണ്ട്.

വൈകാരികത അദ്ധ്യായം യന്ത്ര ശ്വാവനിമിത്തീയമാകുന്നു. “യന്ത്ര ശ്വാവേ പരിധപന്യേ” എന്ന് ആരംഭിക്കുകയും മരണനിമിത്തങ്ങളെ പ്രതിപാദിക്കുകയും ഈ അദ്ധ്യായത്തിന് ഈ നാമധേയം സിദ്ധിച്ചിരിക്കുന്നു. ഇതിൽ ചില പ്രത്യേകവ്യാധികളെക്കൊണ്ടു മരിപ്പാനുള്ള ലക്ഷണങ്ങളെ കാണിക്കുന്നു. മൂന്നുദിവസംകൊണ്ടു മരിച്ചുപോകുമെന്നും മറ്റും കൃത്യമായി അറിയുവാനുള്ള ചില ലക്ഷണങ്ങളും ഈ അദ്ധ്യായത്തിൽ പറയുന്നുണ്ട്.

പത്താമത്തേതു സദ്യോമരണീയാദ്ധ്യായമാകുന്നു. ഇതിൽ ഏതെല്ലാം ലക്ഷണങ്ങളെക്കണ്ടാലാണ് ഉടനെത്തന്നെ മരിച്ചുപോകുമെന്നു പറയാവുന്നത് ആ വക ലക്ഷണങ്ങളെ വിവരിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടും സദ്യഃ എന്ന പദംകൊണ്ട് ആരംഭിച്ചതിനാലും ഈ അദ്ധ്യായത്തിന് ഈ പേര് സിദ്ധിച്ചിരിക്കുന്നു.

പതിനൊന്നാമത്തേത് അണുജ്യാതിഷീയാദ്ധ്യായമാകുന്നു. ഇതിൽ ഒരുകൊല്ലം മുന്പു (മരിക്കുന്നതിന് ഒരുകൊല്ലം മുന്പു) കാണുന്നതായ പലേ ലക്ഷണങ്ങളേയും പ്രധാനമായി കാണിക്കുന്നു. പിന്നെ ആരമാസംകൊണ്ടും മറ്റും മരിക്കുമെന്നു പറയുവാനുള്ള ചില ലക്ഷണങ്ങളേയും കാണിക്കുന്നു. “അണുജ്യാതിഃ” എന്നാരുഭിക്ഷകകൊണ്ടാണ് ഈ അദ്ധ്യായത്തിന് ഈ പേര് സിദ്ധിച്ചത്.

പന്ത്രണ്ടാമത്തേ അദ്ധ്യായത്തിനു ഗോമയമുണ്ണീയാദ്ധ്യായമെന്നാകുന്നു പേര്. “യന്ത്ര ഗോമയമുണ്ണാഭം” എന്നുമുതൽക്കാണ് ഇത് ആരംഭിച്ചിരിക്കുന്നത്. ഇതിൽ രോഗിയുടെ ഭുതൻ വൈദ്യൻ്റെ അടുക്കൽ വരുമ്പോൾ ഭുതൻ്റെയും മറ്റും ഓരോ പ്രകാരഭുതങ്ങളെക്കൊണ്ടു മരണത്തെ നിശ്ചയിപ്പാനുള്ള മാർഗ്ഗങ്ങളെ കാണിക്കുന്നു. അതുപോലെത്തന്നെ ഭുതലക്ഷണം മുതലായതുകൊണ്ട് ഉട

നെ രോഗിക്കു രോഗനിവൃത്തിവന്ന ആരോഗ്യം മുതലായ ശ്രേയസ്സു
കൾ സിദ്ധിക്കുമെന്നു സൂചിപ്പിക്കുന്ന ലക്ഷണങ്ങളും കാണിച്ചിരി
ക്കുന്നു.

ഇങ്ങിനെ പന്ത്രണ്ട് അദ്ധ്യായങ്ങളെക്കൊണ്ടു മരണലക്ഷണങ്ങളേയും ആരോഗ്യലക്ഷണങ്ങളേയും പ്രതിപാദിച്ചിരിക്കുന്ന ഈ ഇന്ദ്രിയസ്ഥാനത്തെ ആചാര്യൻതന്നെ സ്ഥാനപരിസമാപ്തിയിൽ:

“ഇതിദേഹം പ്രകൃതം യഥാ തഥാ
തദേവേക്ഷ്യം സതതം ഭിഷഗപിദാ ।
തഥാ ഹി സിദ്ധിം ച യശശ്ച ശാശ്വതം
സ സിദ്ധകർമ്മാ ലഭതേ ധനാനി ച”

എന്നു പ്രശംസിച്ചിരിക്കുന്നു. ഇതിൽ സിദ്ധകർമ്മം എന്നതുകൊണ്ടു വൈദ്യനു പ്രത്യേകമായി വേണ്ടുന്നതു കർമ്മസിദ്ധിയാണെന്നു വരുന്നു. ആ കർമ്മസിദ്ധിക്കു വേണ്ടുന്ന ഉപകരണങ്ങളിൽ പ്രാധാന്യം ഏറിയതായ അറിവിനെ സമ്പാദിപ്പാനുള്ള ഉപായമാണ് ഈ വക. ആയുർവ്വേദ വിഷയഗ്രന്ഥപരിശീലനമെന്നറിഞ്ഞുകൊള്ളേണ്ടതാകുന്നു. അതിനാൽ വൈദ്യന് അതിനുള്ള ഉപകരണാന്തരങ്ങളായ പരിചയവിശേഷം, ഈശ്വരവിശ്വാസം, മനോഹൃദം, കർമ്മനെ ചൂണ്യം മുതലായവകളെക്കൂടി സമ്പാദിക്കേണ്ടതാണെന്നു പ്രകാശിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു.

ബാക്കിവിഷയങ്ങളെ ഫൺ ൧ ക്ക്ക്കും ഫൺ ൨-നും ഫൺ ൩ തുലാം ൨൨-ാംനും ഫൺ ൪ ക്ക്ക്കും നവംബറും ഫൺ ൫ തുലാം വൃശ്ചികവും ഏഴുതിയ അവതാരികകളിൽനിന്നു ഗ്രഹിപ്പാനുപദേശിച്ചു പിന്നെയും ബാക്കിയുള്ള കാര്യങ്ങളെ ബാക്കി സ്ഥാനങ്ങളുടെ അവതാരികകളിലേക്കു നിർത്തിവെച്ചു ഈ അവതാരികയെ ഇത്രമാത്രത്തിൽ സമാപിച്ചുകൊള്ളുന്നു.

പുനരാരംഭം പുനരാരംഭം പുനരാരംഭം

15-12-1917

പട്ടംമ്പി.

സഹൃദയസമുദായവിലേയ്ക്ക്

ആയുർവൈദ്യപ്രചാരാശംസീ ച.

വിഷയാനുക്രമണിക.

ഇന്ദ്രിയസ്ഥാനം.

വിഷയം.	ഭാഗം.	വിഷയം.	ഭാഗം.
അദ്ധ്യായം 1.		അദ്ധ്യായം 2.	
വണ്ണസ്വരീയം	1-11	പുഷ്പിതം	11-16
അയുഃപ്രമാണവാശേഷത്തെ അ രിയുവാന്മാഗ്രഹിക്കുന്ന വൈ ദ്യൻ അറിഞ്ഞിരിക്കേണ്ടതായ		മരണപൂർവ്വരൂപമായ അരിഷ്ടത്തി ന്റെ സ്വഭാവം	11
വണ്ണസ്വരഭിഭാവങ്ങൾ	1	അരിഷ്ടംകൂടാതെ മരണമോ അരി ഷ്ടംകൾ മരിക്കേതിരിക്കുക	
പരീക്ഷ്യഭാവസ്വഭാവം	2	യോ സാഭവിക്കുകയില്ല	12
ജാത്യാഭാവവിശേഷങ്ങൾ	3	പുഷ്പിതലക്ഷണം	13
വികൃതിസ്വഭാവം	൩	ശരീരഗന്ധലക്ഷണം	14
ലക്ഷ്യനിമിത്തവികൃതിസ്വഭാവം	4	ശരീരസജ്ജനസ്വഭാവം	15
നിമിത്താനുരൂപ	൩	വിരാസാതിരസ്വലക്ഷണം	16
ഇന്ദ്രിയസ്ഥാനോദ്ദേശം	൩	അദ്ധ്യായവിവരണം	൩
വണ്ണാധികാരം പ്രകൃതിവണ്ണസ്വ ഭാവം	5	<hr/>	
വികൃതിവണ്ണസ്വഭാവം	൩	അദ്ധ്യായം 3.	
വണ്ണഭേദംകൊണ്ട് അറിയേണ്ടതാ യ അരിഷ്ടം	6	പരിമർന്നീയം	17-22
വണ്ണസ്വഭാവംപോലെ അറിയേ വുന്ന മറ്റുഭാവങ്ങൾ	൩	ശരീരം തൊട്ടുനോക്കി ലക്ഷണ മറിയേണ്ട സ്വഭാവം	17
സ്വരാധികാരം പ്രകൃതിസ്വരാ	7	നാഭിപിടിച്ചുനോക്കുന്നനമയം	
വികൃതിസ്വരം	8	അറിയേണ്ട ലക്ഷണങ്ങൾ	൩
സ്വരഭേദംകൊണ്ട് അറിയാവുന്ന		ഉച്ഛ്വാസാഭിവികാരലക്ഷണം	19
അരിഷ്ടത്തിന്റെ സ്വഭാവം	൩	കേശലോമലക്ഷണം	21
മരണലക്ഷണവണ്ണസ്ഥിതികളും		സിരാപ്രാഢ്ഭാവലക്ഷണം	൩
അതിൽ ഒരോന്നുകൊണ്ടും നി ണ്ണയിക്കാവുന്ന മരണകാലവും	9	നഖവികാരലക്ഷണം	22
മരണസാമീപ്യത്തിൽ സംഭവി ക്കുന്ന സ്വരവികാരവും അതു കൊണ്ട് നിണ്ണയിക്കാവുന്ന മ രണകാലവും	10	അംഗുലിലക്ഷണം	൩
അദ്ധ്യായവിവരണം	11	അദ്ധ്യായവിവരണം	൩
<hr/>		<hr/>	
		അദ്ധ്യായം 4.	
		ഇന്ദ്രിയാനികം	23-29
		ഇന്ദ്രിയങ്ങളെ പരീക്ഷിച്ചറിയേ ണ്ട സ്വഭാവം	23

വിഷയം.	ഭാഗം.
കാണുന്നതിൽ സംഭവിക്കുന്ന വി	
കൃതിയും അധികല തരമുള്ളതും	
വിചിത്രം മാണം സംഭവിക്ക	
ന്നതിന്റെയും വിവരണം	24
ശ്രോത്രഗ്രിയ ജ്ഞാനവൈപ	
രീത്യലക്ഷണം	27
ശ്രോണേന്ദ്രിയജ്ഞാനവൈപരീ	
ത്യലക്ഷണം	27
സന്ദേഹേന്ദ്രിയ ജ്ഞാനവൈപരീ	
ത്യലക്ഷണം	27
സ്പർശേന്ദ്രിയജ്ഞാനവൈപരീത്യ	
ലക്ഷണം	28
ജ്ഞാനവൈപരീത്യലക്ഷണം	27
ശേഷമായവിവരണം	29

അദ്ധ്യായം 5.

പൂർവ്വരൂപീയം	30-42
പൂർവ്വരൂപംകണ്ടാൽ അതുനിമിത്തം തുടങ്ങുന്ന രോഗം അസാദ്ധ്യ മായിരിക്കുമെന്നുള്ള വിവരണം 30	
ഇന്നിനതരം പൂർവ്വരൂപംകണ്ടാൽ ഇന്നിന്നരോഗം സംഭവിക്ക മെന്നും അതുകൂടെ അസാ ദ്ധ്യസ്വഭാവവും 31	
വായുവിതന്മാർക്കും സ്വസ്ഥന്മാർക്കും സംഭവിക്കുന്ന ഓസപ്തങ്ങളും തൽഫലങ്ങളും 36	
അതിഭാരമുള്ളതായ സ്വപ്നം 38	
ഓസപ്തസാമാന്യഫലം 39	
ഓസപ്തംകാണുന്നതിന്റെകാരണം 39	
സ്വപ്നഭർതനകാലം 39	
സ്വപ്നത്തിലെ ഏഴു വിഭാഗങ്ങൾ 40	
വൈദ്യശാസ്ത്രത്തിലേയ്ക്കു വിഷ യമായ വിഭാഗം 40	

വിഷയം. ഭാഗം.

സപ്തത്തിലെ സൂനമദ്ധ്യത്തിൽ
 കരംപലങ്ങൾ 41

ഓസപ്തം ഞാൻ തൽക്കാലം
 ചെയ്തേണ്ടതായ പ്രതിവിധി ൭൭

അദ്ധ്യായവിവരണം ൭൯

അദ്ധ്യായം 6.

കുതമാനിശരീരിയം	42-47
വൈദ്യൻ ഹീരെ വജ്ജിക്കേണ്ട	
ന്ന രോഗികളുടെ സ്വഭാവം	43
അദ്ധ്യായവിവരണം	47

അഭിപ്രായം 7.

പന്നരൂപീയം	48-56
കണ്ണിലെ ഉണ്ണിനശിച്ച രോഗി	
ജീവികൾക്കയില്ല	48
അരിച്ചുപുറയാലക്ഷണം	"
അയയുടെ ദൈവവിദ്യ	49
വികൃതപുറയാപ്രമാണം	50
പഞ്ചമഹാഭൂതജപുറയാലക്ഷണം	"
പ്രഭാസപദം	51
അയയുടെ പ്രത്യേക തമിലുള്ള	
വ്യത്യസ്തം	52
മരണം സമീപിച്ച രോഗികളുടെ	
ചില ലക്ഷണങ്ങൾ	"
അദ്ധ്യായവിവരണം	56

അദ്ധ്യായം 8.

അവാക് ശിരസീയം	57-63
അരിയു പ്രതിജ്ഞയാലക്ഷണം	57
അചികിത്സ്യവ്യാധൗ	58
മരണസാമീപ്യലക്ഷണം	61

വിഷയാനുക്രമണിക

വിഷയം.	ഭാഗം.
അദ്ധ്യായവിവരണം	62

അദ്ധ്യായം 9.

യസ്യശ്വാവനിമിത്തീയം 63-69	
മരണോന്മുഖനാരായവരുടെ ചി	
ല പ്രത്യക്ഷലക്ഷണങ്ങൾ	63
അദ്ധ്യായവിവരണം	68

അദ്ധ്യായം 10.

സദ്യോമരണീയം 69-73	
ഉടനെ മരിച്ചുപോകുന്നവരുടെ	
ലക്ഷണം	69
അദ്ധ്യായവിവരണം	73

അദ്ധ്യായം 11.

അണുജ്യാതിഷീയം 74-83	
ബുദ്ധിക്കുള്ള ഭാവഭേദം നിമിത്തം	
അറിയാവുന്ന മരണലക്ഷണം	74
മരണലക്ഷണനിമിത്തങ്ങളും അ	
അതുകൊണ്ട് അനുമാനിക്കാ	
വുന്ന മരണകാലവും	74
മരണലക്ഷണം പൂർത്തിയായ രോ	
ഗിയുടെ തറവാട്ടിൽനിന്നു വൈ	
ദ്യൻ ജലപാനംകൂടെ ചെയ്തുക	
തെന്ന്	81
അസന്നമൃത്യുക്കൾക്കു ചികിത്സ	
ഫലിക്കുകയില്ല	”
വൈദ്യൻ അഭ്യുമായി രോഗിയു	
ടെ അയ്യസ്തിനെ പരീക്ഷി	
ക്കണമെന്ന്	”
അരിഷ്ടശസ്ത്രനിവൃദ്ധനും	83

വിഷയം.	ഭാഗം.
അദ്ധ്യായവിവരണം	83

അദ്ധ്യായം 12.

ഗോമയചൂണ്ണീയം 83-108	
ഒരു മാസത്തിലകത്തു മരിച്ചുപോ	
കുന്നവന്റെ ലക്ഷണം	83
മരണലക്ഷണങ്ങളും മരണകാലവും	84
ഭൂതാധികാരം.	
അശുഭഭൂതാനന്തസമയലക്ഷണം	86
അശുഭഭൂതലക്ഷണം	87
ഭൂതൻവന്നുപറയുന്നസമയത്തെ	
അശുഭഭൂതപാതലക്ഷണം	88
വൈദ്യന്റെ ഭൂതകുനങ്ങൾ	90
ഭൂതകുനംകണ്ടാൽ വൈദ്യൻ മട	
ങ്ങിപ്പോണമെന്ന്	91
അതുരഗുഹപ്രവേശനസമയത്തെ	
ലക്ഷണം	”
അതുരന്റെ ഗുഹാവസ്ഥ	92
മരണലക്ഷണസംഗ്രഹം	93
മരണലക്ഷണങ്ങളാൽ ആ വി	
വരം വൈദ്യൻ പരസ്യമാക്ക	
രുതെന്ന്	100
അരിഷ്ടപൂർത്തിയവനവനെ വൈ	
ദ്യൻ എന്തുചെയ്യണമെന്ന്	101
അരിഷ്ടലക്ഷണമില്ലെങ്കിൽ ആ	
വിവരം വൈദ്യൻ പറയണം	”
സാദ്ധ്യരോഗലക്ഷണം	”
സാദ്ധ്യരോഗമുള്ളവന്റെ ഭൂതാഭി	
ലക്ഷണം	102
സ്വപ്നാഭി ഫലം	106
അരോഗ്യഫലം	107
അദ്ധ്യായവിവരണം	”
സ്ഥാനവിവരണം	103

ചരകസംഹിത

ഇന്ദ്രിയസ്ഥാനം.

അദ്ധ്യായം 1. വർണ്ണസ്വരീയം.

അഥാതോ വർണ്ണസ്വരീയമദ്ധ്യായം വ്യാഖ്യാസ്യാമഃ.

ഇതി ഹ സ്താഹ ഭഗവാനാര്യേഃ.

ഇഹ ചലു വർണ്ണശ്ച സ്വരശ്ച ഗന്ധശ്ച രസശ്ച സ്പർശശ്ച ചി
ക്ഷുശ്ച ശ്രോത്രശ്ച പ്രാണഞ്ച രസനഞ്ച സ്പർശഞ്ച സത്തപഞ്ച

വൈദ്യരണാ തുപ്രങ്ങോട്ട് കിഴക്കേപ്പല്ലത്ത് പരമേശ്വരൻ

മുസ്സത് അവർകളുടേയും, വിദ്വാൻ പുനഃശ്ശേരിനമ്പി

നീലകണ്ഠശർമ്മാവർകളുടേയും ഉപദേശ

സാഹായ്യത്തോടെ എഴുതിയ

വാചസ്പത്യം എന്ന

ഭാഷാ വ്യാഖ്യാനം.

അദ്ധ്യായം 1.

ഘോരമാങ്കുരപുരാധീശം സരിൽപാരാനന്ദയേശ്വരം

മൃത്യുഞ്ജയം ചന്ദ്രമൃഡം പാർവ്വതീശമുപാസ്മഹേ.

1— ഒരുവന്റെ മൃത്യുസ്സിന്റെ പ്രമാണവിശേഷത്തെ— ഇ
ന്നതരത്തിലുള്ളവൻ ഇത്രകാലത്തിലധികം ജീവിക്കുകയില്ല എന്ന
തത്ത്വത്തെ അറിഞ്ഞാൽ കൊള്ളാമെന്ന് ആഗ്രഹിക്കുന്ന വൈ
ദ്യൻ മാരുള്ളവരുടെ വർണ്ണസ്വരം ഗന്ധം രസം സ്പർശം ചക്ഷുസ്സ്

ഭക്തിശ്ച ശൌചഞ്ച ശീലഞ്ചാചാരശ്ച സ്മൃതിശ്ചാകൃതിശ്ച ബല
ഞ്ച ധ്യാനിശ്ച തന്ത്രാ ചാരംഭശ്ച ഗൌരവഞ്ച ലാഘവഞ്ചാഹാരശ്ച
വിഹാരശ്ചാഹാരപരിണാമശ്ചോപായശ്ചാപായശ്ച വ്യാധിശ്ച വ്യാ
ധിപൂർവ്വരൂപഞ്ച വേദനാശ്ചോപദ്രവാശ്ച ഹായാ ച പ്രതിച്ഛായാ
ച സ്വപ്നദർശനഞ്ച ദൂതാധികാരശ്ച പഥി ചൗൽപാദികഞ്ചാതുര
കലേ ഭാവാവസ്ഥാന്തരാണി ച ഭേഷജസമ്പ്രവൃത്തിശ്ച ഭേഷജവി
കാരയുക്തിശ്ചേതി പരീക്ഷാണി പ്രത്യക്ഷാനുമാനോപദേശൈരായു
ഷഃ പ്രമാണവിശേഷം ജിജ്ഞാസമാനേന ഭിഷജാ. 1

തത്ര ചലേപധാം പരീക്ഷാണാം കാന്തിചിത് പുരുഷമനാ
ശ്രിതാനി കാന്തിചിച്ഛ പുരുഷസംശ്രയാണി. തത്ര യാനി പുരു

ശ്രോത്രം ബ്രാഹ്മണം രസനം സ്തർനം സത്ത്വം ഭക്തി ശൌചം ശീ
ലം ആചാരം സ്മൃതി ആകൃതി ബലം ധ്യാനി തന്ത്ര ആരംഭം ഗൌര
വം ലാഘവം ആഹാരം വിഹാരം ആഹാരപരിണാമം ഉപായം അ
പായം വ്യാധി വ്യാധിയുടെ പൂർവ്വരൂപത്തിന്റെ ദർശനം വേദനേ ഉ
പദ്രവങ്ങൾ ഹായ പ്രതിച്ഛായ സ്വപ്നദർശനം ഇതുകളേയും ദൂതാ
ധികാരത്തേയും വഴിയിലെ ഉൽപാതദർശനത്തേയും രോഗിയുടെ ത
റവാട്ടിലെ ഭാവാവസ്ഥാന്തരങ്ങളേയും ഭേഷജസംപ്രവൃത്തിയേയും
ഭേഷജവികാരയുക്തിയേയും ഈ നാല്പതു കൂട്ടത്തേയും പ്രത്യക്ഷം അ
നുമാനം ഉപദേശമെന്ന പരീക്ഷാവിധികൊണ്ടു വഴിപോലെ പരീ
ക്ഷിച്ചറിയുകയും വേണം. ഈ ഇന്ദ്രിയസ്ഥാനത്തിലെ പന്ത്രണ്ടു് അ
ദ്ധ്യായങ്ങളിൽക്കൂടി ഈ പറഞ്ഞ വണ്ണാദികളുടെ വിശേഷത്തെ
വിവരിക്കുകയും അതുകൊണ്ടു മരണലക്ഷണത്തെ വിസ്മരിച്ചുപദേശി
ക്കുകയും ചെയ്യുന്നതാകയാലാകുന്നു ഇവിടെ വണ്ണം സ്വരം ഇത്യാദി
യായിത്തന്നെ വ്യാഖ്യാനിച്ചതെന്നു ധരിക്കുകയുംവേണം * 2—ഈ
പറഞ്ഞ വണ്ണാദികളിൽ ചിലതു പരീക്ഷ്യനായ പുരുഷനെ ആശ്ര
യിച്ചു നില്ക്കത്തക്കവയും ചിലതു പുരുഷസംശ്രയങ്ങളുമായിരിക്കും.
അതിൽ പുരുഷനെ ആശ്രയിച്ചു നില്ക്കത്തക്കവയായതുകൾ— ദൂത
വാക്യശക്തികളെ ഉപദേശംകൊണ്ടും യുക്തികൊണ്ടും പരീക്ഷി

ഷമനശ്രിതാനി താത്പര്യപദേശതോ യുക്തിതത്ത്വ പരീക്ഷേത. പു
രുഷസംശ്രയാണി പുനഃ പ്രകൃതിതത്ത്വ വികൃതിതത്ത്വ. 2

തത്ര പ്രകൃതിജ്ഞാതിപ്രസക്താ കലപ്രസക്താ ച ദേശാനു
പാതിനീ ച കാലാനുപാതിനീ ച വയോനാപാതിനീ ച പ്രത്യാ
ത്മനിയതാ ചേതി. ഏതാവജ്ഞാതികലദേശകാലവയഃപ്രത്യാത്മ
നിയതാ ഹി തേഷാം തേഷാം പുരുഷാണാം തേ തേ ഭാവവിശേഷാ
ഭവന്തി. 3

വികൃതിഃ പുനല്ക്ഷണനിമിത്താ ച ലക്ഷ്യനിമിത്താ ച നി
മിത്താനുരൂപാ ച. തത്ര ലക്ഷണനിമിത്താ നാമ സാ യന്ത്യാഃ ശ
രീരേ ലക്ഷണാന്വേവ ഹേതുഭൂതനാനി ഭവന്തി. ലക്ഷണാനി ഹി

ചൂരിയണം. അതുകളുടെ ദിഞ്ചത്രമേ തന്ത്രത്തിൽ വിവരിക്കുകയു
ള്ളൂ എന്നു സാരം. പുരുഷസംശ്രയങ്ങളായതുകളെ പ്രകൃതിവികൃ
തിഭേദങ്ങളെക്കൊണ്ടും പരീക്ഷിച്ചുറിയണം. * 3— പുരുഷസം
ശ്രയങ്ങളായ ഭാവങ്ങളിൽ പ്രകൃതി എന്നത്, ജാതിപ്രസക്തയാ
യം—ജാത്യാചാരസ്വഭാവമെന്നും ഓരോ കലത്തിലെ സമ്പ്രദായമെ
ന്നും ദേശാചാരമെന്നും കാലസ്വഭാവമെന്നും പ്രായസ്വഭാവമെന്നും
മുള്ള ഭേദേന ഓരോരുത്തരുടേയും വ്യത്യസ്തമായിരിക്കും. അതേവിധം
ഓരോരുത്തരുടേയും സ്വഭാവഭേദപ്രകാരവും പ്രകൃതി വ്യത്യാസപ്പെ
ട്ടിരിക്കും. ഇങ്ങിനെ ജാതികലദേശകാലവയഃപ്രത്യാത്മനിയത
ങ്ങളായ ഈ പ്രകൃതികളോടുകൂടിയ പുരുഷന്മാർ അതാതുതരം ഭാ
വവിശേഷങ്ങളും സംഭവിക്കും* 4—വികൃതി എന്നത്, ലക്ഷണനി
മിത്ത എന്നും ലക്ഷ്യനിമിത്ത എന്നും നിമിത്താനുരൂപ എന്നുമുള്ള
ഭേദേന മൂന്നു തരമായിരിക്കും. ശരീരത്തിൽ കാണുന്ന വികാരല
ക്ഷണങ്ങൾതന്നെയായിരിക്കും അതുണ്ടാകുവാനുള്ള കാരണങ്ങളു
മെന്നാൽ അതാണ് ലക്ഷണനിമിത്തമായ വികൃതി. അതിലെ ചി
ല ലക്ഷണങ്ങൾ സ്വതഃ ശരീരനിബദ്ധങ്ങളായിരിക്കും. അതുകൾ
അതാതു ശരീരാധിഷ്ഠാനങ്ങളെ പ്രാപിച്ച് അതാതു വികാരത്തെ

കാനിചിൽ ശരീരോപനിബദ്ധാനി ഭവന്തി. യാനി ഹി തസ്മിം
സുസ്മിംസുത്രാധിഷ്ഠാനമാസാദ്യ താം താം വികൃതിമുൽപാദയന്തി. 4

ലക്ഷ്യനിമിത്താ തു സാ യസ്യ ഉപലഭ്യതേ നിമിത്തം യഥോ
ക്തം നിദാനേഷു. 5

നിമിത്താനുരൂപാ തു നിമിത്താന്തർമാനുകാരിണീ യാ താമനി
മിത്താം നിമിത്തമായുഷഃ പ്രമാണജ്ഞാനസ്പ്യേച്ഛന്തി ഭിഷജോ ഭൂയ
ശ്ചായുഷഃ ക്ഷയനിമിത്താം പ്രേതലിംഗാനുരൂപാം യാമായുഷോന്ത
സ്തസ്യ ജ്ഞാനാന്തർമുപദിശന്തി ധീരാഃ. 6

യാമധികൃത്യ പുരുഷസംഗ്രഹാണി മുച്ഛന്താം ലക്ഷണാസൃപ
ദേക്ഷ്യമാഃ. ഇത്യുദേശഃ. തദപിസുരേണാനുവാചാസ്യമാഃ. 7

ഉണ്ടാക്കുകയും ചെയ്യും. ഇതെല്ലാമാണ് ലക്ഷണനിമിത്തമായ വി
കൃതിയുടെ സ്വഭാവം* 5—ലക്ഷ്യനിമിത്തമായ വികൃതിയുടെ സ്വ
ഭാവമെന്തെന്നാൽ, യാതൊരു വികൃതിയുണ്ടാകുവാനുള്ള കാരണം
നിദാനത്തിൽ വിവരിക്കുന്നതുകൾ തന്നെയായിരിക്കുമെങ്കിൽ ആ
വികൃതി ലക്ഷ്യനിമിത്തയാണെന്നു ധരിക്കണം* 6—യാതൊരുകാ
രണവും കൂടാതെ നിമിത്തത്തിന്റെ അർത്ഥത്തെ അനുകരിക്കുന്ന വി
കൃതി യാതൊന്നോ അതാകുന്നു നിമിത്താനുരൂപമായ വികൃതി.
വൈദ്യശാസ്ത്രകുശലന്മാരായ ആചാര്യന്മാർ നിമിത്തമെന്നത് ആ
യുസ്സിന്റെ പ്രമാണജ്ഞാനമാണെന്നും പറയുന്നു. ധീരന്മാരായ ആ
ചാര്യന്മാർ ഈ നിമിത്താനുരൂപ ആയുസ്സിന്റെ ക്ഷയത്തിന്നു നി
മിത്തഭൂതയാകയാൽ ഇതിനെ പ്രേതലിംഗാനുരൂപയെന്നും പറയു
ന്നു. അവർ ഇങ്ങിനെ പറയുന്നത്, ശരീരത്തിലെ അന്തർജാമിയാ
യ ആയുസ്സ് ഈ ശരീരത്തിൽ എത്രകാലം നിലനില്ക്കുമെന്ന ജ്ഞാ
നത്തിന്നുവേണ്ടിയുമാകുന്നു* 7—മരിപ്പാൻ തുടങ്ങുന്നവരുടെ ലക്ഷ
ണങ്ങളെ വ്യക്തമാക്കി ചെയ്യുന്നതായ യാതൊരു പ്രേതലിംഗാനു
രൂപവികൃതിയെ അധികരിച്ചാണോ മുച്ഛന്തായ പുരുഷനിലുള്ള ല
ക്ഷണങ്ങളെ തിരിച്ചറിയുക ആ വക ലക്ഷണങ്ങളെ വിസ്മരിച്ചുപ

കൃതാനഭ്യേതപന്നാനിതി പ്രകൃതിവികൃതിവണ്ണം ഭവന്ത്യുക്താശ്ച
ശീരസ്യ. 10

തത്ര പ്രകൃതിവണ്ണാൽശരീരേ വികൃതിവണ്ണാൽശരീരേ പോ
വപി വണ്ണം മയ്യാഭാവഭക്തൗ ദൃഷ്ട്വാ യദ്യേവം സവ്യഭക്തിണ
വിഭാഗേന യദ്യേവം പൂർവ്വപശ്ചിമവിഭാഗേന യദ്യുത്തരാധരവിഭാ
ഗേന യദ്യുത്തർദ്വഹിവിഭാഗേന ആതുരസ്യാരിഷ്ടമിതി വിദ്യാൽ. 11

ഏവമേവ വണ്ണഭേദോ മുഖപുണ്യത്തോ വർത്തമാനോ മരണായ
ഭവതി. 12

വണ്ണഭേദേന ഗ്ലാനിഹർഷ്വരൗഷ്ട്രസ്സേഹം വ്യാഖ്യാതാഃ. 13

നിരം ഉടൻ സംഭവിക്കുന്നതായാൽ അതും വികൃതിവണ്ണംതന്നെയും
യിരിക്കും * 11—രോഗിയായവന്റെ ശരീരത്തിലെ പകുതിഭാഗം
പ്രകൃതിവണ്ണവും പകുതിഭാഗം വികൃതിവണ്ണവുമായിരിക്കുകയും ആ
പ്രകൃതിവികൃതി വണ്ണങ്ങൾ രണ്ടും ഒരു ക്രമത്തിൽ വിഭാഗിച്ചിരിക്കുക
യും ചെയ്യുമായി കണ്ടാൽ ആ വണ്ണവ്യത്യാസഭേദം അരിഷ്ടമാ
ണ്. —മരണചിഹ്നമാണെന്ന് അറിയണം. ('അരിഷ്ടമന്ത്രേഭേ തക്രേ
സ്മൃതികാംഗാര ആസവേ । ഇതേഭേ മരണചിഹ്നേ ച' എന്നു മേദി
നി.) ഇങ്ങിനെ ശരീരാൽത്തിൽ കാണുന്ന വണ്ണവ്യത്യാസം ഇട
ത്തും വലത്തുമായോ മുഖിലും പിന്നിലുമായോ മുകളിലും ചോട്ടിലു
മായോ ഉള്ളിലും പുറത്തുമായോ സംഭവിക്കുകയും ചെയ്യും. ആവക
വ്യത്യാസങ്ങളെ മനസ്സിലാക്കി ഗ്രഹിക്കുകയും വേണം * 12—ഇ
ങ്ങിനെ സംഭവിക്കുന്ന വണ്ണവ്യത്യാസം മുഖത്തോ മറ്റ് ഏതെങ്കി
ലും അവയവത്തിലോ സംഭവിക്കുന്നതായാലും അതു മരണലക്ഷ
ണമായിത്തീരും. ശരീരത്തിലാസകലം വണ്ണവ്യത്യാസം വരേണമെ
ന്നില്ല മുഖത്തോ മറ്റോ സംഭവിച്ചാലും മതി എന്ന് സാരം *

13—വണ്ണത്തിന്റെ വിഭാഗത്തെ ഇങ്ങിനെ വിവരിച്ചതു
കൊണ്ട് ഗ്ലാനി ഹർഷ്വരൗഷ്ട്രം സ്സേഹം ഇതുകളുടെ വ്യത്യാസങ്ങ
ളേയും ഗ്രഹിക്കണം. അതുകളുടെ വ്യത്യാസം ഈ പാഠത്തെ തര
ത്തിലായിരിക്കുമെന്ന് ആശയം *

തഥാ പിച്ഛവുംഗതിലകാളകപിടികാനാമന്യതമസ്യാനന്തേ ഋ
ന്മാതൃരസ്യവമേവാപ്രശസ്യം വിദ്വാൽ. 14

നഖനയനവദനമൂത്രപുരീഷഹസ്തപാദൈഃശ്ചാഭിഷ്ഠപി ച
വൈകാരികോക്താനാം വണ്ണാനാമന്യതമസ്യാ പ്രാദുർഭാവോ ഹീന
ബലവണ്ണന്ത്രിയേഷു ലക്ഷണമായുഷഃ ക്ഷയസ്യാ ഭവതി. യച്ചാന്യദേ
പി കിഞ്ചിദപണ്ണവൈകൃതമഭേദവ്യർത്ഥം സഹസോൽപദ്യേതാനിമി
ത്തമേവ ഹീനമാനസ്യാതൂരസ്യാ തച്ചാരിഷ്ടം. ഇതി വണ്ണാധി
കാരഃ. 15

സ്വരാധികാരഃ.

സ്വരാധികാരസ്തു ഹംസക്രൗഞ്ചനേമിദൃന്ദികളവിംഗകാക
കപോതധർമ്മരാനകാരാഃ പ്രകൃതിസ്വരാഃ. യാംശ്ചാപരാനപദേ

14—രോഗിയായവൻ മുഖത്തു പുതിയതായി മറവോ കരിമ
ങ്ങോ കാക്കപ്പുള്ളിയോ കുരുവോ ഉണ്ടാകുന്നതും നല്ലതല്ല—മരണ
ലക്ഷണമാകുന്നു എന്നറിയണം * 15—വണ്ണന്ത്രിയങ്ങൾ ക്ഷയിച്ചു
വെൻ്റെ നഖം കണ്ണ് വദനം മൂത്രം മലം കയ്ക്ക് കാല് ചുണ്ട് ഇതുക
ളിൽ വൈകാരികങ്ങളാണെന്നു പറയപ്പെട്ട നീലശ്വാമതഃപ്രഹരിത
ശുക്ലവണ്ണങ്ങളിൽ ഏതെങ്കിലും സംഭവിക്കുന്നതായാൽ അതും മര
ണലക്ഷണംതന്നെയായിത്തീരും. രോഗംനിമിത്തം ബലാഭികൾ
ക്ഷയിച്ചുവരുന്ന രോഗിക്ക് ഈ പറഞ്ഞതോ മറ്റു വിധത്തിലുള്ള
തോ ആയതും മുഖ് ഒരിക്കലും ഉണ്ടായിട്ടില്ലത്തതുമായ നിറഭേദം
യാതൊരു കാരണവുംകൂടാതെ പെട്ടെന്നു കാണുന്നതായാൽ അതും
മരണലക്ഷണംതന്നെയായിരിക്കും. ഇതാണ് വണ്ണാധികാരമെന്നു
ഗ്രഹിക്കുകയും വേണം *

സ്വരാധികാരം.

16—ഇനി സ്വരാധികാരത്തെ വിവരിക്കാം. മനുഷ്യരുടെ സ്വരാ
ഭാവികമായ സ്വരം, അരയന്നം ചക്രവാകം വണ്ടിച്ചക്രം പൈതമ്പ
ര കളവിംഗം (ഊക്കുയിൽ) കാക്ക മാടപ്രാവ് മഴക്കാറ്റ് എന്നിതുക

ക്ഷുമാണോപി വിദ്യാദന്തകതോന്യഥാ വാപി നിദ്രിശ്ചമാനാംസു
ജ്ഞൈഃ. 16

ഏവമഗ്രസ്മാദ്യുക്തഗൽഗഭക്ഷാമദീനാനുകീർണ്ണാസ്സപാതൂരാ
ണാംസ്വരാ വൈകാരികാഃ. യഃശ്ചാപരാനുപഭക്ഷ്യമാണോപി
വിദ്യാൽ പ്രാഗപി കൃതാനഭേതപാൽപന്നാനിതി പ്രകൃതിവികൃതി സ്വ
രാ വ്യാഖ്യാതാഃ. 17

യത്ര പ്രകൃതിവൈകാരികാണാം സ്വരാണാമാശ്ചഭിനിർവൃത്തിം
സ്വരാനേകതപമേകസ്യ ചാനേകതപമപ്രശസ്യം ഇതി സ്വരാധി

ജ്ഞൈഃ ഏതിന്റെ എങ്കിലും ഒന്നിന്റെ ശബ്ദത്തോടു തുല്യമായിരി
ക്കും. അന്തകസാദൃശ്യംകൊണ്ടോ മറ്റു സംഗതികളാലോ ഇന്നു
വന്റെ സ്വരം ഹംസാദിസ്വരങ്ങളിൽനിന്നു വ്യത്യസ്തമാണ് എ
ന്നു പറയുന്നതായാലും അതു പ്രകൃതിസ്വരമാണെങ്കിൽ അതിൽ
അരിവുള്ളവർ അത് ഇതിൽ ഏതിന്റെ വകഭേദമാണെന്നറിയുന്ന
താകുന്നു * 17—വികൃതമായ സ്വരം കുറിയാടിന്റെ സ്വരംപോല
യും അക്ഷരവ്യക്തിയും പദവ്യക്തിയുമില്ലാത്തതും പറയുന്നത് ഇ
ന്നതാണെന്നു വ്യക്തമാവാത്തവിധവും ഗൽഗഭേദവും മൂലപോ
ത്താത്തയും ദീനസ്വരത്തിലും അനുദീർണ്ണമായുമിരിക്കും. ഇതേവിധം
അതാതുരോഗംനിമിത്തം സ്വരത്തിന്ന് ഇന്നിന്നതരം പ്രകൃതിമാ
റാം വരുമെന്നു പറയുന്നുവോ അതുകളും മുഖിലാത്തതായ സ്വര
വികാരങ്ങളും വികൃതസ്വരങ്ങൾതന്നെയാകുന്നു. ഇങ്ങിനെ പ്രകൃതി
വികൃതിസ്വരങ്ങളുടെ ലക്ഷണം പറയുകയും ചെയ്തു *

18—ഈ പറഞ്ഞ പ്രകൃതിവികൃതിസ്വരങ്ങളിൽ ഒന്നുള്ളപ്പോൾ
യാതൊരു കാരണവുംകൂടാതെ വികൃതസ്വരമോ പ്രകൃതസ്വരമോ ഒ
ന്നു ക്ഷണത്തിൽ സംഭവിക്കുകയും ഏകകാലത്തിൽ പലേ സ്വര
ങ്ങൾ സംഭവിക്കുകയും ഒരേ സ്വരത്തിൽ അനേകസ്വരം സംഭവി
ക്കുകയും ചെയ്യുന്നതും നിന്ദിതംതന്നെയാകുന്നു. ഇതാണ് സ്വരാ
ധികാരത്തിന്റെ വിവരണം. ഇങ്ങിനെ വർണ്ണസ്വരങ്ങളുടെ അധി

കാരം. ഇതിവണ്ണസ്വരാധികാരേ യഥാവദൈകത മുഖ്യതാജ്ഞാ
നാത്ഥമിതി. 18

ഭവന്തി ചാത്ര.

യസ്യ വൈകാരികോ വണ്ണഃ ശരീര ഉപജായതേ
അഭേദം വായദി വാ കൃൽസ്തേ നിമിത്തം ന ച നാസ്തി സഃ. 19

നീലം വായദി വാ ശ്യാവം താമ്രം വായദി വാരുണം
മുഖാൽമന്യമാ വണ്ണം മുഖാഭേദം രിഷ്ടമുച്യതേ. 20

സ്തേഹോ മുഖാഭേദം സുവ്യക്തോ രൌക്ഷ്യമൽമുഖേ ഭൂശം
ഗ്ലാനിരഭേദം തഥാ ഹർഷോ മുഖാഭേദം പ്രേതലക്ഷണം. 21

തിലകാഃ പിപ്ലവോ വൃജാ രാജയശ്ച പൃഥഗ്വിധാഃ
ആതുരസ്യാതു ജായന്തേ മുഖേ പ്രാണാൻ മുക്തതഃ. 22

കാരങ്ങളെ പ്രത്യേകം വിവരിച്ചതിന്റെ പ്രയോജനം മരണലക്ഷ
ണത്തെ തിരിച്ചറിയുവാൻവേണ്ടിയുമാകുന്നു. *

ഈ വിഷയത്തിൽ താഴെ പറയുന്ന വചനങ്ങളെക്കൂടെ ഗ്ര
ഹിച്ചിരിക്കുകയും വേണം.

19—ഭവന്ന് ശരീരത്തിന്റെ ഏതെങ്കിലും ഭാഗത്തിലോ
ശരീരമാസകലാമാ യാതൊരു പ്രത്യേകകാരണവും കൂടാതെ വൈകാ
രികമായ വണ്ണം സംഭവിക്കുന്നതായാൽ അവൻ മരിച്ചുകൂട്ടത്തിലാ
യി എന്നറിയണം * 20—ഭവന്റെ മുഖത്ത് ഏതെങ്കിലും ഒരു
ഭാഗത്ത്, നീലവണ്ണമോ കരിവാളിപ്പോ ചെമ്പിൻനിറമോ അരുണ
നിറമോ സംഭവിച്ചാൽ അവന്റെ മരണലക്ഷണങ്ങൾ പരിപൂർണ്ണ
ങ്ങളായിരിക്കുന്നുവെന്നറിയണം * 21—മുഖത്തിന്റെ ഒരു ഭാഗത്തു
സ്തിംഭലതയും മറുഭാഗത്തു രൂക്ഷതയും വ്യക്തമായി പ്രകാശിക്കുക
യും അതേവിധം മുഖാൽത്തിൽ ഗ്ലാനിയും മുഖത്തിന്റെ മറു ഭാഗ
ത്തു ഹർഷവും പ്രകാശിച്ചു കാണുകയും ചെയ്യാൻ അവൻ പ്രേതന്ത
ന്നെന്നാണെന്നു ഗ്രഹിക്കണം.—അവന്റെ മരണം അത്യന്തം അടുത്തി
രിക്കുന്നു എന്നും ധരിക്കണം * 22—രോഗം പിടിച്ചു മരിക്കാറായ
വന്റെ മുഖത്തു പെട്ടെന്നു പലപ്രകാരത്തിലുമുള്ള കാക്കപ്പുള്ളി മാ

- പുഷ്പാണി നഖഭേദേഷു പക്ഷാ വാ ഭേദസംശ്രിതഃ
 ചൂണ്ണകോ വാപി ഭേദേഷു ലക്ഷണം മരണസ്യ തൽ. 23
- ഓഷ്ഠയോഃ പാദയോഃ പാണോരക്ഷോമൃത്രപുരീഷയോഃ
 നഖേഷപി ച വൈവർണ്യമേതൽ ക്ഷീണബലേനകൃൽ. 24
- യസ്യ നീലാവഭാസോഽഷ്ടൗ പകുജാംബവസന്നിഭൌ
 മുഖ്യൂരിതി തം വിദ്യാന്നരം ധീരം ഗതായുഷം. 25
- ഏകാ വാ യദിവാനേകോ യസ്യ വൈകാരികഃ സ്വരഃ
 സഹസോൽപദ്യേത ജന്തോഹീയമാനസ്യ നാസ്തി സഃ. 26
- യച്ചാന്യദപി കാണ്ഡിൽ സ്ത്യാദൈപകൃതം സ്വരവർണ്ണയോഃ
 ബലമാംസവിഹീനസ്യ തത്സർവ്വം മരണോദയം. 27

വ് കരിമണ്ണ് വലികൾ എന്നിതുകൾ സംഭവിക്കും * 13—നഖങ്ങളിന്മേലും പല്ലിന്മേലും വൃദ്ധുവാപ്പെടുകയും—വെള്ളനിറമായ പുള്ളിയുണ്ടാവുകയും പല്ലിന്മേൽ മാളിപാറി ഉറച്ചതുപോലെ വരി ആസകലം വ്യാപിച്ച് ഇച്ചിൽ കട്ടിയായിനിലുക്കുകയും പല്ലിന്മേൽ പൊടി വിതറിയപോലെ നിറംവരികയും ചെയ്യുന്നതും മരണലക്ഷണം തന്നെയാകുന്നു * 24—രോഗനിമിത്തം ബലം ക്ഷയിച്ചവന് ചുണ്ടിന്മേലോ പാദങ്ങളിലോ കൈകളിലോ കണ്ണുകളിലോ മൂത്രത്തിലോ മലത്തിലോ നഖങ്ങളിലോ വൈവർണ്യം സംഭവിക്കുന്നതായാൽ അതു മരണകാരണമാകുന്നു * 25—രണ്ടുപുണ്ടുകളും പഴുത്ത ഞാവൽപഴംപോലെ നീലവർണ്ണമായിത്തീരുന്നതായാൽ അവന്നു മരണകാലം സമീപിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നറിയണം. ഇങ്ങിനെ സംഭവിക്കുന്നതു രോഗിക്കുമാത്രമായിരിക്കേണ്ടെന്നില്ല. സ്വസ്ഥനായവന്നു സംഭവിച്ചാലും മരണലക്ഷണം തന്നെയാണ് *

26—രോഗനിമിത്തം ശരീരബലം കുറഞ്ഞുവരുന്നവന് ഏഡകഗ്രന്ധാഗ്യാഗ്യാർത്ഥവൈകാരികസ്വരങ്ങളിൽ ഏതെങ്കിലും ഒന്നോ അതോ ഒരു വൈകാരികസ്വരങ്ങളോ പെട്ടെന്നു പ്രകാശിക്കുന്നതായാൽ അവൻ ജീവിക്കുകയില്ലെന്നു നിശ്ചയിക്കാം * 27—ശരീരബലവും മാംസവും ക്ഷയിച്ചവന് ഈ പറഞ്ഞമാതിരിയുള്ള വർണ്ണസ്വരവികാരങ്ങളും ഇവിടെ വിവരിച്ചുപദേശിക്കാത്തവിധത്തിലുള്ള മ

തത്ര ശ്ലോകഃ.

ഇതി വണ്ണസ്വരാവുകൗതലക്ഷണേനാമം മുഖാന്തരം
യസ്യ സമൃഗ്വിജാനാതിനായുജ്ഞാനേ സ മുഹൂതി.

28

ഇതി ചരകസംഹിതായാം

ഇന്ദ്രിയസ്ഥാനേ

വണ്ണസ്വരീയോ നാമ പ്രഥമോദ്ധ്യായഃ.

—അ—

അദ്ധ്യായം 2. പുഷ്പിതം.

—അ—

അഥാതഃ പുഷ്പിതമദ്ധ്യായം വ്യാഖ്യാസ്യമാംഃ.

ഇതി ഹ സ്താഹ ഭഗവാനാത്രേയഃ.

പുഷ്പം യഥാ പൂർവ്വരൂപം ഫലസ്വേഹ ഭവിഷ്യതഃ

രം ചില വണ്ണസ്വരവികാരങ്ങളും സംഭവിച്ചു കാണുന്നതായാൽ
അതെല്ലാം മരണത്തിന്നു കാരണമായിത്തീരുമെന്നറിയണം *

അദ്ധ്യായവിവരണം.

28—വണ്ണസ്വരീയമെന്ന ഈ അദ്ധ്യായത്തിൽ ആസന്നമൃ
ത്യവായവന്റെ ലക്ഷണത്തെ വേർ തിരിച്ചറിയുവാൻവേണ്ടി വണ്ണസ്വ
രങ്ങളുടെ വിഭാഗത്തെ വഴിപോലെ വിവരിച്ചിരിക്കുന്നു. ഈ വി
ഭാഗത്തെ അറിയുന്നവൻ ആയുഃപ്രമാണജ്ഞാനത്തിൽ ലവലേശം
സംശയം സംഭവിക്കുകയുമില്ല *

ഇതി ചരകസംഹിതാവ്യാഖ്യാനേ

വാചസ്പത്യേ

ഇന്ദ്രിയസ്ഥാനേ പ്രഥമോദ്ധ്യായഃ.(1)

—അ—

അദ്ധ്യായം 2.

—അ—

1—ഭവിഷ്യവേസ്ഥയിലിരിക്കുന്ന ഫലത്തെ ഏതൊരു പ്രകാ
രം തൽപൂർവ്വരൂപമായ പുഷ്പം സൂചിപ്പിക്കുമോ അതേവിധം മര

- തഥാ ലിംഗമരിഷ്ടാഖ്യം പൂർവ്വരൂപം മരിഷ്യതഃ. 1
 അപ്യേവന്തു ഭവേൽ പുഷ്പം ഫലേനാനനുബന്ധി യൽ
 ഫലഞ്ചാപി ഭവേൽ കിഞ്ചിദ്വ്യസ്യ പുഷ്പം ന പൂർവ്വജം. 2
 ന തപരിഷ്ടസ്യ ജാതസ്യ നാശോന്ധി മരണാദതേ
 മരണഞ്ചാപി തന്നാന്ധി യന്നാരിഷ്ടപുരസ്സരം. 3

ഒന്നോരൂപനായവന്റെ മരണസാമീപ്യാവസ്ഥയെ അതിന്റെ പൂർവ്വരൂപമായ അരിഷ്ടവും സൂചിപ്പിക്കും. ഒരു ലതയ്ക്കോ തരുവിനോ പൂവുണ്ടായാൽ ഇത് ഉടനെ കാഴ്ചമെന്ന് എതുപ്രകാരം അനുമാനിയ്ക്കാമോ അതുപ്രകാരം സ്വസ്ഥാവസ്ഥയിലോ ആതുരാവസ്ഥയിലോ ഇരിക്കുന്ന സ്രീപുരുഷന്മാർക്ക് അരിഷ്ടം (മരണലക്ഷണം) കാണുന്നതായാൽ ആ ലക്ഷണത്തിന്റെ ഗുരുലഘവഭേദത്തെ അനുസരിച്ചു മരണകാലത്തെയും നിർണ്ണയിക്കാം. 'പുഷ്പം ഫലസ്യ ധൃമോഗേ വ്യഞ്ജസ്യ ജലദോയഃ | യഥാ ഭവിഷ്യതോ ലിംഗം രിഷ്ടം മൃത്യോസ്മാശ്രുവം' എന്നു വാഹടാചാർയ്വൻ. ചിലർ മരണചിഹ്നത്തെ 'അരിഷ്ട' മെന്നും മാര ചിലർ 'രിഷ്ട'മെന്നും പറയുന്നു. രണ്ടും മരണചിഹ്നമാണെന്ന് അഭിധാനകാരന്മാരും പറയുന്നു. 'രിഷ ഹിംസായാം' എന്ന ധാതുവിന്റെ രൂപം രിഷ്ടമെന്നായിരിക്കും. 2-3—ചില വള്ളികളും ചെടികളും പുഷ്പിക്കുക മാത്രമേ ചെയ്യുകയുള്ളൂ. അതുകൾക്കു ഫലമുണ്ടാവുകതന്നെയില്ല. ചിലതിന്റെ ചില പുഷ്പത്തോടുകൂടെ കായയുണ്ടാകും. ചില പൂവ് താനെ വീണുപോവുകയും ചെയ്യും. ചിലതിന്നു പൂവുണ്ടാവാതെത്തന്നെ ഫലങ്ങൾ സംഭവിക്കുകയും ചെയ്യും. അതിനാൽ മുൻവിവരിച്ച സാദൃശ്യം ശരിയല്ലെന്നു സംശയിക്കരുത്. അതു സാമാന്യോദാഹരണം മാത്രമാകുന്നു എന്നു വീണ്ടും ഉപദേശിക്കുന്നു: അരിഷ്ടലക്ഷണം കണ്ടാൽ അതു മരിക്കുന്നതുവരെ വിട്ടുപോകയില്ല. അതാതിന്നു വിധിക്കുന്ന കാലത്തുതന്നെ മരണം സംഭവിക്കും. അതുവരെ അത് അനുവർത്തിച്ചുനില്ക്കുകയും ചെയ്യും. അരിഷ്ടോല്പത്തികൂടാതെ മരണവും സംഭവിക്കുകയില്ല. ഇതാണ് മുൻവിവരിച്ച ഉപമാനോപമേയങ്ങൾ തമ്മിലുള്ള വ്യത്യാസമെന്നു ധരിക്കുകയും വേണം * 4—അരിഷ്ടാന

- മിഥ്യാദൃഷ്ടമരിഷ്ടാഭമനരിഷ്ടമജാനതാ
അരിഷ്ടഞ്ചോപ്യസംഖ്യലഭമേതൽ പ്രജ്ഞാപമാധജം. 4
- ജ്ഞാനസംബോധനാത്മന്തു ലിങ്ങ്ഗമർത്ഥണപൂർവ്വജൈഃ
പുഷ്പിതാനപദേക്ഷ്യാമോ നരാൻ ബഹുവിധാൻ ശൃണു. 5
- നാനാപുഷ്പോപമോ ഗന്ധോ യസ്യ വാതി ദിവാനിശം
പുഷ്പിതസ്യ വനസ്യേവ നാനാദൃമലതാവതഃ. 6
- തമാഹുഃ പുഷ്പിതം ധീരാ നരം മരണലക്ഷണൈഃ
സ വൈ സംവത്സരാദ്രേഹം ജഹാതീതി വിനിശ്ചയഃ. 7
- ഏവമേകൈകശഃ പുഷ്പൈശ്ച സ്യ ഗന്ധഃ സമോഭവേൽ

രിഷ്ടജ്ഞാനവിവേകമില്ലാത്തവൻ അരിഷ്ടസാദൃശ്യമുള്ള അനരിഷ്ട
തെതകാണുന്ന സമയം ഇത് അരിഷ്ടമാണെന്നു കരുതുകയും പ്രകൃഷ്ഠ
മായ അരിഷ്ടത്തെ അരിഷ്ടമാണെന്നു ഗ്രഹിക്കാതിരിക്കുകയും ചെയ്യു
ന്നതായാൽ അത് അവന്റെ അറിവില്ലായ്മ എന്നു മാത്രമേ ഉള്ളൂ. മ
രണലക്ഷണങ്ങൾ മരിക്കാതിരിക്കുകയോ മരിക്കുന്ന സമയം മരി
ണലക്ഷണമില്ലാതിരിക്കുകയോ ഒരു കാലത്തും സംഭവിക്കുകയില്ല എ
ന്നു സാരം * 5—മരണപൂർവ്വകാലത്തിലുണ്ടാകുന്ന ലക്ഷണങ്ങളെ
ക്കൊണ്ട് അരിഷ്ടജ്ഞാനമുണ്ടാകുവാനായി പലപ്രകാരത്തിൽ പ
ുഷ്പിതന്മാരായ (മരണോന്മുഖന്മാരായ) നരന്മാരുടെ ലക്ഷണത്തെ
ഉപദേശിച്ചു തരാം. അതു മനസ്സിൽ തിരിച്ചറിയുക *

6-7—പലേ തരത്തിലുമുള്ള ലതാദൃമങ്ങളോടുകൂടിയ വനത്തി
ൽ അതെല്ലാം പൂത്തുനില്ക്കുന്നതായാൽ ഏതു പ്രകാരമുള്ള മിശ്രഗ
ന്ധം സംഭവിക്കുമോ അതേവിധം ഒരുവനിൽ രാവു പകലും യം
തൊരു വ്യത്യാസവും കൂടാതെ പലപ്രകാരത്തിലുള്ള പുഷ്പങ്ങളുടെ മി
ശ്രഗന്ധം സംഭവിക്കുന്നതായാൽ മരണലക്ഷണജ്ഞാനത്തിൽ നല്ല
ദൃഢതയുള്ളവർ അവനെ പുഷ്പിതനാണ്—മരണലക്ഷണത്തോടുകൂ
ടിയവനാണെന്നു പറയുന്നു. ആ പുഷ്പിതന് എന്തൊരു ദിവസം
മുതൽ പുഷ്പിതലക്ഷണം തുടങ്ങിയോ അന്നു മുതൽ ഒരു കൊല്ലത്തി
ന്നുള്ളിൽ അവൻ മരിക്കുമെന്നുള്ളതു നിശ്ചയിക്കാം. * 8—ഇപ്പോൾ
ളോ അനിഷ്ടങ്ങളോ ആയ എന്തെങ്കിലും ഒരു പുഷ്പത്തിന്റെ ഗന്ധ

- ഇതേഷ്ട്വം യദിവാനിഷ്ടഃ സ ച പുഷ്പിത ഉച്യതേ. 8
 സ മാസനാശ്നുഭാൻ ഗന്ധാനേകതേപനാഥവാ പുമാൻ
 ആജിശ്ലേദ്യസ്യ ഗന്ധേഷു തം വിദ്വാൽ പുഷ്പിതം ഭിഷക്. 9
 ആപ്താനാപ്തഃത കായേ യസ്യഗന്ധാഃ ശുഭാശുഭഃ
 വ്യത്യാസേനാനിമിത്താഃ സ്വഃ സ ച പുഷ്പിത ഉച്യതേ. 10
 തദ്യഥാ ചന്ദനം കുഷ്മം തഗരാഗരണീ മധു.
 മാല്യം മൃത്രപുരീഷേ വാ മൃതാനി കുണപാനി വാ. 11
 യേ ചാഽന്യ വിവിധന്തോനോ ഗന്ധാ വിവിധയോനയഃ
 തേപ്യേനേനാനേനാതേന വിജ്ഞേയാ വികൃതിംഗതാഃ. 12
 ഇഞ്ചോപ്യതിദേശാത്ഥം ലക്ഷണം ഗന്ധസംഗ്രഹം
 വക്ഷ്യാമോ യദഭിജ്ഞായ ഭിഷജ്ജരണമാദിശേൽ. 13

ത്തോട്ടു ഇല്ലമായ ഗന്ധം ഒരുവനിൽ പ്രകാശിക്കുന്നതായാൽ അവനും മുൻപറഞ്ഞവനെപ്പോലെതന്നെ പുഷ്പിതനാണെന്നു ഗ്രഹിക്കണം. 'ഐവം' അവന്റെ ആയുസ്സും ഒരുകാലത്തിലധികമില്ലെന്നു സാരം * 9—യാവനൊരുത്തന്റെ ശരീരഗന്ധം യാതൊരു കാരണവും കൂടാതെ അശുഭഗന്ധമായിത്തീരുന്നപോൾ അവനും പുഷ്പിതൻ തന്നെയാകുന്നു. * 10—ഒരുവൻ കുളിച്ചു റുത്തിയോടിരിക്കുമ്പോഴും കുളിക്കാതെ മലിനനായിരിക്കുമ്പോഴും യാതൊരു വിശേഷ കാരണവും കൂടാതെ അവനിൽ ചിലപ്പോൾ ശുഭഗന്ധവും ചിലപ്പോൾ ദുഷ്ടഗന്ധവും മാറി മാറി കാണുന്നതായാൽ അവനും പുഷ്പിതൻ തന്നെയാകുന്നു. * 11-12—ഇങ്ങിനെ കാണുന്ന ഗന്ധം പ്രായേണ ചന്ദനം കൊട്ടം തകരം അകിലി തേൻ (മദ്യം) മാല മൂത്രം മലം ചത്തു ചീഞ്ഞ ശവം ഇതുകളുടേതായിരിക്കും. ഇതേമാതിരി പ്രാണേന്ദ്രിയത്തിന്നു വിഷയമായ ഗന്ധഗുണമുള്ള മറ്റു പദാർത്ഥങ്ങളുടെ ഗന്ധങ്ങളും വികൃതങ്ങളായിത്തീർന്നാൽ ഇതുപോലെ സംഭവിക്കുമെന്ന് അറിയുകയും വേണം. *

13—ഗന്ധത്തെ കുറിച്ചുള്ള ലക്ഷണത്തെ തിരിച്ചറിയുവാനായി അതിന്റെ സ്വഭാവത്തെ അടുത്തു വിവരിക്കും പ്രകാരം ഉപദേശിച്ചതായാ യാതൊന്നിനെ അറിയുന്ന ചൈദ്യന്നു മരണലക്ഷണം

- വിജ്ഞാനിർവിദ്യായസ്യ ഗന്ധോ ഗാന്ത്രേഷു ദൃശ്യേതേ
ഇഷ്ടോ വാ യദി വാനിഷ്ടോ ന സ ജീവതി താം സമാം. 14
- ഏതാവൽ ഗന്ധവിജ്ഞാനം, രസജ്ഞാനമതഃ പരം
ആതുരാണാം ശരീരേഷു വക്ഷ്യാമോ വിധിപൂർവ്വകം. 15
- യോ രസഃ പ്രകൃതിസ്ഥാനാം നരാണാം ദേഹസംഭവഃ
സ ഏഷാം ചരമേ കാലേ വികാരാൻ ഭജതേ ഭവേ. 16
- കശ്ചിദേവാസ്യവൈരസ്യമത്യർത്ഥമുപപദ്യതേ
സ്വാദുത്ഥമപരശ്ചാപി വിപുലം ഭജതേ രസഃ. 17
- തമനേനാനമാനേന വിദ്യാഭിപ്രകൃതിമാഗതം
മനുഷ്യാ ഹി മനുഷ്യസ്യ കഥം രസമവസ്തോതം. 18

ജ്ഞാനത്തിൽ അല്പംപോലും സംശയമുണ്ടാവുകയില്ല * 14—യാവ
നൊരുത്തന്റെ ശരീരത്തിൽ പ്രകൃത്യാ ഇല്ലാത്തതും ഇഷ്ടം വ്യക്ത
മായി അറിയാവുന്നവിധം പ്രകാശിച്ചതും ഇഷ്ടരൂപമോ അനിഷ്ട
രൂപമോ ആയിട്ടുള്ളതുമായ ഒരു ഗന്ധം പ്രകാശിക്കുന്നുവോ അവൻ
ആ കൊല്ലം കഴിയുന്നതിന്നുമുമ്പ—ആ ലക്ഷണം കണ്ടതിന്നുശേ
ഷം ഒരു കൊല്ലം കഴിയുന്നതിന്നുമുമ്പ മരിക്കുമെന്നറിയണം * 15—
ഇതാണ് ഒരുവന്റെ ഗന്ധത്തെക്കൊണ്ട് അറിയേണ്ടതായ ലക്ഷ
ണം*

ഇനി ആതുരന്മാരുടെ ശരീരത്തിലെ രസഭേദംകൊണ്ട് അറി
യേണ്ടതായ രസജ്ഞാനത്തെയും വഴിപോലെ ഉപദേശിച്ചു തരാം *
16—പ്രകൃതിസ്ഥമായവരുടെ ശരീരത്തിന്ന് സ്വന്തം ഏതെ
തരസമാണോ ഉള്ളത് അത് അവർക്കു മരണം സമീപിക്കുന്ന കാ
ലത്തു യാതൊരു കാരണവും കൂടാതെ വ്യത്യാസപ്പെടുകയും ചെയ്യും *
17—ചിലരുടെ ശരീരത്തിന്നു കലശലായ വൈരസ്യവും മറ്റു ചി
ലരുടെ ശരീരത്തിന്ന് അതിയായ മാധുര്യവും സംഭവിക്കും * 18—
ഈ പറഞ്ഞ മാതിരി സ്വന്തയുള്ള ശരീരരസത്തിന്ന് വിപരീതമായ
മറ്റ് അമുലവണാദി രസങ്ങളും സംഭവിക്കും. ഒരുവൻ മറ്റൊരു
വന്റെ ശരീരരസത്തെ ഏതുവിധമാണ് അറിയുക എന്നും ഉപദേ
ശിച്ചതരാം * 19—മരണസാമീപ്യം നിമിത്തം ശരീരത്തിന്നു വൈ

മക്ഷികാശ്വൈവ യുകാശ്വം ശ്വൈവ മശൈകസ്സഹ
വീരസാപേസപ്പന്തി ജനോഃ കായാമുമുഷ്ഠതഃ. 19

അത്യർത്ഥരസികം കായം കാലപകപസ്യ മക്ഷികാഃ
അപി സ്നാനാനലിപ്തസ്യ ഭൂശമായാന്തി സർവ്വശഃ. 20

തത്ര ശ്ലോകഃ.

യാന്യേതാനി മയോക്താനി ലിംഗാനി രസഗന്ധയോഃ
പുഷ്പിതസ്യ നരസ്യൈതഃ ഫലം മരണമാദിശേൽ. 21

ഇതി ചരകസംഹിതായാം

ഇന്ദ്രിയസ്ഥാനേ

പുഷ്പിതം നാമ ദ്വിതീയോദ്ധ്യായഃ.

രസ്യം സംഭവിച്ചവനിൽനിന്ന്—അവൻ കിടക്കുന്ന സ്ഥലത്തുനി
ന്ന് കൂടയും ഈച്ച മുട്ട കാട്ടീച്ച കൊതു ഇതുകളെല്ലാം അകലെ ഭഴി
ച്ചുപോകും. ഇവന്റെ ശരീരത്തിലോ ഇവനിരിക്കുന്ന ദിക്കിലോ ഈ
വക പ്രാണികൾ വരികയില്ല. * 20—മരണസാമീപ്യം നിമിത്തം
ശരീരത്തിന്നു കലശലായ മാധുര്യം സംഭവിക്കുന്നതായാൽ അവൻ
എത്രതന്നെ സ്നാനാനലേപനാദി ശുചിത്വം ശീലിക്കുന്നതായാലും
അവന്റെ ശരീരത്തിൽ മക്ഷികാദികൾ വന്നു ബാധിച്ചുകൊണ്ടുമിരി
ക്കും. ഇതാണ് വീരസാതിരസങ്ങളുടെ സ്വഭാവം. *

അദ്ധ്യായവിവരണം.

21—ഈ പുഷ്പിതാദ്ധ്യായത്തിൽ വിവരിച്ച പുഷ്പിതന്ന് ഈ
പറഞ്ഞ രസഗന്ധങ്ങളുടെ ലക്ഷണങ്ങൾകൂടെ കാണുന്നതായാ
ൽ അവന്നു മരണം സമീപിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നു നിർദ്ദേശിക്കുകയും
ചേണം. *

ഇതി ചരകസംഹിതാവ്യാഖ്യാനേ

വാചസ്പത്യേ

ഇന്ദ്രിയസ്ഥാനേ ദ്വിതീയോദ്ധ്യായഃ (2).

അദ്ധ്യായം 3: പരിമർന്നിയം.

അഥാതഃ പരിമർന്നീയമദ്ധ്യായം വ്യാഖ്യാസ്യാമഃ.

ഇതി ഹ സ്താഹ ഭഗവാനത്രേയഃ.

വർണ്ണസ്വരേ ച ഗന്ധേ ച രസേ ചോക്തം പൃഥക് പൃഥക്
ലിംഗം മുതൃഷ്ഠാതാം സമ്യക് സ്പർശ്ചപി നിബോധത. 1

സ്പർശപ്രാധാന്യേനാതുരസ്പ്രായുഷഃ പ്രമാണവിശേഷം ജിജ്ഞാ
സഃ പ്രകൃതിസ്ഥന പാണിനാ കേവലമസ്യ ശരീരം സ്വശേൽ. പ
രിമർശ്ചേദപ്രാത്യേന. 2

പരിമുശതാ തു ചലപാതുരശരീരമിമേ ഭാവാസ്സത്ര തത്രാവ
ബോദ്ധവ്യാഃ. തദ്വ്യഥാ—സതതം സ്പന്ദനാനാം ശരീരോദ്ദേശാനാം
സ്കന്ദഃ, നിത്യാഷ്ടണാം ശീതിഭാവഃ, മുട്ടുനാം ദാരുണതപം, ഏഷ്വ

അദ്ധ്യായം 3.

1—ഒന്നും രണ്ടും അദ്ധ്യായങ്ങൾകൊണ്ട്, വർണ്ണസ്വരാദി വി
ജ്ഞേയവസ്തുക്കളിൽ വർണ്ണം സ്വരം ഗന്ധം രസം ഈ നാലുകൂട്ടവും
വിസ്മരിച്ചും (തത്സദൃശങ്ങളായ ഘ്നാനിഹിതാദികൾ സംക്ഷേപിച്ചും)
വിവരിക്കപ്പെട്ട മുതൃഷ്ഠങ്ങളുടെ ലിംഗത്തെ വഴിപോലെ അറിയുവാൻ
അത്യന്തോപയുക്തമായ സ്പർശത്തിന്റെ സ്വഭാവത്തേയും ഇനി ഉ
പദേശിക്കാം. അതും മനസ്സിരുത്തി ധരിക്കുക * 2—ആതുരനായ
വന്റെ ആയുഃപ്രമാണത്തിന്റെ വിശേഷത്തെ അറിയുവാനാഗ്ര
ഹിക്കുന്ന വൈദ്യൻ പ്രകൃതിസ്ഥമായ തന്റെ കൈകൊണ്ടു കേവല
മായ—വസ്ത്രാദികൾകൊണ്ട് ആച്ഛാദിതമോ മറെറാരുവനാൽ അ
വലംബിതമോ അല്ലാത്തതു അവന്റെ ശരീരത്തെ തൊട്ടുനോക്കി ല
ക്ഷണമറിയണം. അല്ലെങ്കിൽ നാഡീസ്പന്ദനാദി വ്യത്യാസങ്ങളെ
തൊട്ടുനോക്കി അറിയുവാൻ ശീലമുള്ള മറെറാരുവനെക്കൊണ്ടു തൊ
ടിച്ചുനോക്കി ലക്ഷണമറിയുന്നതിന്നുംവിരോധമില്ല* 3—അങ്ങിനെ
ആതുരശരീരത്തെ തൊട്ടുനോക്കുന്ന സമയം അതാത് അവയവങ്ങൾ

നാം ഖരതപം, സതാമസതഭാവഃ, സന്ധീനാം സ്രംസഭംശച്യവനാ
നി, മാംസശോണിതയോർച്ചീതിഭാവഃ, ദാരുണതപം സേപദാനബ
ന്ധഃ സുഭോ വായച്ചാസ്യദപി കിഞ്ചിൽ ഭൂശവികൃതമനിമിത്തം
സ്വാദിതി ലക്ഷണം ജ്യേഷ്ഠാനാം ഭാവാനാം. 3

തദ്യോസതോനുവ്യാഖ്യാസ്യാമഃ. തസ്യ ചേൽ പരിഭുശ്യാമാ
നം പൃഥക്തേപന പാജേഃഘോരസ്തിഗുരോപാശ്ചപ്യഷ്ടിയികാപാ
ണിഗ്രീവാതാലേപാഘൃലലാടം സ്വിന്നം ശീതം പ്രസുഞ്ജം ദാരുണം

ഇതി ഈ വിവരിക്കുന്നതായ ചിഹ്നങ്ങളെ പ്രത്യേകം മനസ്സിലാക്കി
അറിയുകയും വേണം. അതുകളെന്തെല്ലാമെന്നാൽ, എല്ലാ സമയ
വും ഇളക്കിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന (മിടിപ്പുള്ളതായ) ഹൃദയാദി ശരീരാവ
യവങ്ങൾക്കു സുഭോ--ഇളക്കമില്ലായ്മ സംഭവിക്കുകയും, ഏത് അവ
സ്ഥയിലും ചൂടുള്ളതായ അംഗങ്ങൾ തണുക്കുകയും, മുദുത-മുള്ള അം
ഗങ്ങൾ ദാരുണങ്ങളാവുകയും, മിനുപ്പുള്ള ദിക്കിൽ ഖരതപം സംഭ
വിക്കുകയും, അതാത് അംഗാവയവങ്ങളിലുള്ള ഭാവങ്ങൾ ഇല്ലാതാ
വുകയും, സന്ധികൾക്ക് അയവ് സ്ഥാനഭ്രംശം കീഴ്ക്കാട്ടുവീഴുക ഈ
അവസ്ഥകൾ സംഭവിക്കുകയും, മാംസവും രക്തവും നശിക്കുകയും,
ശരീരത്തിന്നു ദാരുണതപം സംഭവിക്കുകയോ ഇടവിടാതെ (വീശി
ക്കൊണ്ടിരുന്നാൽ കൂടി) വിയർക്കുകയോ സുഭോ സംഭവിക്കുകയോ ചെ
യ്യതായി കാണുകയും സ്പർശജ്ഞയമാകുന്നു. ഇതേ മാതിരി ശരീര
ത്തിലെ മറ്റു ഭാഗങ്ങളിലും യാതൊരു കാരണവും കൂടാതെ ക്ഷണ
ത്തിൽ എന്തെങ്കിലും വികാരം സംഭവിക്കുന്നതായാൽ അതും തൊ
ട്ടുനോക്കിത്തന്നെ അറിയണം. ഇതാണ് ഒരു ശരീരത്തിലെ സ്പർ
ശജ്ഞയഭാവങ്ങളുടെ ലക്ഷണമെന്നറിയുകയും വേണം.*

4— ഈ പറഞ്ഞ ലക്ഷണത്തെത്തന്നെ കുറെക്കൂടെ വിസ്തരി
ച്ചുപദേശിക്കുകയും ചെയ്യാം. ഒരുവന്റെ ശരീരം തൊട്ടുനോക്കുന്ന
സമയം അവന്റെ കാലടികൾ മുഴുകാലുകൾ തുടകൾ ആസനങ്ങൾ
വയറ് വാരിഭാഗം പൂർവ്വം ഇഷ്ടിക കണ്ണടങ്ങൾ ഗ്രീവ താലൂപ്രദേശം

ഖീതമാംസശോണിതം വാ സ്വാൽ പരാസുരയം പുരുഷോ ന ചി
രാൽ കാലം കരിഷ്യതീതി വിദ്വാൽ. 4

തസ്യ ചേൽ പരിമുശ്രമാനാനി പൃഥക്തപന ഗുല്ഫജനേവംക്ഷ
ണഗുവേഷണമേധ്യനാഭ്യം സസ്മനമണികഹനസ്സർകാനാമികാക
ണ്ണാക്ഷിഭൃശംഖാദീനി സ്രസ്താനി വൃസ്താനി ചുതാനി സ്ഥാനേഭ്യഃ
സ്യുഃ പരാസുരയം പുരുഷോ ന ചിരാൽ കാലം കരിഷ്യതീതി വി
ദ്വാൽ. 5

തഥാസ്യാച്ഛപാസമന്ത്യാദന്തപക്ഷ്യാപക്ഷ്യഃകേശലോമോദരന
ഖാംഗുലീരാലക്ഷയേൽ. തസ്യ ചേദച്ഛപാസോതിദീപ്തോതിഹ്ര
സേവാ വാ സ്വാൽ പരാസുരിതി വിദ്വാൽ. തസ്യ ചേന്മന്ത്ര പരി
മുശ്രമാനേ ന സ്പന്ദേയാതാം പരാസുരിതി വിദ്വാൽ. തസ്യ ചേദ
ന്താഃ പ്രകീണ്ണാഃ ശേഠജാതശർക്കരാഃ സ്യുഃ പരാസുരിതി വിദ്വാൽ.
തസ്യ ചേൽ പക്ഷ്യാണി ജടാബദ്ധാനി സ്യുഃ പരാസുരിതി വി

ചുണ്ടകൾ നൊറി ഇവിടങ്ങൾ പ്രത്യേകം വിയന്തോ തണത്തോ
കലശലായി സുംഭിച്ച്ചോ ദാരുണമായോ മാംസവും രക്തവുമില്ലാതെ
യോ കാണുന്നതായാൽ അവൻ പരാസുവാണെന്ന്—മരിച്ചവനോ
ടു തുല്യനാണെന്നു ഗ്രഹിക്കണം. അവൻ മരിക്കുവാൻ വളരെ കാ
ലതാമസമില്ലെന്നറിയുകയും വേണം* 5—ഞെരിയാണി കാൽമുട്ട്
ഒടി ഗുദം വൃഷണം മേധ്യം നാഭി ചുമല് മുല മണികം കവിൾത്ത
ടം സ്പർകം മോതിരവിരല് ചെവി കണ്ണ് പിരികക്കൊടി ശംഖപ്ര
ദേശം മുതലായ സ്ഥാനങ്ങളിൽ എവിടെയെങ്കിലും തൊട്ടുനോക്കു
ന്ന സമയം അവന്റെ ആ സ്ഥലം അയഞ്ഞോ വൃസ്തമായോ സ്വ
സ്ഥാനത്തുനിന്നു കീഴോട്ടു വീണതായോ കാണുന്നതായാൽ അവ
നും അധികമായ കാലതാമസം കൂടാതെ പരേതനായിത്തീരമെന്നു
നിശ്ചയിക്കണം * 6—ഇതേവിധം ഇവന്റെ ഉച്ഛപാസം മന്ത്രികൾ
(കഴുത്തിലെ തടിച്ച ഞരമ്പുകൾ) പല്ലുകൾ പിരികക്കൊടികൾ ക
ണ്ണുകൾ തലമുടി ഉദരം നഖങ്ങൾ വിരലുകൾ ഇതുകളെ നോക്കിയും

ദ്രാൽ. തസ്യ ചേമുക്ഷുഷീ പ്രകൃതിഹീനേ വികൃതിയുക്തേ അ
ത്യുൽപിണ്ഡിതേ അതിപ്രവിഷ്ടേ അതിജിഹ്മേ അതിവിഷമേ അ
തിപ്രസൃതേ അതിവിമുക്തബന്ധനേ സതതോന്മേഷേ സതതനി
മേഷേ നിമേഷോന്മേഷാതിപ്രവൃത്തേ വിഭ്രാന്തദൃഷ്ടികേ വിപരീതദൃ
ഷ്ടികേ ഹിനദൃഷ്ടികേ വ്യസൃദൃഷ്ടികേ നക്ഷലാസേ കപോതാസേ

മരണലക്ഷണത്തെ അറിയണം. ഈ ഉച്ഛ്വാസാദികളിൽ ഓരോ
ന്നൊക്കെയും അറിയേണ്ടതായ ലക്ഷണത്തെ പ്രത്യേകം വിവരിക്കു
ന്നു: ആരുടെ ഉച്ഛ്വാസം അതിദീർഘമായോ അതിഹ്രസ്വമായോ
സംഭവിക്കുമോ അവൻ പരാസുവാണെന്നുതന്നെ ഗ്രഹിക്കണം.
ആരുടെ മന്ത്രകൾ വ്യക്തമായി പുറത്തു കാണുകയും അതുകൾ ലേ
ശംപോലും ഇളകാതിരിക്കുകയും ചെയ്യുന്നുവോ അവന്റെ മരണം
നിശ്ചിതവും ആസന്നവുമാണെന്നും ഗ്രഹിക്കണം. ആരുടെ ദന്ത
ങ്ങൾ പ്രകീർണ്ണങ്ങളായും ശോപതവണ്ണമായ ശർക്കര വന്നതുകളായും
(ശർക്കരാദന്തമെന്ന ഭന്തരോഗമില്ലാതിരിക്കുമ്പോൾ കാരണംകൂടാ
തെ ശർക്കര വന്നതുകളായും) ഭവിക്കുന്നുവോ അവനും പരാസുവാ
ണെന്നു ഗ്രഹിക്കണം. പിരികക്കൊടികളിൽ ജട പിടിച്ചു കാണുന്ന
തായാൽ അവൻ ക്ഷണത്തിൽ മരിക്കുമെന്നു തീർച്ചപ്പെടുത്താം. ആ
രുടെ കണ്ണുകൾ പ്രകൃതിസ്വഭാവം തീരെ നശിച്ചും പ്രകൃതിവിപരീ
തമായ സ്വഭാവത്തോടുകൂടിയും കൺപോളുകൾകൊണ്ടു മറയാത്ത
വിധം അത്ര തുരിച്ചതുകളായോ കൺമിഴികളുണ്ടെന്ന് അറിയുവാൻ
കൂടെ പ്രയാസമായ വിധം അത്രയും കണ്ടിൽ പോയതുകളായോ
സംഭവിക്കുകയും കലശലായി വളയുകയും വിഷമങ്ങളായിത്തീരുക
യും കണ്ണിൽനിന്നു കൊഴുത്തജലം ധാരാളമായി സ്രവിക്കുകയും നേ
ത്രബന്ധങ്ങൾ കലശലായി അയഞ്ഞുവരികയും എല്ലാത്തോഴും മിഴി
ച്ചുകൊണ്ടുതന്നെയിരിക്കുകയോ അടഞ്ഞുകൊണ്ടുതന്നെ ഇരിക്കുക
യോ ചെയ്യുന്നതുകളായും എല്ലാസ്സമയത്തും അതിവേഗത്തിൽ ഇമ
ച്ചമിടി ചെയ്യുകൊണ്ടിരിക്കുന്നതുകളായും കൺമിഴികൾ മറിഞ്ഞു

അലാതവണ്ണ കൃഷ്ണനീലപീതശ്യാവതാമ്രഹരിതഹരിദ്രന്തുക്തൈവ
കാരികാണാം വണ്ണാനാമാന്യതഃമനാഭിസംപ്ലതേ വാ സ്യാതാം പരാ
സുരിതി വിദ്വാൽ. 6

അഥാസ്യ കേശലോമാന്യായച്ഛേൽ. തസ്യ ചേൽ കേശലോ
മാന്യായമൃമാനാനി പ്രലുച്ഛേരൻ ന ചേദേവേൽ പരാസുരിതി
വിദ്വാൽ. 7

തസ്യ ചേദദരേ സിരാഃ പ്രദശ്ശേരൻ. ശ്യാവതാമ്രനീലാഹാ
രിദ്രന്തുക്താ വാ സ്വഃ പരാസുരിതി വിദ്വാൽ. 8

മറിഞ്ഞുകൊണ്ടിരിക്കുന്നവകളായും കാണുന്നതുകൊണ്ട് വിപരീതമാ
യി (വെളിച്ചത്തെ ഇരുട്ടെന്നും ഇരുട്ടിനെ വെളിച്ചമെന്നും ഇത്യാ
ദി സ്വരൂപമായി) ഗ്രഹിക്കുന്നതുകളായും ഒഴി നശിച്ചതുകളായും
വ്യസ്തദൃഷ്ടികളായും നക്ഷാസ്വതപമോ കപോതാസ്വതപമോ സംഭ
വിച്ചതുകളായും (നക്ഷാസ്വതപോതാസ്വതപക്ഷണം നേത്രരോഗചി
കിത്സിതത്തിൽ വിവരിക്കും) അലാതവണ്ണങ്ങളായും—ഉലയിലെ തീ
യ്യിന്റെ നിറംപോലെയുള്ള നിറത്തോടുകൂടിയവയായും കറുപ്പ് നീ
ലം കരുവാളിറ്റു ചെമ്പുനിറം പച്ചനിറം മഞ്ഞ വെളുപ്പ് എന്ന
നേത്രാവൈകാരികവണ്ണങ്ങളിൽ ഏതെങ്കിലും ഒന്നു ബാധിച്ചതുകളാ
യും കണ്ടാൽ അവൻ പരാസുവാണെന്നു തീർച്ചപ്പെടുത്തണം. *

7— ഇങ്ങിനെയുള്ള ലക്ഷണങ്ങളുള്ളവന്റെ തലമുടി പിടിച്ചു വലി
ക്കണം. അങ്ങിനെ വലിക്കുമ്പോൾ അതു മുരടോടെ പരിഞ്ഞുപാ
രികയും രോമം പരിച്ചെടുക്കുന്നത് അവൻ അറിയാതിരിക്കുകയും
ചെയ്യുന്നതായാൽ ആ രോഗി പരാസു—മൃതപ്രായനാണെന്നറിയ
ണം * 8— ഉദരത്തിൽ കരുവാളിച്ച നിറത്തിലോ ചെമ്പുനിറ
ത്തിലോ നീലനിറത്തിലോ മഞ്ഞനിറത്തിലോ വെള്ളനിറത്തിലോ
ഉള്ള സിരകൾ പൊന്തി കാണുന്നതായാൽ അവനും പരാസുവാ
ണെന്നറിയണം * 9— ആരുടെ നഖങ്ങൾ മാംസരക്തസംബ

തസ്യ ചേന്നചാ വീതമാംസശോണിതാഃ പകപജാംബവവ
 ണ്നാഃ സ്യഃ പരാസുരിതി വിദ്വാൽ. 9

അഥാസ്യാംഗുലീരായച്ഛേൽ. തസ്യ ചേദംഗുലയ ആയമ്യമാ
 നാ ന ചേൽ സ്യഭേയഃ പരാസുരിതി വിദ്വാൽ. 10

തത്ര ശ്ലോകഃ.

ഏതാൻ സ്വശ്യാൻ ബഹുൻ ഭാവാൻ യഃ സ്വശന്നവബുദ്ധ്യതേ
 ആതുരേ ന സ സമ്മോഹമായുജ്ഞാനസ്യ ഗച്ഛതി. 11

ഇതി ചരകസംഹിതായാം

ഇന്ദ്രിയസ്ഥാനേ

പരിമർന്നീയം നാമ തൃതീയോദ്ധ്യായഃ.

പ്രഥമീല്ലാഭതയും പഴുത്ത ഞാവരപഴുത്തിന്റെ നിറമായും കാണുന്നു
 ചോ അവനും പരാസുതന്നയാകുന്നു * 10— കൈവിരലുകളും
 കാൽവിരലുകളും പിടിച്ചുവലിച്ചാൽ, വിരൽ വലിക്കുന്ന സമയം
 പുറപ്പെടുന്ന മാതിരിയുള്ള ശബ്ദമുണ്ടാകുന്നില്ലെങ്കിൽ അവനും മൃത
 പ്രായൻ തന്നയാകുന്നു *

അദ്ധ്യായവിവരണം.

11—ഈ പരിമർന്നീയോദ്ധ്യായത്തിൽ വിവരിച്ചതായ സ്വശ്യാ
 ഭാവങ്ങളുടെപലപ്രകാരത്തിലുള്ള ഭേദങ്ങളെ സ്പർശിച്ച് അറിയുവാ
 നുള്ള അറിവു സമ്പാദിച്ചുവന്നായ വൈദ്യന് ആതുരന്റെ ആയു
 ജ്ഞാനവിഷയത്തിൽ യാതൊരു സംശയവും സംഭവിക്കുകയില്ല *

ഇതി ചരകസംഹിതാവ്യാഖ്യാനേ

വാചസ്പത്യ

ഇന്ദ്രിയസ്ഥാനേ തൃതീയോദ്ധ്യായഃ (3)

അദ്ധ്യായം 4. ഇന്ദ്രിയാനീകം.

അഥാത ഇന്ദ്രിയാനീകമദ്ധ്യായം വ്യാഖ്യാസ്യാമഃ.

ഇതി ഹ സ്താഹ ഭഗവാനാത്രേയഃ.

ഇന്ദ്രിയാണി യഥാ ജന്തോഃ പരീക്ഷേത വിശേഷവിത്
 ജ്ഞാതുമിച്ഛൻ ഭിഷജ്ഞാനമായുഷിസ്യന്നിബോധ മേ. 1
 അനമാനാൽ പരീക്ഷേത ഭർന്നാദീനി തത്ത്വപതഃ
 അഥാ ഹി വിദിതം ജ്ഞാനമിന്ദ്രിയാണാമതീന്ദ്രിയം. 2
 സ്വസ്ഥേഭ്യോ വികൃതം യസ്യ ജ്ഞാനമിന്ദ്രിയസംഭവം

അദ്ധ്യായം 4.

1—ആയുസ്സിന്റെ പരിമാണത്തെ അറിയുവാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നവനും പരീക്ഷാവിഷയത്തിലെ വിശേഷങ്ങളെ അറിയുന്നവനുമായ വൈദ്യൻ ജീവികളുടെ—ആതുരാനാതുരന്മാരായ സകല ജനങ്ങളുടേയും ചക്ഷുഃശ്രോത്രാദി ഇന്ദ്രിയങ്ങളെ പരീക്ഷിക്കേണ്ടും വിധികളെ ഉപദേശിച്ചുതരാം. അതിനെ ശ്രദ്ധയോടെ എന്നിൽ നിന്നു മുഴുവൻ ധരിക്കുക * 2—ചക്ഷുഃശ്രോത്രാദി ഇന്ദ്രിയങ്ങളെ വഴിപോലെ പരീക്ഷിച്ചറിയുവാൻ, ആപ്തോപദേശം പ്രത്യക്ഷം അനുമാനമെന്ന മൂന്നു തരത്തിലുള്ള രോഗവിശേഷവിജ്ഞാനോപായങ്ങളിൽ അനുമാനത്തെ ആസ്പദമാക്കി അറിയുകയും വേണം. ഈ അനുമാനലക്ഷണം വിമാനസ്ഥാനം 4-ാം അദ്ധ്യായത്തിൽ വിവരിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഇന്ദ്രിയങ്ങളുടെ പ്രകൃതി വികൃതിസ്വഭാവങ്ങൾ മറ്റൊരാളുടെ ഇന്ദ്രിയങ്ങൾക്കു വിഷയമായിത്തീരുകയില്ല. അതാണ് അനുമാനംകൊണ്ട് അറിയേണമെന്നു പറഞ്ഞതിന്റെ ഉദ്ദേശമെന്നും ഗ്രഹിക്കണം * 3—സ്വസ്ഥവൃത്തന്മാരായവരിൽ ഒരുവനു യാതൊരു കാരണവുംകൂടാതെ തന്റെ ഇന്ദ്രിയവ്യാപാരം ചെട്ടന്നു മറയ്ക്കുവരുമെന്നിരിക്കെ (അല്ലെങ്കിൽ പ്രകൃതിയിൽനിന്ന്) വ്യത്യസ്തമാ

- ആലക്ഷ്യതാനിമിത്തേന ലക്ഷണം മരണസ്യ തൽ. 3
- ഇത്യുക്തം ലക്ഷണം സർവ്വമിന്ദ്രിയേഷ്വപശ്നുഭോഭ്യം
തദേവേതു പുനർഭൂയോ വിസ്മയേണ നിബോധത. 4
- ഘനീഭൂതമിവാകാശമാകാശമിവ മേദിനീം
വിഗീതം ഹൃദയം ഹൃദയേതൽ പശ്യൻ മരണമുച്യതി. 5
- യസ്യ ദർശനമായാതി മാരുതോഽമ്പരഗോചരഃ
അഗ്നിന്നായാതി വാ ദീപ്തസ്യസ്യായുഃ ക്ഷയമാദിശേൽ. 6

വിതീർണ്ണതായാൽ അത് അവന്റെ മരണലക്ഷണമാണെന്നു ഗ്രഹിക്കണം *

4—ഈ പറഞ്ഞമാതിരിയാണ് ഇന്ദ്രിയങ്ങളുടെ വികൃതിനിമിത്തം മരണലക്ഷണത്തെ അറിയേണ്ടുന്ന സ്വഭാവം. ആ ഇന്ദ്രിയവികൃതിസ്വരൂപത്തെ കുറേക്കൂടെ വിസ്മരിച്ച്—ഓരോ ഇന്ദ്രിയത്തിന്റെ വികൃതിസ്വഭാവത്തേയും പ്രത്യേകം വിവരിച്ച് ഉപദേശിച്ചു തരാം. അതിനേയും മനസ്സിൽ അടയ്ക്കുക *

5—ആ പ്രത്യേകലക്ഷണത്തെ വിവരിക്കുന്നു:—ആകാശത്തെ ഘനീഭൂതമായും—മേഘമില്ലാതെ നിമ്ബലമായിരിമ്പോൾ മേഘം നിറഞ്ഞതായും (അല്ലെങ്കിൽ കട്ടപ്പിടിച്ചതായും) പുരഗ്രാമതരുലതാദി വ്യാപ്തമായ ഭൂവിഭാഗത്തെ ആകാശം പോലെ നിമ്ബലമായും നിറന്നും കാണുകയും ആകാശത്തിലും ഭൂമിയിലും ഗുഹകൾ കാണുകയും ചെയ്യുന്നതായാൽ അവൻ ഉടനെ മരിച്ചുപോകും * 6—മഹാഭൂതങ്ങളിൽ ആകാശത്തിന്നു ശബ്ദവും വായുവിന്നു സ്പർശവും അഗ്നിക്കു രൂപവും ജലത്തിന്നു രസവും ഭൂമിക്കു ഗന്ധവും സ്വഗുണങ്ങളായും വായുവിൽ ആകാശഗുണവും അഗ്നിയിൽ ശബ്ദസ്പർശങ്ങളും ജലത്തിൽ ശബ്ദസ്പർശരൂപങ്ങളും ഭൂമിയിൽ ശബ്ദസ്പർശരൂപരസങ്ങളും സംയോഗഗുണങ്ങളായും സംഭവിക്കും. അപ്പോൾ വായുവിന്നു മുത്തപമോ ദർശനയോഗ്യതയോ സംഭവിക്കുകയില്ല. അങ്ങിനെയുള്ള വായു ആകാശത്തിൽ സഞ്ചരിക്കുന്നതായി കാണുകയും രൂപഗുണ

ജലേ സുവിമലേ ജാലമജാലാവതതേ തഥാ
സ്ഥിതേ ഗച്ഛതി വാ ദൃഷ്ട്വാ ജീവിതാൽ പരിമുച്യതേ. 7
ജാഗ്രൻ പശ്യതി യഃ പ്രേതാൻ രക്ഷാസി വിവിധാനി ച
അന്യദോപ്യതുതം കിഞ്ചിന്ന സ ജീവിയമഹതി. 8
യോഗിം പ്രകൃതിവർണ്ണസ്ഥം നീലം പശ്യതി നിശ്ചഭം
കൃഷ്ണം വാ യദി വാ ശുക്ലം നിശാം വസതി സപ്തമീം. 9
മരീചീനസതോ മേഘാൻ മേഘാൻ വാപ്യസതോംബരേ
വിദ്യതോ വാ വിനാ മേഘൈഃ പശ്യൻ മരണമുച്ഛതി. 10
മൃണ്മിമിവ യഃ പാത്രീം കൃഷ്ണാംബരസമാവൃതാം

വതപമുള്ള ജലമിട്ട അഗ്നിയെ കാണാതിരിക്കുകയും ചെയ്യുന്നവൻ
ആരാണോ അവന്റെ ആയുസ്സ് ക്ഷയിച്ചിരിക്കുന്നുവെന്നു തീർച്ചപ്പെ
ടുത്തത് * 7—ചിറ കളം മുതലായതിൽകെട്ടിനില്ക്കുന്നതോ തോട്
പുഴ മുതലായതിൽകൂടെ ഒലിക്കുന്നതോ ആയ നിമ്ബജലത്തിൽ വ
ലവീശാതിരിക്കുന്ന സമയം വലയിട്ടതായി തോന്നുന്നതായാൽ അ
വൻ ഉടനെ ജീവിതത്തെ ഉപേക്ഷിക്കും * 8—ലേശംപോലും ഉറ
ങ്ങാതെ—എന്തെങ്കിലും വ്യാപാരംചെയ്യുകയോ സംസാരിക്കുകയോ
ചെയ്യുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന സമയം പ്രേതങ്ങളേയും പലപ്രകാരത്തിലുള്ള
രക്ഷസ്സുകളേയും ഇതേവിധം അസംഭാവ്യങ്ങളായ മറ്റ് അതുതങ്ങ
ളേയും കാണുന്നതായാൽ അവൻ ഉടനെ മരിച്ചുപോകും * 9—യാ
വനൊരുത്തൻ പ്രകൃതിവർണ്ണസ്ഥനായ— ജലമിട്ടുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന
അഗ്നിയെ നീലവർണ്ണമായോ പ്രഭയില്ലാതെയോ കറുത്തോ വെള്ള
ത്തോ കാണുന്നതായാൽ അവൻ ഏഴരശ്വമുഴുവൻ ജീവിച്ചിരിക്കും
എട്ടാംദിവസം രാവിലെ മരിച്ചുപോകുമെന്നു സാരം * 10—ഇല്ലാ
ത്തതായ പ്രഭകളേയും മേഘമില്ലാതിരിക്കുമ്പോൾ മേഘത്തെയും മ
ഴക്കാരില്ലാതെ മിന്നലിനേയും കാണുന്നതായാൽ അവൻ ഉടനെ മ
രിച്ചുപോകും * 11—നല്ലവണ്ണം പ്രകാശിക്കുന്ന ആദിത്യനെയോ
ചന്ദ്രനെയോ കറുപ്പുശീലകെട്ടിയ കലംപോലെ കാണുന്നതായാൽ

- ആദിത്യമീക്ഷതേ ശുഭം ചന്ദ്രം വാ ന സ ജീവതി. 11
 അപർച്ചണിയഭാ പശ്യേൽ സൂര്യചന്ദ്രമസോക്രഹം
 അവ്യാധിതോ വ്യാധിതോ വാ തദന്തം തസ്യ ജീവിതം. 12
 നക്തം സൂര്യമഹശ്ചന്ദ്രമനന്തൗ ധൃമമുത്ഥിതം
 അഗ്നിം വാ നിശ്ചിതം രാത്രൗ ദൃഷ്ട്വാ മരണമുച്ഛതി. 13
 പ്രഭാവതഃ പ്രഭാഹീനാനിശ്ചഭാവോൻ പ്രഭാവതഃ
 നരാ വിലിജ്ഞാൻ പശ്യന്തി ഭാവോൻ പ്രാണാൻ ജിഹാസവഃ. 14
 വ്യാകൃതാനി വിവർണ്ണാനി വിസംഖ്യോപഗതാനി ച
 വിനിമിത്താനി പശ്യന്തി രൂപാണാമുഃക്ഷയേ നരാഃ. 15

അവൻ അധികസമയം ജീവിച്ചിരിക്കുകയില്ല * 12—ഗ്രഹണയോ
 ഗമുള്ള വാവുദിവസമല്ലാതെ സൂര്യഗ്രഹണമോ ചന്ദ്രഗ്രഹണമോ
 സംഭവിക്കുന്നതായി കാണുന്നതായാൽ ആ കാണുന്നവൻ രോഗി
 യോ സ്വസ്ഥനോ ആയിരുന്നാലും ആ പക്ഷത്തിലെ വാവിലകത്തു
 തീച്ചയായും മരിച്ചുപോകും * 13—രാത്രിസമയം സൂര്യൻ പ്രകാ
 ശിക്കുന്നതായോ പകൽസമയം ചന്ദ്രനുദിച്ചു ചന്ദ്രിക പരന്നതായോ
 തീയില്ലാത്ത ദിക്കിൽ തീപ്പുക പുറപ്പെടുന്നതായോ രാത്രിയിൽ അ
 ഗ്നിക്കു പ്രഭയില്ലാതെയോ കാണുന്നതായാൽ അവൻ ഉടൻ മരി
 ച്ചുപോകും. വെളുത്തപക്ഷത്തിൽ പകൽസമയം ചന്ദ്രനെ കണ്ടു
 എന്നും പർവ്വതാദികളിൽ പുകപുറപ്പെടുന്നതുകണ്ടു എന്നും വരാം.
 അവിടെ ഈ ലക്ഷണം ബാധിക്കുകയില്ല. ചന്ദ്രിക പകൽ പ്രകാശി
 കുന്നതായും അടുത്തസ്ഥലത്തു തീപ്പെടുകയുന്നതായും അത് അന്യ
 നാക്ക് അടുത്തായും സംഭവിക്കുന്ന ദിക്കിൽ മാത്രമേ ഈ ലക്ഷണം
 സംഭവിക്കുകയുള്ളൂ എന്നു സാരം * 14—മരിക്കുവാനുള്ള കാലം സ
 മീപിച്ചവർ പ്രഭയുള്ള സൂര്യൻ അഗ്നി മുതലായതുകളെ പ്രഭയില്ലാ
 തെയും സ്വർഗ്ഗ പ്രഭയില്ലാത്തതു കാഷ്ഠലോഷ്ഠാദികളിൽ പ്രഭയുള്ള
 തായും ശരീരവിരൂപക്ഷാദിഭാവങ്ങളെ അതാതുകളുടെ ചില ഭാവ
 ങ്ങളില്ലാതെയും കാണം * 15—ആയുസ്സു ക്ഷയിച്ചവർ - മരണം സ

- യശ്ച പശ്യത്യദൃശ്യാൻ വൈ ദൃശ്യാൻ യശ്ച ന പശ്യതി
താദൃഗേവ പശ്യതഃ ക്ഷിപ്രം യമക്ഷയമസംശയം. 16
- അശബ്ദസ്യ ച യഃ ശ്രോതാ ശബ്ദാൻ യശ്ച ന ബുദ്ധ്യതേ
പോവപ്യന്തൗ യഥാ പ്രേന്തൗ തഥാ ജ്ഞേയൗ വിജാനാതാ. 17
- സംവൃത്യാംഗുലിഭിഃ കണ്ഠൗ ജപാലാശബ്ദൗ യ ആതുരഃ
ന ശൃണോതി ഗതാസും തം ബുദ്ധിമാൻ പരിവർജ്ജയേൽ. 18
- വിപര്യയേണ യോ വിദ്വാൽ ഗന്ധാനാം സാദ്ധപസാധുതാം
ന വാ താൻ സർവ്വേശോ വിദ്വാത്തം വിദ്വാദപിഗതായുഷം. 19
- യോ രസാന വിജാനാതി ന വാ ജാനാതി തത്ത്വപതഃ
മുഖപാകാദതേ പകപം തമാഹുഃ കശലാ നരം. 20

മീപിച്ചവർ അത്യന്തം വികൃതസ്വഭാവങ്ങളും വിവർണ്ണങ്ങളും അസം
ഖ്യങ്ങളുമായ രൂപങ്ങളെ ദർശിക്കും. അങ്ങിനെ ചില രൂപങ്ങൾ
ആ സമയത്ത് അവിടെ വരുവാൻതന്നെ കാരണമുണ്ടായിരിക്കുക
യുമില്ല * 16—അദൃശ്യങ്ങളായ വസ്തുക്കളെ കാണുന്നവനും സമീ
പത്തിലുള്ള ദൃശ്യവസ്തുക്കളെ കാണാത്തവനും ക്ഷണത്തിൽ യഥാർത്ഥ
രാജാവിന്റെ കൊട്ടാരത്തെ കാണുമെന്നുള്ളതു തീർച്ചയാണ് *

17—സ്വപ്നത്തെ ഇല്ലാത്തതായ ശബ്ദത്തെ വ്യക്തമായ നിലയിൽ
കേൾക്കുകയും പരമാർത്ഥത്തിലുള്ള ശബ്ദത്തെ കേൾക്കാതിരിക്കുകയും
ചെയ്യുന്നതായാൽ അറിവുള്ള വൈദ്യൻ അവനെ പ്രേതതുല്യനാ
ണെന്നറിയണം * 18— കൈവിരൽകൊണ്ടു രണ്ടു കാതും അടച്ചു
പൊത്തിയാൽ ഘുമുഘുമശബ്ദം കേൾക്കുന്നില്ലെങ്കിൽ ബുദ്ധിമാനാ
യ വൈദ്യൻ അവനെ ഗതാസുവാണെന്ന് അറിയുകയും അവനെ
കുയ്യാഴിക്കുകയും വേണം *

19—സുഗന്ധത്തെ ദുർഗ്ഗന്ധമെന്നും ദുർഗ്ഗന്ധത്തെ സുഗന്ധമെ
ന്നും അറിയുകയോ യാതൊരുതരം ഗന്ധത്തെയും അറിയാതിരിക്കുക
യോ ചെയ്യുന്നവൻ വിഗതായുസ്സാണെന്നറിയുകയും വേണം *

20— മുഖപാകമെന്ന രോഗമില്ലാത്തവൻ മധുരാദിരസങ്ങ
ളെ അറിയാതിരിക്കുകയോ രസങ്ങളെ തിരിച്ചറിയാതിരിക്കുകയോ

- ഉഷ്ണാൻ ശീതാൻ ചരാൻ ഘൃഷ്ണാൻ മുദുനപി ച ഭാരണാൻ
 സ്പർശാൻ സ്തൃഷ്ടാ തതോന്യതപം മുഢുഷ്ടസ്യേഷ മന്യതേ. 21
- അന്തരേണ തപസ്തീവ്രം യോഗം വാ വിധിപൂർവ്വകം
 ഇന്ദ്രിയൈരധികം പശ്യൻ പഞ്ചതപമധിഗച്ഛതി. 22
- ഇന്ദ്രിയാണാമതേ ദൃഷ്ടേരിന്ദ്രിയാർത്ഥാൻ ന പശ്യതി
 വിപര്യയേണ യോ വിദ്വാൽ തം വിദ്വാദപിഗതായുഷം. 23

ചെയ്യുന്നതായാൽ അവനെ വൈദ്യശാസ്ത്രകുശലനായ ആ
 ചാർയ്വന്മാർ പുകപനാണ്— മരണോന്മുഖനാണെന്നാണ് പറയു
 ന്നത്. *

21—മരിക്കാറായവൻ ചൂടുള്ളതോ തണുത്തതോ പരപരപ്പു
 ള്ളതോ മിനുപ്പുള്ളതോ മാർദ്ദമുള്ളതോ ഭാരണമോ ആയ സ്തൃപ്രപദോ
 ത്ഥത്തെ തൊട്ടുനോക്കിയാൽ അതാതു വസ്തുക്കളെ അതുകളിൽ നി
 ഷ്ടമായ ഉഷ്ണതപാദി ഗുണവിപരീതമായ ശീതതപാദിഗുണയുക്തങ്ങ
 ളാണെന്നു ഗ്രഹിക്കുകയും ചെയ്യും *

22—അവനവന്റെ ഇന്ദ്രിയശക്തിക്കും സ്വഭാവത്തിന്നും കവി
 ണ്തവിധം ഇടയ്ക്കിടയ്ക്കു കഠിനമായ തപസ്സും ഇടയ്ക്കിടയ്ക്കു വിധിപ്രകാ
 രമുള്ള യോഗാദ്രാസവും കാണിച്ചു തുടങ്ങിയാൽ അവൻ ഉടനെ മരി
 ച്ചുപോകും * 23—കണ്ണിന്റെ സഹായം കൂടാതെ മറ്റ് ഇന്ദ്രിയങ്ങ
 ളെക്കൊണ്ടു മാത്രമായി ഗ്രഹിപ്പാൻ കഴിയുന്ന ശബ്ദം മുതലായ വി
 ഷയങ്ങളെ ഗ്രഹിപ്പാൻ കഴിയാതിരിക്കുക, അതല്ലെങ്കിൽ മറ്റു ഇ
 ന്ദ്രിയങ്ങളെക്കൊണ്ടു ഗ്രഹിച്ചാലും കണ്ണുകൊണ്ടുതിനെ കാണാതിരി
 ക്കുക ഇതുതന്നെ മരണലക്ഷണമാണ്. ഉദാഹരണം—ചെണ്ടുകൊ
 ട്ടുന്നതു ചെവികൊണ്ടു കേൾക്കാമെന്നുള്ളതാണല്ലോ. എന്നാൽ ചെ
 ങ്ങുകൊട്ടുന്നതായി കണ്ണുകൊണ്ടു കണ്ടപ്പോൾ മാത്രമേ ചെണ്ടുകൊ
 ട്ടുന്നുണ്ടെന്നു മനസ്സിലായുള്ളൂ. നേരെ മറിച്ച് ചെണ്ടുകൊട്ടുന്നതു
 കാണാനുണ്ട്. ഒരു കേൾക്കുന്നില്ല. ഈവിധംതന്നെ മറ്റ് ഇന്ദ്രിയ
 ങ്ങളുടെ വികൃതിയേയും ഉപരിച്ചറിഞ്ഞുകൊള്ളണം. 24—പ്രജ്ഞാ

സ്വസ്ഥാഃ പ്രജ്ഞാവിപദ്യോസൈരിന്ദ്രിയാത്മേവ വൈകൃതം
പശ്യന്തി യേ സുബഹുശസ്വേഷാം മരണമാദിശേൽ.

24

തത്ര ശ്ലോകഃ.

ഏതദിന്ദ്രിയവിജ്ഞാനം യഃ പശ്യതി യഥാ തഥാ
മർണം ജീവിതഞ്ചൈതൽ സ ഭിഷക് ജ്ഞാതു മഹതി.

25

ഇതി ചരകസംഹിതായാം

ഇന്ദ്രിയസ്ഥാനേ

ഇന്ദ്രിയാനീകം നാമ ചതുർത്ഥാദ്ധ്യായഃ.

—o—o—o—

പരാധകാരണങ്ങളെ ശീലിക്കുക നിമിത്തം സ്വസ്ഥനായവർ അ
വനവന്റെ ദർശനശ്രവണാദി ഇന്ദ്രിയാത്മങ്ങളിൽ പലപ്രകാരത്തി
ലുള്ള പ്രകൃതിപൈശ്ചര്യം വന്നതായി കണന്നതായാൽ അവരുടെ
മരണവും സമീപിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നറിയുകയും വേണം *

അദ്ധ്യായവിവരണം.

25—ഈ ഇന്ദ്രിയാനീകാദ്ധ്യായത്തിൽ വിവരിച്ചതായ ഇന്ദ്രി
യങ്ങളുടെ പ്രകൃതിവികൃതിസ്വഭാവത്തെ നല്ലവണ്ണം അറിയുന്ന
വൈദ്യൻ മറ്റുള്ളവരുടെ മരണത്തെയും ജീവിതത്തെയും വഴിപോലെ
അറിയുവാൻ സാധിക്കുകയും ചെയ്യും. *

ഇതി ചരകസംഹിതാവ്യാഖ്യാനേ

വാ ച സൂത്രേ

ഇന്ദ്രിയസ്ഥാനേ ചതുർത്ഥാദ്ധ്യായഃ (4).

—o—o—o—

അദ്ധ്യായം 5. പൂവ്വരൂപീയം.

അഥാതഃ പൂവ്വരൂപീയമദ്ധ്യായം വ്യാഖ്യാസ്യാമഃ.

ഇതി ഹ സ്താഹ ഭഗവാനാത്രേയഃ.

- പൂവ്വരൂപാണ്യസാദ്ധ്യാനാം വികാരാണാം പൃഥക് പൃഥക്
ഭിന്നാഭിന്നാനി വക്ഷ്യാമോ ഭിഷജാം ജ്ഞാനവുദ്ധയേ. 1
- പൂവ്വരൂപാണി സർപ്പാണി ജപരോക്താന്ത്യതിമാത്രയാ
യം വിശന്തി വിശന്ത്യേനം മൃത്യുജ്ജപരപുരഃസരഃ. 2
- അന്ത്യസ്യാപി ച രോഗസ്വ പൂവ്വരൂപാണി യം നരം
വിശന്ത്യേതേന ക്ലേശേന തസ്യാപി മരണം ശ്രുവം. 3
- പൂവ്വരൂപൈകദേശാംസ്തു വക്ഷ്യാമോന്ത്യാൻ സുഭാരുണാൻ
യേ രോഗാനനുബല്ഹന്തി മൃത്യുനൈവൈരനുബല്പ്യതേ. 4

അദ്ധ്യായം 5.

1—വൈദ്യന്മാർക്കു മരണലക്ഷണജ്ഞാനം സിദ്ധിക്കുവാനായി അസാദ്ധ്യങ്ങളായ രോഗങ്ങൾക്കു വെച്ചേറെ ഭിന്നങ്ങളായും—നിദ്രാ നോക്തലക്ഷണവിപരീതങ്ങളായും ഭേദരഹിതങ്ങളായും സംഭവിക്കുന്ന പൂവ്വരൂപങ്ങളുടെ സ്വഭാവത്തെ പ്രത്യേകം ഉപദേശിച്ചുതരികയും ചെയ്യാം. അതു നല്ലവണ്ണം മനസ്സിൽനിന്നു ഗ്രഹിക്കണമെന്നു സാരം * 2—പനിയുടെ പൂവ്വരൂപമായ മുഖവൈരസ്യം ഗുരുഗാത്രരോഗം അനന്താഭിലാഷം മുതലായവ സാധാരണയിൽ കവിഞ്ഞ മാത്രയിൽ ഒരുവന്നു തുടങ്ങുന്നതായാൽ അവൻ ജപരം പിടിച്ചു മരിച്ചുപോകുമെന്നറിയണം * 3—ഇതേവിധം രക്തപിത്താദി മററരോഗങ്ങളുടെ പൂവ്വരൂപങ്ങളും ബലവത്തരങ്ങളായി കാണുന്നതായാൽ അവയെല്ലാം അടുത്തകാലത്തിൽ അതാതു രോഗം നിമിത്തം ക്ഷണത്തിൽ മരണം സംഭവിക്കുമെന്നും ഗ്രഹിക്കണം * 4—ഈ പറഞ്ഞതു മരണലക്ഷണവ്യാധിപൂവ്വരൂപങ്ങളുടെ ഏകദേശമാകുന്നു. ഇനി ഇന്നിന്ന പൂവ്വരൂപങ്ങൾ ഇന്നിന്നപ്രകാരം ബലവത്തരങ്ങളായി

- ബലഞ്ച ഹീയതേ യസ്യ പ്രതിശ്രാജശ്ച വലന്തേ
തസ്യ നാരീപ്രസക്തസ്യ ശോഷോന്തായോപകല്പതേ. 5
- ശപഭീരുഷ്ടൈഃ ഖനൈർദ്വാപി യാതി യോ ഭക്ഷിണാം ദിശം
സ്വപ്നേ യക്ഷ്ണാണമാസാദ്യ ജീവിതം സ വിമുഞ്ചതി. 6
- പ്രേതൈഃ സഹ പിഞ്ചേന്മദ്യം സ്വപ്നേ യഃ കൃഷ്ണതേ തുനാ
സ ഘോരം ജപരമാസാദ്യ ന ജീവേന്ന ച സൃജ്യതേ. 7
- ലാക്ഷാരക്താംബരാഭം യഃ പശ്യത്യംബരമന്തികാൽ
സ രക്തപിത്തമാസാദ്യ തേനൈവാന്തായ നീയതേ. 8

ഉായി കാണുന്നതായാൽ അതുകൾ ഇന്നിന്ന രോഗങ്ങളെ പ്രകാശിപ്പിക്കുമെന്നും ആ രോഗങ്ങൾ മുതലിവന്നോട് അനുബന്ധിച്ചുനില്ക്കുമെന്നുള്ളപൂർവ്വരൂപവിശേഷത്തിന്റെ ഏകദേശത്തെയും വിവരിക്കാം. പൂർവ്വരൂപൈകദേശാൽ—അങ്ങിനെയുള്ള പൂർവ്വരൂപങ്ങൾ അസംഖ്യേയങ്ങളാകുന്നു. അതിന്റെ സ്വരൂപജ്ഞാനത്തിനുവേണ്ടി പ്രധാധങ്ങളായ ചിലതിനെ മാത്രമേ തല്പോലം ഇവിടെ വിവരിക്കുന്നുള്ളൂ. ഇതുകൊണ്ടു മറ്റുള്ളതുകളുടെ ജ്ഞാനവും നിഷ്പ്രയാസം സാധിക്കാമെന്നാശയം. *

5—അധികമായി സ്ത്രീസേവചെയ്യുകൊണ്ടിരിക്കുന്നവന്, ദിനപ്രതി ശരീരബലം ക്ഷയിച്ചുവരികയും ചീനസം വലിച്ചു വലിച്ചു വരികയും ചെയ്യുന്നതായി കണ്ടാൽ അവനു ക്ഷയരോഗം ബാധിക്കുമെന്നും അതുനിമിത്തം അവൻ മരിച്ചുപോകുമെന്നും അറിയണം. * 6—ഒരുവൻ സ്വപ്നത്തിൽ താൻ ശ്വാവിന്റെ പുറത്തോ ഒട്ടകപ്പുറത്തോ കഴുതപ്പുറത്തോ കയറി തെക്കൻ ദിക്കിലേക്കു പോയതായി സ്വപ്നം കണ്ടാൽ അവനും ക്ഷയം ബാധിക്കുകയും അതുനിമിത്തം വളരെ കാലതാമസംകൂടാതെ മരിച്ചുപോകയും ചെയ്യും. * 7—മരിച്ചുപോയവരോടുകൂടെ ഒരുമിച്ചു മദ്യപാനം ചെയ്യുവെന്നും തന്നെ ശ്വാക്കൾ കടിച്ചു് അങ്ങോട്ടുമിങ്ങോട്ടും ഇഴച്ചു എന്നും സ്വപ്നം കണ്ടാൽ അവൻ ഉടനെ സന്നിപാതജപരംപിടിച്ചു മരിച്ചുപോകും, ഇവന് ആ ജപരകാലത്തിൽ മലമൂത്രങ്ങൾ വേണ്ടവിധം പോരുകയുമില്ല. * 8—ജാഗ്രവേസമയത്ത്, ആകാശം അരക്കുവിളിപ്പിച്ചു വ

- രക്തസ്രഗ്രകതസർവ്വാംഗോ രക്തവാസാ മുഹൂർത്തസൻ
യഃ സ്വപ്നേ പ്രിയതേ നാർയാ സ രക്തം പ്രാപ്യസീദതി. 9
- ശുലാഭോപാന്ത്രകുജാശ്ച ഔഷ്ജല്യം ചാതിമാത്രയാ
നഖാദിഷു ച വൈവർണ്ണം ഗുല്ഫേനാന്തകരോ ഗ്രഹഃ. 10
- ഖതാ കണ്ടകിനീ യസ്യ ഭാരണാ ഹൃദി ജായതേ
സ്വപ്നേ ഗുല്ഫസ്മരന്തായ കൃരോ വിശ്തി മാനവം. 11
- കായേല്പമപി സംസ്തംഭം സുഭഗം യസ്യ ദീപ്തതേ
ക്ഷതാനി ച ന രോഹന്തി ക്വൈശ്വമൃത്യുഹിനസ്മി തം. 12

സ്രംഭോലയുള്ളതായും തനിക്ക് അത്യന്തം അടുത്തതായും കാണുന്നതായാൽ അവന്നു ക്ഷണത്തിൽ രക്തപിത്തം തുടങ്ങുമെന്നും അതുനിമിത്തം അവൻ മരിച്ചുപോകുമെന്നും ഗ്രഹിക്കണം * 9— യാവനോരുത്തൻ സ്വപ്നത്തിൽ, രക്തവർണ്ണമായ (ചമ്പവരത്തിപ്പൂവ് മുതലായതുകൾകൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ) മാല ധരിച്ചുവന്നായും രക്തവർണ്ണമായ സകല അവയവങ്ങളോടുകൂടിയവനായും രക്തവർണ്ണമായ വസ്രം ധരിച്ചുവന്നായും അത്യുച്ചത്തിൽ പിന്നയും പിന്നയും പൊട്ടിച്ചിരിക്കുന്നവനായ തന്നെ ഏതെങ്കിലും ഒരു സ്ത്രീ പിടിച്ചുവലിക്കുന്നതായും സ്വപ്നം കണ്ടാൽ അവൻ രക്തപിത്തം പിടിച്ചു മരിച്ചു പോകും *

10— ശുലഭവദന ആഭോപം കുടലിരയ്ക്കുക ശരീരത്തിന്നു ബലക്കുറവ് ഇതുകൾ ക്രമത്തിലധികം സംഭവിക്കുകയും നഖമുഖനത്ര പുരീഷങ്ങൾക്കു വൈവർണ്ണം സംഭവിക്കുകയും ചെയ്താൽ അവന്നു ശരീരനാശകരമായ ഗുഹാരോഗം ബാധിക്കുമെന്നും ഗ്രഹിക്കണം *

11— ആരാണോ സ്വപ്നത്തിൽ അവനവന്റെ ഹൃദയത്തിൽ മുളുളുളായ ഒരു വലിയ വളളി മുളച്ചതായി സ്വപ്നം കാണുക അവന്നു കഠിനമായ ഗുഹാരോഗമുണ്ടാകുമെന്നും അവൻ ആ രോഗം നിമിത്തം മരിച്ചുപോകുമെന്നും ധരിക്കണം *

12— ശരീരത്തിൽ എവിടെയെങ്കിലും അല്പം തോല് അരണിപ്പോയാൽകൂടി അവിടെ കലശലായി പഴുക്കുകയും ഏതതുരം ക്ഷതങ്ങളും ലേശംപോലും ഉണങ്ങാതിരിക്കുകയും ചെയ്യുന്നത് ആ

- നഗ്നസ്യാജ്ഞാവസിക്കതസ്വ ജ്ഞാപതോഗിമനച്ചിഷം
 പത്മാന്യരസി ജായന്തേ സ്വപ്നേ ക്ഷണൈർമരിച്ഛതഃ. 13
 സ്താതാനലിപ്തഗാത്രോപി യസ്മിൻ ശൃജ്ഞി മക്ഷികാഃ
 സ പ്രമേഹേണ സംസ്തംഭം പ്രാപ്യ തേനൈവ ഹന്യതേ. 14
 സ്തേഹം ബഹുവിധം സ്വപ്നേ ചണ്ഡാളൈഃ സഹ യഃ പിബേൽ
 ബുദ്ധ്യതേ സ പ്രമേഹേണ സ്തൃത്യതന്തായ മാനവഃ. 15
 ധ്യാനായാസേന തഥോദേഹോ മോഹശ്വാസ്ഥാനസംഭവഃ
 അരതിബ്ജലഹാനിശ്ച മൃത്യുരന്മാദപൂർവ്വകഃ. 16

ക്കാണോ അവനെ കഷ്ടരോഗമാണ് നശിപ്പിക്കുക എന്നു ധരിക്കേണം * 13— നഗ്നനായി ദേഹമാസകലം നൈ തേച്ചുകൊണ്ട് ലവലേശം കത്തിജ്വലിക്കാതെയുള്ള അഗ്നിയിൽ ഹോമം ചെയ്തുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന തന്റെ ഉരസ്സിൽ അനവധി താമര മുളച്ചുണ്ടായി പൂത്തുനില്ക്കുന്നതായി സ്വപ്നം കാണുന്നതായാൽ അവന്റെ മരണവും കഷ്ടരോഗംകൊണ്ടാണെന്നു ഗ്രഹിക്കണം *

14— യാവന്നാരുത്തൻ വെടിപ്പായി കുളിക്കുകയും ഭസ്മചന്ദനാദിനലേപങ്ങളെ ധരിക്കുകയും ചെയ്തിരിക്കുമ്പോഴും അനന്യസാധാരണമായവിധത്തിൽ അവന്റെ ശരീരത്തിൽ ഈച്ചവന്നിരിക്കുന്നതായാൽ അവന്ന് ഉടനെ പ്രമേഹരോഗം തുടങ്ങുമെന്നും അവൻ ആ രോഗംനിമിത്തം കാലധർമ്മത്തെ പ്രാപിച്ചുപോകുമെന്നും ഗ്രഹിക്കണം * 15— നീചന്മാരായ ചണ്ഡാളന്മാരോടുകൂടെയിരുന്ന് പലപ്രകാരത്തിലുള്ള സ്തേഹദ്രവ്യത്തെ പാനംചെയ്യുന്നതായി സ്വപ്നം കാണുകയും ഉടനെ ഉണരുകയും ചെയ്യുന്നതായാൽ അവനും പ്രമേഹരോഗം പിടിച്ചു നശിച്ചുപോകുമെന്നറിയണം *

16— യാതൊരു കാരണവുംകൂടാതെ കലശലായി മനോരാജ്യം വിചാരിച്ചിരിക്കുകയും ആയാസപ്പെടുകയും ഞട്ടിത്തെറിക്കുകയും മോഹാലസ്യപ്പെടുകയും യാതൊന്നിലും—സ്വതഃ അത്യന്തം പ്രിയമായ വസ്തുക്കളിൽകൂടി യാതൊരു ശ്രദ്ധയുമില്ലാതാവുകയും ക്ഷണം

- ആഹാരഭേദിണം പശ്യൻ ലുപ്തചിത്തമുദ്ദീതം
വിദ്വാഭീരോ മുഖം തമന്മാദേനാതിപാതിനാ. 17
- ക്ലോധനം ത്രാസബഹുലം സകൃൽ പ്രഹസിതാനനം
മുഷ്ഠാപിപാസാബഹുലം ഹന്യന്മാദഃ ശരീരിണം. 18
- ഏതൻ രക്ഷോഗ്നൈസ്സാലം യഃ സ്വപ്നേഭ്യസി സീദതി
സ പ്രാപ്യ ഭൂമൗനാദം യാതി ലോകമതഃ പരം. 19
- അസൽ തമഃ പശ്യതി യഃ ശൃണോത്യപ്യസതഃ സ്വപ്നാൻ
ബഹുൻ ബഹുവിധാൻ ജാഗ്രൽ സോപസ്താരേണ ബദ്ധ്യതേ. 20

തോരം ശരീരബലം കുറഞ്ഞു വരികയും ചെയ്യുന്നതായി കണ്ടാൽ അവൻ ഉന്മാദം ബാധിക്കുമെന്നും അതുനിമിത്തം മരിച്ചുപോകുമെന്നും ഗ്രഹിക്കണം* 17— ഭക്ഷണം കഴിക്കുന്നതിൽ കലശലായ വെറുപ്പും ഓർമ്മക്കുറവും ഉദ്ദേഹവും സംഭവിച്ചതായി കണ്ടാൽ അവൻ ഉടനെ ഉന്മാദരോഗം തുടങ്ങുമെന്നും അതുനിമിത്തം അവൻ ക്ഷണത്തിൽ മരിച്ചുപോകുമെന്നും അരിഷ്ടലക്ഷണജ്ഞാനത്തിൽ നല്ല പാണ്ഡിത്യമുള്ളവൻ തീച്ചാപ്പടുത്തണം* 18— എല്ലായ്പ്പോഴും തൂങ്ങി ചെടുത്തുകൊണ്ടിരിക്കുകയും ഇടക്കിടയ്ക്കു ഞെട്ടുകയും കാരണംകൂടാതെ പൊട്ടിച്ചിരിക്കുകയും കലശലായ മോഹാലസ്യവും ദാഹവും സംഭവിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുകയും ചെയ്യുന്നതായി കണ്ടാൽ അവനെ ഉന്മാദരോഗം ക്ഷണത്തിൽ ബാധിച്ചു നശിപ്പിക്കുമെന്നും ഗ്രഹിക്കണം* 19— രക്ഷസ്സുകളോടൊരുമിച്ചു ഞ്ഞം വെച്ചതായും വെള്ളത്തിൽ വീണു തളന്നതായും സ്വപ്നം കാണുന്നതായാൽ അവൻ കാലതാമസംകൂടാതെ ഉന്മാദരോഗപീഡിതനായിത്തീരുകയും ക്ഷണത്തിൽ ഇഹലോകവാസത്തെ ഉപേക്ഷിച്ചു പരേതനായിത്തീരുകയും ചെയ്യും*

20— നല്ല തടസ്സത്തോടെ ഉണർന്നിരിക്കുന്ന സമയം ധാരാളം വെളിച്ചമുള്ള ദിക്കിൽ ഇരുട്ടാണെന്നു തോന്നുകയും യാതൊരു ശബ്ദമില്ലാത്ത ദിക്കിൽനിന്നു പലപ്രകാരത്തിലുള്ള പല ശബ്ദങ്ങളും

മത്തം നൃത്യന്തമാവിദ്യപ്രേതോ ഹരതി യം നരം സ്വപ്നേ ഹരതി തം മൃത്യുരപസ്സാരപുരസ്സരഃ.	21
സുഃപ്രതേ പ്രതിബുദ്ധസ്യ ഹന്ത മന്ത്രേ തഥാക്ഷിണീ യസ്യ തം ബഹിരായാമോ ഗൃഹീതം ഹന്ത്യസംശയഃ.	22
ശഷ്ഠലീരപ്യപൂപാൻ വൈ സ്വപ്നേ ചാഭിതി യോ നരഃ സ ചേൽ താദൃക് ഛർദ്ദയതി പ്രതിബുദ്ധോ ന ജീവതി.	23
ഏതാനി പൂർവ്വരൂപാണി യഃ സമൃഗവബുദ്ധ്യതേ സ ഏഷാമനുബന്ധഞ്ച ഫലഞ്ച ജ്ഞാതുമഹതി.	24

ഈ കേൾക്കുകയും ചെയ്യുന്നതായാൽ അവൻ ശരീരാന്തകാരിയായ അപസ്സാരരോഗം ഉടനെ തുടങ്ങുമെന്നറിയണം* 21— മദ്യപാനാദികൾചെയ്ത മദിച്ചു നൃത്തംവെക്കുന്ന സമയം ഒരു പ്രേതൻവന്നു ബലാൽകാരേണ പിടിച്ചുകൊണ്ടു പോകുന്നതായി സ്വപ്നംകണ്ടാൽ, അപസ്സാരത്തെ അകമ്പാടിയാക്കി വരുന്ന മൃത്യു അവനെ ക്ഷണത്തിൽ പിടിച്ചുകൊണ്ടു പോകും*

22— ഉറങ്ങി ഉണരുന്ന സമയം ഹനുക്കളും—കവിൾത്തടങ്ങളും കഴുത്തിലെ മന്ത്രകളെന്ന സിരകളും കുണ്ഡലകളും കലശലായി പിടയ്ക്കുന്നുണ്ടെങ്കിൽ അവനെ ബഹിരായാമരോഗം പരലോകത്തിലേയ്ക്കു പിടിച്ചുകൊണ്ടുപോകാം. അവൻ ബഹിരായാമമെന്ന വാതരോഗംപിടിച്ചു മരിക്കുമെന്നു സാരം* 23— ഒരുവൻ സ്വപ്നത്തിൽ മുറക്കോ അപ്പമോ തിന്നുവെന്നു സ്വപ്നം കാണുകയും ഉണർന്നതിനുശേഷം സ്വപ്നത്തിൽ ഭക്ഷിച്ചതായി തോന്നിയ ശഷ്ഠല്യാദിവണ്യത്തെ ഛർദ്ദിക്കുകയും ചെയ്യുന്നതായാൽ അവൻ അധികദിവസം ജീവിച്ചിരിക്കുകയില്ല *

24— ഈ പറഞ്ഞതായ (അരിഷ്ടസ്വരൂപങ്ങളായ) വ്യാധിപൂർവ്വരൂപങ്ങളെ നല്ലവണ്ണം അറിയുന്നവൻ ഇതേവിധം മറെറു വ്യാധികളിലുള്ള അരിഷ്ടസ്വഭാവങ്ങളായ പൂർവ്വരൂപങ്ങളേയും തൽഫലങ്ങളേയും പൂർവ്വരൂപങ്ങളിലുള്ള ബലാബലസ്വഭാവാദികളേയും

- യ ഇമാംശ്ചാപരാൻ സ്വപ്നാൻ ദാരുണാനുപലക്ഷയേൽ
 വ്യാധിതാനാം വിനാശായ ക്ലേശായ മഹതേപി വാ. 25
- യസ്യോത്തമാംഗേ ജായന്തേ വംശഗുല്ഫലതാദയഃ
 വയാംസി ച വിലീയന്തേ സ്വപ്നേ മൌണ്ഡ്യമിയാച്ച യഃ. 26
- ഗുരോലൂകശപകാകാഛൈഃ സ്വപ്നേ യഃ പരിവായ്തേ
 രക്ഷഃപ്രതപിശാചസ്രീചണ്ഡാലദ്രവിഡാസ്യനൈഃ. 27
- വംശവത്രലതാപാശതൃണകുണ്ടകസങ്കടേ
 പ്രമുഹ്യതി ഹി യഃ സ്വപ്നേ ലഗതി പ്രപതത്യപി. 28
- ഭ്രമേ പാസ്മ്യപധാനായാം വല്പീകേ വാഥ ഭസ്മനി
 ശ്ശാനായതനേ ശപഭേ സ്വപ്നേ യഃ പ്രപതത്യപി. 29

നല്പവണ്ണം മനസ്സിരുത്തി നോക്കി അറിയുകയും വേണം* 25— ഇ
 ണിനെ പൂർവ്വരൂപങ്ങളെ വിവരിച്ച കൂട്ടത്തിൽ രാജയക്ഷാദികളുടെ
 പൂർവ്വരൂപങ്ങളെ വിവരിക്കുന്നേടത്ത് ‘ശപഭിരുഷ്ടഃ ചാദൈഃ’ ഇ
 ത്യാദിയായി വിവരിച്ച സ്വപ്നങ്ങളും ഇനി അടുത്തു വിവരിക്കുന്നതു
 കളം ദാരുണങ്ങളുമായ മാര സ്വപ്നങ്ങളും വ്യാധിതന്മാർക്കു സംഭവീ
 ക്കുന്നതായാൽ അതുകളെല്ലാം അവർക്കു മരണകാരികളായോ മഹ
 ത്തായ ക്ലേശത്തെ ഉണ്ടാക്കിത്തീർക്കുന്നതുകളായോ സംഭവിക്കും*

ആ വക ദുഃസ്വപ്നങ്ങളെ വിവരിക്കുന്നു:— 26-35— ശിര
 സ്സിൽ മുട്ടുകൂട്ടുമോ വളളിയോ മുട്ടിച്ചതായി കാണുക. തലയിൽ പ
 ക്ഷികൾ—കാക്ക കൂമൻ മുതലായ അതുപേക്ഷികൾ വന്നിരുന്നതാ
 യി കാണുക. തല മുഴുവൻ ചിരച്ചതായി കാണുക. സ്വപ്നത്തിൽ
 കഴുകൻ കൂമൻ ശപാവ് കാക്ക മുതലായ ജന്തുക്കളോ രക്ഷസ്സുകൾ
 പ്രേതങ്ങൾ പിശാചുക്കൾ സ്രീകൾ—അചരിചിതമാരും ഭയങ്കരാ
 കാരകളുമായ സ്രീകൾ ചണ്ഡലന്മാർ തമിഴർ തിലുക്കർ ഇവരോ വ
 ന്നു വളയുക. മുട്ടുകൂട്ടും ചുരുക്കോട് വളളിക്കടില് പല്ലിൻകൂട്ടം മു
 ളളിൻകെട്ട് ഇവിടങ്ങളിൽ വഴി തൊറി ചെന്നു ചാടുകയോ അവ
 മേൽ പറകയോ അവയിൽ വീണുപോകയോ ചെയ്യുക. ലവ

- കലുഷേഭിരസി പങ്കേ ചക്രപേവാ തമസാവൃത
സ്വപ്നേ മജ്ജതി ശീഘ്രേണ സ്രോതസാ ഹ്രിയതേ ച യഃ. 30
- സ്നേഹപാനം തഥാഭ്യംഗഃ സ്വപ്നേ ബന്ധപരാജയേ
ഹിരണ്യലാഭഃ കലഹഃ പ്രജ്ഞാദാനവിരോചനേ. 31
- ഉപാനദ്യുഗനാശശ്ച പ്രപാതഃ പാദേപമണ്ണോഃ
ഹർഷഃ സ്വപ്നേ പ്രകപിതൈഃ പിതൃഭിശ്ചാപി ഭൂസനം. 32
- ദന്തചന്ദ്രാക്ഷനക്ഷത്രദേവതാദീപചക്ഷുഷാം
പതനം വാ വിനാശോ വാ സ്വപ്നേ ഭേദോ നഗന്ധ വാ. 33
- രക്തപുഷ്പം വനം ഭൂമിം പാപകർമ്മായം ചിതാം
ഗുഹാസങ്കാരസംബാധം സ്വപ്നേ യഃ പ്രാദിശത്യപി. 34

ലേശം ഉറപ്പില്ലാത്തതായ പൂഴിയിലോ പുറിലോ വെണ്ണിരിലോ ശു
ശാനായതനത്തിലോ കണ്ടുകിണറിലോ വീണ്ടുപാവുക. ക
ലുഷിനില്ക്കുന്ന വെള്ളത്തിലോ ചളിയിലോ ലേശംപോലും വെളി
ച്ചും കാണാത്തതും അത്യാശയമായ കിണറിലോ വീണ് മേ
ല്ലോട്ടു കേറുവാൻ വയ്യാത്ത വിധം ആണ്ടുപോകയും മലവെള്ളം
കുത്തിലിട്ടുവരുന്ന നദിയിൽവീണ് അതിലെ ഒഴുക്കിൽകൂടെ ഒ
ലിച്ചുപോകയും ചെയ്യുക. സ്നേഹപാനം ചെയ്യുക. എണ്ണ തേക്കു
ക. ആമത്തിൽ പെട്ടുപോവുക. ശത്രുക്കളോടു തോല്ക്കുക. സ്വപ്നം
നിശ്ചി മുഖമായതു കിട്ടുക. മാരകവരുമായി കലഹിക്കുക. മർദ്ദി
വിരോധങ്ങളെ ശീലിക്കുക. രണ്ടുകാലിന്മേലെയും ചെരിപ്പു നശി
ച്ചുപോവുക. കാൽ മുറിഞ്ഞുപോകയോ തോൽ ഉരിഞ്ഞുവീഴുകയോ
ചെയ്യുക. അതികലശലായി സന്തോഷിക്കുക. പ്രേതഭൂതന്മാരാ
യ കാരണവന്മാർ ശുണ്ണിയെടുത്തു ശകാരിക്കുക. അവനവന്റെ
പല്ല് ചന്ദ്രവിംബം ആദിത്യവിംബം നക്ഷത്രഗോളങ്ങൾ ദേവ
താവിഗ്രഹങ്ങൾ വിളക്ക് സ്വന്തം കണ്ണ് ഇതുകളെല്ലാം താഴത്തുവീ
ഴുന്നതായോ നശിക്കുന്നതായോ കാണുക. പൂർവ്വം പിളരുന്നതാ
യി കാണുക. ചെമ്പരത്തി അശോകം തെച്ചി പൂള മുതലായ ര

- രക്തമാലീ ഹസന്നുഷ്ണദ്വിഗ്വാസാ ദക്ഷിണാം ദിശം
ദാരുണാമടവിം സ്വപ്നേ കപിയുക്തഃ പ്രയാതി വാ. 35
- കഷായിണാമസൗമ്യാനാം നഗ്നാനാം ഭണ്ഡധാരിണാം
കൃഷ്ണാനാം രക്തനേത്രാണാം സ്വപ്നേ നേച്ഛന്തി ദർശനം. 36
- കൃഷ്ണാ പാപാ നിരാചാരാ ദീപ്ലകേശനഖസുനീ
വിരാഗമാല്യവസനാ സ്വപ്നേ കാലനിശാ മതാ. 37
- ഇത്യന്ത്രേ ദാരുണാഃ സ്വപ്നാ രോഗീ യൈര്യാതി പഞ്ചതാം
അരോഗഃ സംശയം ഗതപാ കശ്ചിദേവ വിമുച്യതേ. 38

ക്തവണ്ണവൃഷ്ടങ്ങൾ നിറഞ്ഞ കാട്ടിലോ അങ്ങിനെയുള്ള പ്രദേശ
ത്തിലോ ഹിംസാസ്ഥലം കളവുമുതൽ പങ്കുവെക്കുന്ന സ്ഥലം മുത
ലായ പാപകർമ്മസ്ഥലത്തോ ചൂടുകാട്ടിലോ ഗുഹയിലോ അന്ധകാ
രമായ സ്ഥലത്തിലോ ചെന്നു ചാടുക. രക്തവണ്ണമായ വൃഷ്ട
ങ്ങൾകൊണ്ടു കെട്ടിയുണ്ടാക്കിയ മാല ധരിച്ചുകൊണ്ടും അത്യുച്ച
ത്തിൽ കൈകൊട്ടി ചിരിച്ചുകൊണ്ടും നഗ്നനായും തെക്കൻദിക്കിലേ
യ്ക്കു പോവുക. അതിഭയങ്കരമായ കാട്ടിലേയ്ക്ക് ഒരു കുരങ്ങനോടുകൂ
ടെ പോവുക. ഈ വക സ്വപ്നങ്ങളെല്ലാം അവിതങ്ങളാകുന്നു *

36— കഷായവണ്ണമായ ഉണ്ണീഷാദികളെ ധരിച്ചവരും ക്രൂര
സ്വഭാവികളും നഗ്നന്മാരും വടി കയ്യിൽ പിടിച്ചവരും കറുത്ത ശ
രീരത്തോടു കൂടിയവരും ചുവന്ന കണ്ണുകളോടുകൂടിയവരുമായ വേഷ
ധാരികളെ സ്വപ്നം കാണുന്നതും വളരെ ചീത്തയാകുന്നു *

37— കറുത്തനിറത്തോടുകൂടിയവളും പാപകർമ്മത്തെ ചെയ്ത
ന്നവളും ദേശജാതികലാചാരങ്ങളെ തീരെ തെറ്റിനടക്കുന്നവളും
തലമുടി അഴിച്ചിട്ടവളും നഖം വളർത്തിയവളും മൂല വീണവളും 'മാ
ല—കണ്ഠസൂത്രാദിയായ കണ്ഠാഭരണം ധരിക്കാത്തവളും നഗ്നയുമായ
സ്ത്രീയെ സ്വപ്നം കാണുന്നതായാൽ അവൾ ആ സ്വപ്നദൃഷ്ടാവി
ന്റെ കാളരാത്രിയാണെന്നാണ് പൂർവാചാത്മന്മാരുടെ അഭിപ്രായം.
കാളരാത്രി=മരിക്കുന്നദിവസത്തിന്റെ തലേദിവസത്തെ രാത്രി. ഈ

മനോവഹാനാം ചൂണ്ണതപാദ്രോഷൈരതിബലൈശ്ചീഭിഃ
 സ്ത്രോതസാം ഭാരുണാൻ സ്വപ്നാൻ കാലേ പശ്യതി ഭാരുണേ. 39
 നാതിപ്രസുപ്തഃ പുരുഷഃ സഹലാനഹലാനപി

പറഞ്ഞപ്രകാരത്തിലുള്ള സ്ത്രീരൂപത്തെ സ്വപ്നങ്ങളാൽ അവൻ
 വിഭാഭിമംഗലം തീർച്ചയായും മരിച്ചുപോകുമെന്ന് ആശയം *

38—ഈ പറഞ്ഞവയും ഇതേവിധം രൗദ്രവീഭസഭയാനക
 രസാത്മകങ്ങളുമായ മറ്റു സ്വപ്നങ്ങളും കാണുന്നവൻ രോഗിയാ
 ണെങ്കിൽ അവൻ തീർച്ചയായും മരിച്ചുപോകും. രോഗമൊന്നും കൂ
 ടാതെ സ്വസ്ഥനായിരിക്കുന്നവനാണെങ്കിൽ മരിക്കുമോ ഇല്ലയോ
 എന്നു സംശയിക്കത്തക്ക രോഗാദ്യാവസ്ഥയിൽ ചെന്നുചാടും. ആ
 അവസ്ഥയിൽനിന്നു ഭയം ചിലർ മോചിച്ചു എന്നും വന്നേക്കാം *

39—ദൃഢസ്വപ്നകാരണത്തെ വിവരിക്കുന്നു:—അതിബലവാ
 ന്നായ വാതപിത്തകഫങ്ങൾ ഏകകാലത്തിൽകോപിക്കുകയും അ
 തുകൾ മനോവഹങ്ങളായ സ്ത്രോതസ്സുകളിൽചെന്നു നിറയുകയും
 ചെയ്യുകയാലാണ് ഈപറഞ്ഞ മാതിരിയിലുള്ള ദൃഢസ്വപ്നങ്ങൾ സം
 ഭവിക്കുക. എന്നാൽ അതിന്നു ദോഷകാപംമാത്രംപോര. പിന്ന
 യോ? ഇവന്റെ കാലാവസ്ഥകളുടെ ഭാരുണമായിരിക്കുകയും—കഷ്ടകാ
 ലമായിരിക്കുകയും കൂടി വേണം *

40—സഹലങ്ങളോ അഹലങ്ങളോ ആയ പലപ്രകാരത്തി
 ലുള്ള സ്വപ്നങ്ങളെ ഒരുവൻ കാണുന്നത് അവൻ ജാഗ്രദവസ്ഥയെ
 തിരെ വിട്ടു സുഷുപ്താവസ്ഥയിലെത്തുന്നതിന്റെ ഇടയ്ക്കുള്ള സമയ
 ത്താകുന്നു. ഇതിനെത്തന്നെയാണ് സ്വപ്നാവസ്ഥ എന്നു വ്യവഹാ
 രിക്കുന്നതും. സ്വപ്നാവസ്ഥയിൽ ചക്ഷുഃശ്രോത്രാദി ഇന്ദ്രിയങ്ങ
 ലെല്ലാം അന്തർമുഖങ്ങളായിരിക്കുമെങ്കിലും ഇന്ദ്രിയേശനായ മനസ്സ്
 ആ അവസ്ഥയിലും ദൃഢതപശ്രോത്രതപാദിഗുണയുക്തംതന്നെയാ
 യിരിക്കുന്നതിനാൽ സ്വപ്നത്തിന്റെ ദൃഢാവ് ആ മനസ്സും ആ മ
 നസ്സിന്റെ നിയന്താവു ജീവാത്മാവുമാകുന്നു. സുഷുപ്താവസ്ഥയിൽ

ഇന്ദ്രിയേശേന മനസാ സ്വപ്നാൻ പശ്യത്യനേകധാ. 40

ദൃഷ്ടം ശ്രുതഞ്ചാനുഭൂതം പ്രാത്ഥിതം കല്പിതം തഥാ
ഭാവികം ദോഷജഞ്ചൈവ സ്വപ്നം സപ്തവിധം വിദുഃ. 41
തത്ര പഞ്ചവിധം പൂർവ്വമഫലം ഭിഷഗാഭിശേൽ

ഈ മനസ്സും ആത്മാവിൽ ലയിച്ചു കിടക്കും. അതാണ് ആ സമ
ത്ത സ്വപ്നം കാണാതിരിക്കുവാനുള്ള കാരണമെന്നും ഗ്രഹിക്കണം *

41—സ്വപ്നം ഈപറയുന്ന ഏഴുതരത്തിലാണ് സംഭവിക്കുക. അത് ഏതെല്ലാമെന്നാൽ, മ. ദൃഷ്ടം—അവനവൻ വളരെ പ്രാവശ്യം കണ്ടു പരിചയിച്ച ഏതെങ്കിലും ഒരവസ്ഥ, മ. ശ്രുതം—കേൾവികൊണ്ടു മനസ്സിൽ ദൃഢമായി ഉറച്ചത്, ന. അനുഭൂതം—താൻ ഏതെങ്കിലും ഒരവസ്ഥയിൽ അനുഭവിച്ചത്, ര—പ്രാത്ഥിതം—ഇന്നത് ഇന്നപ്രകാരം തനിക്കു സാധിക്കണമെന്നു പരിചയപ്പെട്ടു പ്രാർത്ഥിച്ചുവരുന്നത്, ക. കല്പിതം—ഇന്നു കാര്യം താൻ ഇന്നപ്രകാരം ചെയ്യുകയുള്ളാമെന്നു മനസ്സുകൊണ്ടു നിശ്ചയിച്ചത്, ന. ഭാവികം—ഭവ്യത്വം വരുവാൻപോകുന്ന ശുഭാശുഭങ്ങളെ നിയതി മുൻകൂട്ടി അറിയിക്കുന്നത്, ഹ. ദോഷജം—വാതപിത്തകഫങ്ങൾ ദൃഷ്ടിച്ച് അതതുസ്ത്രോതസ്സുകളിൽക്കൂടെ സഞ്ചരിക്കുന്ന സമയം സംഭവിക്കുന്നത്. ഇതുകൊണ്ടല്ലാമാണ് സ്വപ്നംഭവസപത്രപങ്ങൾ *

42—വൈദ്യശാസ്ത്രകുശലനായ വൈദ്യൻ ഈ പാഞ്ചമം തരം സ്വപ്നങ്ങളിൽ ആദ്യം പറഞ്ഞതുകൂടായ ദൃഷ്ടം ശ്രുതം അനുഭൂതം പ്രാത്ഥിതം കല്പിതം എന്ന അഞ്ചുതരം സ്വപ്നത്തെക്കുറിച്ചും യാതൊന്നും ആലോചിക്കേണ്ടതില്ല. അതിനെപ്പറ്റിയുള്ള ഫലചിന്തയും വൈദ്യന് നിരർത്ഥകമാകയാൽ അതുള്ള അഫലങ്ങളെന്നുതന്നെ നിശ്ചയിക്കണം. ഇനി വൈദ്യനു ജ്ഞേയവിഷയങ്ങളായ ഭാവിക-ദോഷജങ്ങൾതന്നെ പകൽ കിടന്നുറങ്ങുന്നസമയം സംഭവിച്ചതോ ലഘുശയനമോയായിട്ടുള്ളതോ വളരെനേരം ഓരോതരം സ്വപ്നങ്ങൾകാണുന്നതിന്നിടയ്ക്കു കണ്ടതോ ആയിരുന്നാലും ബുദ്ധിമാനായ വൈ

ഭിവാസപ്തമതിഹ്രസപമതിഭീഷ്മഞ്ച ബുദ്ധിമാൻ. 42

ദൃഷ്ടഃ പ്രഥമരാത്രേ യഃ സപ്തഃ സോല്പഥലോ ഭവേൽ
ന സപേദ്യഃ പുനർദൃഷ്ടാ സ സദ്യഃ സ്യാന്മഹാഫലഃ. 48

അകല്യാണമപിസപ്തം ദൃഷ്ട്വാ തത്രൈവ യഃ പുനഃ
പശ്യേൽസോമം ശുഭാകാരം തസ്യ വിദ്യാമൂഢം ഫലം. 44

തത്ര ശ്ലോകഃ.

പൂർവ്വരൂപാഞ്ചല സപ്താൻ യ ഇമാൻ വേത്തി ഭാജനാൻ

ദ്വൻ അതിനെക്കുറിച്ചു യാതൊന്നും ചിന്തിക്കേണ്ടതില്ല. ഇത്രയും പഠഞ്ഞതുകൊണ്ട് മുൻവിവരിച്ച ഭുസപ്തങ്ങൾ ദൃഷ്ടശ്രുതാദി അഞ്ചുതരത്തിലുള്ളവയാണെങ്കിൽ അതിനെപ്പറ്റി യാതൊന്നും ആലോചിക്കുകയേവേണ്ട. ഭാവികമാണെങ്കിൽ അത് അരിഷ്ടചിന്തമാണെന്നും ദോഷജമാണെങ്കിൽ ആ സപ്തത്തിന്നു കാരണഭൂതമായ ദോഷനിമിത്തം യാതൊരു രോഗമാണോ സംഭവിക്കുക അത് ഇവന്ന് അടുത്തുതടങ്ങുമെന്നും ധരിക്കേണ്ടതാകുന്നു * 43—രാത്രിയുടെ ആദ്യയാമത്തിൽ കണ്ടതായ സപ്തത്തിന്നു ഫലം വളരെ കുറഞ്ഞിരിക്കും. സപ്തം കാണുകയും അതോടുകൂടെ ഉണരുകയും പിന്നെ ഉറങ്ങുവാൻ സമയമില്ലാതിരിക്കുകയും ചെയ്യുന്ന സപ്തം—ബ്രാഹ്മമുഹൂർത്തത്തിന്നടുത്ത സമയത്തു കണ്ടതായ സപ്തം അതിന്റെ ശുഭശുഭഫലത്തെ അടുത്തകാലത്ത് അതിശക്തിയോടുകൂടെ പ്രകാശിപ്പിക്കുകയും ചെയ്യും * 44—അത്യന്തം അശുഭോക്തമായ സപ്തത്തെ കണ്ടാലും ഉടനെ ഏഴുനേറ്റ് (പാദപ്രക്ഷാളനാദി ഭേദശുദ്ധിചെയ്യ്) ശുഭാകൃതിയും നിശാനാഥനുമായ ചന്ദ്രഭഗവാനെ കാണുന്നതായാൽ ആ ചന്ദ്രഭഗവാനനിമിത്തം ഭുസപ്തഭഗവത്താൽ സംഭവിക്കുവാനിരിക്കുന്ന അശുഭനീതി ശുഭഫലം അനുഭവിക്കുകയും ചെയ്യും *

അദ്ധ്യായവിവരണം.

45—പൂർവ്വരൂപീയമെന്ന ഈ അദ്ധ്യായത്തിൽ വിവരിച്ചുവ

ന സ മോഹാദസോഭ്യേഷു കർമാണ്ഡാരഭതേ ഭിഷക്.

45

ഇതി ചരകസംഹിതായാം

ഇന്ദ്രിയസ്ഥാനേ

പൂർവ്വരൂപീയം നാമ പഞ്ചമോദ്ധ്യായഃ.

—ര—

അദ്ധ്യായം 6. കതമാനിശരീരീയം.

—ര—

അഥാതഃ കതമാനിശരീരീയമദ്ധ്യായം വ്യാഖ്യാസ്യമാമഃ.

ഇതി ഹ സ്താഹ ഭഗവാനാത്രേയഃ.

കതമാനി ശരീരംണി വ്യാധിതാനി മഹാമുടന

യും വികൃതിസ്വപരൂപങ്ങളുമായ പൂർവ്വരൂപങ്ങളേയും ഭാജനങ്ങളായ സ്വപ്നങ്ങളേയും നല്ലവണ്ണം അറിയുന്ന വൈദ്യൻ അജ്ഞാനാനിമിത്തം അസാദ്ധ്യങ്ങളായ രോഗങ്ങളിൽ ഞാൻ ഈ രോഗത്തെ മാറ്റിത്തരാമെന്നു കരുതുകയും ആവക രോഗങ്ങൾക്കു ചികിത്സിക്കുവാൻ തുനിയുകയോ ചെയ്ത് ഒരിക്കലും അബലമാവുകയില്ല *

ഇതി ചരകസംഹിതാവ്യാഖ്യാനേ

വാചസ്പത്യേ

ഇന്ദ്രിയസ്ഥാനേ പഞ്ചമോദ്ധ്യായഃ.(5)

—ര—

അദ്ധ്യായം 6.

—ര—

1—‘ന സ മോഹാദസോഭ്യേഷു കർമാണ്ഡാരഭതേ’ എന്നിങ്ങിനെ ആരോഗ്യഭഗവാൻ ഉപദേശിച്ച സമയം അഗ്നിവേശൻ, അല്ലയോശ്വരോ! ഏതെല്ലാം തരത്തിലുള്ള വ്യാധികളോടുകൂടിയ ശരീരങ്ങളെ വൈദ്യൻ ചികിത്സിക്കാതെ ഉപേക്ഷിക്കണം. ഏതെല്ലാം രോഗങ്ങളിൽ ചികിത്സ ഫലിക്കുകയില്ല എന്നുള്ളതിനെക്കൂടെ അ

യാനി വൈദ്യഃ പരിഹാരദ്വേഷ്യ കർമ്മ ന സിദ്ധ്യതി.	1
ഇത്യാത്രേയോഗിവേശേന പ്രശ്നം പൂഷ്ടഃ സുദൃച്ഛം	
ആചക്ഷേ യഥാ തന്യൈ ഭഗവാഃസുന്നിബോധ മേ.	2
യസ്യ വൈ ഭാഷമാണസ്യ തജ്യത്വമുദാര ഭരം	
അന്നഞ്ച ച്യവതേ ഭക്തം സ്ഥിതഞ്ചാപി ന ജീയ്ത.	3
ബലഞ്ച ഹീയതേ യസ്യ തുണ്ണാ ചാഭിപ്രവർത്തേ	
ജായതേ ഹൃദി ശുലഞ്ച തം ഭിഷക് പരിവർജയേൽ.	4
ഹിക്കാ ഗംഭീരജാ യസ്യ ശോണിതഞ്ചാതിസായ്തേ	
ന തന്യൈ ഭേഷജം ദദ്വാൽ സൂരന്നാത്രേയശാസനം.	5
ആനാഹശ്ചാതിസാരശ്ച യമേതൗ ദുഷ്ടലം നരം	

ങ്ങന്നു വിശദമായി ഉപദേശിച്ചുതരണമെന്നുപേക്ഷിച്ചു. അസാധ്യരോഗചികിത്സകളെത്തല്ലാമെന്നു ചോദിച്ചു എന്നു സാരം *

2— ഈ അതിദുഷ്ടമായ വിഷയത്തെക്കുറിച്ച് അഗ്നിവേശൻ ചോദിച്ചുസമയം ദത്താത്രേയഭഗവാൻ അഗ്നിവേശനോട് യാതൊരുപ്രകാരമാണോ സമാധാനം പറഞ്ഞത് ആ ഭഗവപ്രാപ്യത്തെത്തന്നെ ഇവിടെ പറയാം. അതിനെ മനസ്സിൽത്തിടരിക്കുക. *

ആ ഉപദേശത്തെ വിവരിക്കുന്നു: 3-4—ആർക്കാണോ സംസാരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ ഉറസ്സിൽനിന്നു മേല്പോട്ടുള്ള (ജിഹ്വവരെ) ഭാഗത്തു വേദന സംഭവിക്കുക അവനേയും, ഭക്ഷിച്ച ആഹാരം അതേനിലയിൽ ഉടനെ അതിസരിച്ചുപോകയോ പോകാതിരുന്നാലും ദഹിക്കാതിരിക്കുകയോ ചെയ്യുന്നത് അവനേയും ശരീരബലം തീരെ ക്ഷയിച്ചുവന്ന്, കലശലായ ദാഹവും ഹൃദയത്തിൽ കുറിയായ വേദനയും സംഭവിക്കുന്നതായാൽ അവനേയും വൈദ്യൻ തീരെ ഉപേക്ഷിക്കണം * 5—ഗംഭീരജ എന്ന ഹിക്കാരോഗമുള്ളവനു രക്താതിസാരംകൂടെ ഉണ്ടായിരുന്നാൽ അവൻ ജീവിക്കുകയില്ല എന്നാണ് ആത്രേയഭഗവാന്റെ ശാസനം. അതിനാൽ അവനു യാതൊരുമരുന്നും കൊടുത്തിട്ടു പ്രയോജനമില്ല * 6—സ്വന്തെ ദുഷ്ടലനും മാരാരോഗങ്ങൾ ബാധിക്കുകയാൽ അത്യന്തം ക്ഷീണിച്ചവനുമായവന് ആനാഹവും (മേൽവയറുവീക്കവും) അതിസാരവുമുള്ളതുടങ്ങി

വ്യാധിതം വിശതോ രോഗൌ ദുല്ബ്ഭം തസ്യ ജീവിതം.	6
ആനാഹര്യവ തുഷ്ണാ ച യമേതൗ ദുഷ്ടലംനരം	
വിശതോ ബിജഹത്യനം പ്രാണാനതിചിരാനരം.	7
ജപരഃ പൗർവ്വാഹ്നികോ യസ്യ തുഷ്ണഃ കാസശ്ച ദാരുണഃ	
ജപരോ യസ്പ്രാപരാഹ്നേ തു ശ്ലേഷ്കാസശ്ച ദാരുണഃ.	8
ബലമാംസവിഹിനസ്യ യഥാ പ്രേതസ്മാദൈവ സഃ	
യസ്യ മൃത്രം പൂരീഷഞ്ച ഗ്രഹിതം സസ്രവത്തതേ.	9
നിരഷ്ണിണോ ജഠരിണഃ ശ്വസനോ ന സ ജീവതി	
ശ്വയഥ്യസ്യ ക്ഷിണീസ്ഥോ ഹസ്തപാദം വിസർപ്പതി.	10
ജ്ഞാതിസംഘം സ സംക്ലിശ്യ തേന രോഗേണ ഹന്ത്യതേ	
ശ്വയഥ്യസ്യ പാദസ്ഥസ്യഥാ സ്രസ്തേ ച പിണ്ഡികേ.	11

യതായിക്കണ്ടാൽ അവന്റെ ജീവിതം വളരെ ദുർലഭമായിരിക്കും * 7—വ്യാധി മുതലായ കാരണങ്ങളാൽ ശരീരബലം തീരെ ക്ഷയിച്ചുവന്ന് ആനാഹര്യം തുഷ്ണയോ ബാധിച്ചാൽ അവൻ കാലതാമസംകൂടാതെ പ്രാണങ്ങളെ ഉപേക്ഷിക്കുമെന്ന് അറിയുകയും വേണം * 8—ശരീരബലവും മാംസവും ക്ഷയിച്ചുവന്നു പൂർവാഹ്നികമായ—ഉച്ചയ്ക്കു മുൻപു തുടങ്ങുന്നതായ പനിയും അതാടുകൂടെ കഠിനാകാരികളാണുള്ള കുരയും സംഭവിക്കുകയോ, അപരാഹ്നികമായ ജപരവും അതാടുകൂടെ ശ്ലേഷ്കാസവും തുടങ്ങുകയോ ചെയ്യുമായി കണ്ടാൽ അവൻ പ്രേതത്തന്നെ—മരിച്ചവനോടു തുല്യനെന്നയാണെന്നു ഗ്രഹിക്കണം * 9—ലേശംപോലും അഗ്നിബലമില്ലാതായിത്തീർന്ന മഹോദരരോഗിക്കു മൃത്രം നന്നെ കൊഴുത്തു മലം വരണ്ടും പോവുകയും 10—ഉച്ഛ്വാസം കലശലായും സംഭവിക്കുന്നതായാൽ അവൻ ജീവിക്കുകയില്ല—തീച്ചയായും മരിച്ചുപോകും * ആദ്യം ക്ഷയിയിൽ നീരുണ്ടാവുകയും അതു ക്രമത്തിൽ കയ്യിന്മേലേയും കാലിന്മേലേയും വ്യാപിക്കുകയും ചെയ്താൽ 11—ആ രോഗിയുടെ ബന്ധുക്കൾ അവന്റെ രോഗശമനത്തിന് എത്രതന്നെ മനസ്സിരുത്തി ശ്രമിക്കുന്നതായാലും ആ രോഗം അവനെ നിഗ്രഹിക്കാതിരിക്കുകയില്ല * കാലുകളിൽ നീരുണ്ടാവുകയും കാൽവണ്ണകൾക്കു ബലമില്ലാതാവുകയും 12—രണ്ടു ജഘകളും

സീദതശ്ചാപ്യുഭേ ജംഘേ തം ഭിഷക് പരിവർജ്ജയേൽ	
ശൂനഹസ്തം ശൂനപാദം ശൂനഗൃഹ്യാദരം നരം.	12
ഹീനവർണ്ണബലാഹാരമൗഷധേണോപപാദേയേൽ	
ഉരോയുക്താ ബഹുശ്ലേഷാ നീലഃ പീതഃ സലോഹിതഃ.	13
സതതം ച്യവതേ യസ്യ ദൂരാന്തം പരിവർജ്ജയേൽ	
പുഷ്ടരോമാ സാന്ദ്രമൂത്രം ശൂനഃ കാസജപരാദിതഃ.	14
ക്ഷീണമാംസോ നദരാ ദൂരാദപഃജ്വ്യാ വൈദ്യേന ജാനതാ	
ത്രയഃ പ്രകുപിതാ യസ്യ ദോഷാഃ കോഷ്ഠേഭലക്ഷിതാഃ.	15
കൃശസ്യ ബലഹീനസ്യ നാസ്തി തസ്യ ചികിത്സിതം	
ജപരാതിസാരൗ ശോഫാന്തേ ശ്വചക്ഷുഃ തയോഃ ക്ഷയേ.	16

ഒരുപോലെ തളർക്കുകയും ചെയ്യുതായി കണ്ടാൽ ആ രോഗിയെ വൈദ്യൻ ചികിത്സിക്കുന്ന വിഷയത്തിൽനിന്നു തീരെ ഉപേക്ഷിക്കണം * കയ്യുകൾ വീർക്കുകയും കാലുകൾ വീർക്കുകയും ഗുഹ്യപ്രദേശവും വയറും വീർക്കുകയും 13—ശരീരത്തിന്റെ വർണ്ണബലങ്ങൾ കുറയുകയും ഭക്ഷണം കുറയുകയും ചെയ്യുവാനെ വൈദ്യൻ ഔഷധംകൊടുത്തു ചികിത്സിക്കുവാൻ ശ്രമിക്കരുത്. * നെഞ്ഞത്തു കലശലായി കഫംകെട്ടുകയും ആ കഫം നീലവർണ്ണമായോ പീതവർണ്ണമായോ രക്തത്തോടു കൂടിക്കലർന്നോ 14—എല്ലാസ്സമയവും കട്ടകട്ടയായി തുപ്പിക്കൊണ്ടിരിക്കുകയും ചെയ്യുന്നതായാൽ ആ രോഗിയെ വൈദ്യൻ അത്യന്തം വർജ്ജിക്കണം * കലശലായ കുരയും പനിയുമുള്ളവന്നു രോമാഞ്ചം സംഭവിക്കുകയും മൂത്രം കൊഴുക്കുകയും ശരീരം ചീർക്കുകയും മാംസം ക്ഷയിക്കുകയും ചെയ്യുതായി കണ്ടാൽ അറിവുള്ള വൈദ്യൻ ആ രോഗിയെ ദൂരത്തിൽ വർജ്ജിക്കണം * കാശ്ശും സംഭവിച്ചുവന്നും ബലഹീനനുമായവന്, വാതപിത്തകഫങ്ങളായ മൂന്നു ദോഷങ്ങളും ഒരുമിച്ചുകോപിച്ചു കോഷ്ഠത്തിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നതായി കണ്ടാൽ 16—അവന്നു യാതൊരു ചികിത്സയും ഗുണകരമായി വരുന്നതല്ല എന്നു പ്രത്യേകം ധരിക്കുകയും വേണം * നീരുണ്ടാവുകയും അത് അല്പം ആശ്വാസപ്പെട്ട നിലയിലാകുമ്പോഴേക്കും പനിയും അതിസാരവുമുണ്ടായാൽ തുടങ്ങുകയും ജപരാതിസാരരോഗങ്ങളുടെ അവസാനം നീരുവരികയും

- ദുഷ്ടലസ്യ വിശേഷേണ നരസ്യാനായ ജായതേ
പാണ്ഡുരോ കൃശോത്പത്ഥം തുഷ്ണയാഭിപരിപ്ലതഃ. 17
- ഡംബരീ കുപിതോച്ഛാപാസഃ പ്രത്യാഖ്യേയോ വിജാനതാ
ഹനമന്ത്യാഗ്രഹസ്തൃഷ്ണാ ബലഹ്യാസാതിമാത്രയാ. 18
- പ്രാണാശ്വാശസ്യ വൽന്തേ യസ്യ തം പരിവർജ്ജയേൽ
താമ്രത്യായച്ഛതേ ശമം ന കിഞ്ചിദപി വിന്ദതി. 19
- ക്ഷീണമാംസബലാഹാരോ മുമുഷ്ഠചിരാന്നരഃ
വിരുദ്ധയോനയോ യസ്യ വിരുദ്ധോപക്രമാ ഭൂശഃ. 20
- വൽന്തേ ദാരുണാ രോഗാഃ ശീഘ്രം ശീഘ്രം സ ഹന്വതേ
ബലം വിജ്ഞാനമാരോഗ്യം ഗ്രഹണീമാംസശോണിതം. 21

17—ഇങ്ങിനെ സംഭവിക്കുന്ന രോഗിക്ക് അത്യന്തം ദുഃഖമുമാകും സംഭവിച്ചിരിക്കുകയും ചെയ്യുതായിരിക്കണ്ടാൽ അത് അവന്റെ അവസാനത്തിന്നു മുന്നതുതന്നെയാണെന്നറിയുകയും വേണം * അത്യന്തം കഠിനം സംഭവിച്ചവന്റെ ഉദരം പാണ്ഡുവണ്ണമായിത്തീരുകയും അവൻ അതിയായ തുഷ്ണ തുടങ്ങുകയും കലശലായി ഏങ്ങിക്കൊണ്ടു ശ്വാസംവലിക്കുകയും ചെയ്യുന്നതായാൽ അവനെ അറിവുള്ള വൈദ്യൻ പ്രത്യാഖ്യാനം ചെയ്യണം * ഹന (കവിർ)പ്രദേശങ്ങൾക്കും മന്ത്രികൾക്കും പിടിച്ചുവലിയും സാധാരണ ഒരു തുഷ്ണരോഗിക്കുണ്ടാവുന്നതിൽകൂടി അധികമായ തുഷ്ണ സംഭവിക്കുകയും അതിയായ ബലക്കുറവും വരികയും 19—ഉരസ്സിൽ പ്രാണസഞ്ചാരം—നെഞ്ഞത്തുനിന്നുള്ള ശ്വാസവേഗം വളരെ വർധിക്കുകയും ചെയ്യുതായിരിക്കണ്ടാൽ ആ രോഗിയെ വൈദ്യൻ തീരെ വർജ്ജിക്കണം * തളരുതയും ശരീരത്തിന്നായാമംവരികയും യാതൊന്നു കൊണ്ടും സുഖംകിട്ടാതിരിക്കുന്നതായും 20—മാംസവും ബലവും തീരെ ക്ഷയിച്ചതായും യാതൊന്നും അകത്തല്ലെങ്കിൽ ചെയ്യാതായും കാണുന്നതായാൽ അവൻ അടുത്തസമയത്തിൽ മരിച്ചുപോകുമെന്നും ഗ്രഹിക്കണം * അത്യന്തവിരുദ്ധമായ കാരണങ്ങൾനിമിത്തം തുടങ്ങിയവയും ഒന്നിന്നു ചികിത്സിച്ചാൽ മറ്റൊന്നു വർധിക്കും; അതിന്നു ചികിത്സിക്കുമ്പോൾ വേറെ പലതും കോപിക്കും 21—ഇങ്ങിനെയുള്ള പല മഹാരോഗങ്ങളും ഏകകാലത്തിൽ വർധിച്ചുവരുന്നതായാൽ അതുകൊണ്ടല്ലാം അവനെ അതി

ഏതാനി യസ്യ ക്ഷീയന്തേ ക്ഷിപ്രം ക്ഷിപ്രം സഹസ്യത
വികാരാ യസ്യ വർണ്ണേ പ്രകൃതഃ പരിധീയതേ. 22

സഹസാ സഹസാ തസ്യ മൃത്യുർഭവതി ജീവിതം. 22½

തത്ര ശ്ലോകഃ.

ഇത്യേതാനി ശരീരാണി വ്യാധിമന്തി വിവർജ്ജയേൽ
ന ഘോഷ ധീരാഃ പശ്യന്തി സിദ്ധിംകാഞ്ചിദപക്രമാൽ. 23½

ഇതി ചരകസംഹിതായാം

ഇന്ദ്രിയസ്ഥാനേ

കതമാനിശരീരീയം നാമ ഷഷ്ഠാദ്ധ്യായഃ.

—o—o—o—

വേഗത്തിൽ ഹിംസിക്കുകയും ചെയ്യും * ശരീരബലം വിജ്ഞാനം ആ
രോഗ്യം ഗ്രഹണി മാംസം രക്തം 22—ഇതുകൾ രോഗാദികൾനിമി
ത്തമോ കാരണകൂടാതെയോ ക്രമത്തിലധികം ക്ഷയിച്ചുവരുന്നതാ
യാൽ അവൻ കാലതാമസംകൂടാതെ മരിച്ചുപോകും * യാതൊരു കാ
രണവുമില്ലാതെ രോഗങ്ങൾ ക്ഷണത്തിൽ വർദ്ധിക്കുകയും അതേവ
രെ കണ്ടിരുന്ന സാധാരണസപ്താവങ്ങൾ കുറഞ്ഞുകുറഞ്ഞുകാണുക
യും ചെയ്യാൽ 22½—അവന്റെ ജീവിതത്തെ മൃത്യുഭഗവാൻ ഉടനെ
ഹരിക്കുമെന്ന് അറിയുകയും വേണം *

അദ്ധ്യായവിവരണം.

23½—കതമാനിശരീരീയമെന്ന ഈ അദ്ധ്യായത്തിൽ വിവരി
ച്ച രോഗസപ്താവങ്ങളോടുകൂടിയ ശരീരങ്ങളെ വൈദ്യൻ ചികിത്സി
ക്കാതെ ഒഴിച്ചുവിടണം. ഈവക ഭിക്ഷിൽ ചികിത്സിച്ചതുകൊണ്ട് യാ
തൊരു പ്രയോജനവുമുണ്ടാവുകയില്ല എന്നാണ് വൈദ്യശാസ്ത്ര
ത്തിൽ അറിവുള്ള ആചാര്യന്മാരുടെ അഭിപ്രായമെന്നും ധരിക്കണം.
അങ്ങിനെ വർജ്ജ്യങ്ങളായ മിക്കരോഗങ്ങളേയും ഈ അദ്ധ്യായത്തിൽ
വിവരിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നു സാരം *

ഇതി ചരകസംഹിതാവ്യാഖ്യാനേ

വാചസ്പത്യേ

ഇന്ദ്രിയസ്ഥാനേ ഷഷ്ഠാദ്ധ്യായഃ (6)

—o—o—o—

അദ്ധ്യായം 7. പന്നരൂപീയം.

അഥാതഃ പന്നരൂപീയമദ്ധ്യായം വ്യാഖ്യാസ്യാമഃ.

ഇതി ഹ സ്താഹ ഭഗവാനത്രേയഃ.

ദൃഷ്ട്വാ യസ്യ വിജാനീയേൽ പന്നരൂപാം കുമാരികാം
പ്രതിച്ഛായാമയീമക്ലേണാന്നൈനമിച്ഛേ ചികിത്സितും. 1

ജ്യോത്സനായാമാതപേ ദീപേ സലിലാഭർയോരപി
അശ്ലേഷ വികൃതാ യസ്യ ഛായാ പ്രേതസ്മൈവ സഃ. 2

ചിന്നാ ഭിന്നാകലാ മായാ ഹീനാ വാപ്യധികാപി വാ

അദ്ധ്യായം 7.

1—കാണുന്ന ചരാചരവസ്തുക്കൾ പ്രതിഫലിക്കുന്നതും കൃഷ്ണ
മിഴിയുടെ മദ്ധ്യത്തിലുള്ളതുമായ കണ്ണിലെ ഉണ്ണി രണ്ടു കണ്ണുകളുടേ
യും ഒരുപോലെ ഉള്ളിലേയ്ക്കു വീണുപോയതുപോലെ—കണ്ണു തുറപ്പി
ച്ചുനോക്കിയാൽ കൃഷ്ണമിഴിയുടെ മദ്ധ്യത്തിൽ കുറെ സമലം ഒഴിവായും
രോഗിക്കു കാഴ്ചയില്ലാതെയും—കാണുന്നതായാൽ വൈദ്യൻ ഈ രോഗി
യെ ചികിത്സിപ്പാൻ തുടങ്ങുക. അവനെ ചികിത്സിച്ചതുകൊ
ണ്ടു യാതൊരു പ്രയോജനവുമുണ്ടാവുകയില്ല എന്നു സാരം. ‘സ്ര
സ്തഃ ധ്വസ്യം ഭ്രഷ്ടം സ്തന്നം പന്നം ച്യുതം ഗളിതം’ എന്ന് അമ
രസിംഹൻ * 2—നിലാവുവെളിച്ചത്തിലും വെയിലത്തും വിളക്കി
ന്റെ വെളിച്ചമുള്ള ദിക്കിലും വെള്ളത്തിലും കണ്ണാടിയിലും കാണു
ന്നതായ മായ (നിഴൽ) ആരുടേതാണോ അംഗങ്ങളിൽ വികൃതി
യോടുകൂടെ—ശിരസ്സ് കൈകാൽ മുതലായവയിൽ ചിലതില്ലാതെയോ
അല്ലെങ്കിൽ ചിലത് അധികമായോ ചില അവയവങ്ങൾ തുള
ഞ്ഞോ മറ്റു വികൃതസ്വഭാവത്തിലോ കാണുക അവൻ പ്രേതതുല്യ
നാകുന്നു * 3-4—ആ മായാഭേദത്തെത്തന്നെ വിവരിക്കുന്നു:—
ഏതെങ്കിലും ഒരുഭാഗം മുറിച്ചുകളഞ്ഞതുപോലെയോ ഒരു ഭാഗം പി

- അഷ്ടാ തനപീ ദിധാ ഛായാ വിശിര വിസ്താ ച യാ. 3
 ഏതാശ്ചാന്യാശ്ച യഃ കാശ്ചിത് പ്രതിച്ഛായാവിഗർഹിതഃ
 സർവ്വാ മുഖാന്താം ജ്ഞേയാ ന ചേല്ലക്ഷ്യനിമിത്തജഃ. 4
 സംസ്ഥാനേന പ്രമാണേന വർണ്ണന പ്രഭയാ തഥാ
 ഛായാ വിവർത്തേ യസ്യ സ്വപ്നേപി പ്രേത ഏവമു. 5
 സംസ്ഥാനാകൃതിഭിജ്ഞേയാ സുഷമാ വിഷമാ ച യാ

ഉന്നതുപോലെയോ ഏതെങ്കിലും ചില അവയവങ്ങളിലൊതെയൊ ചില അവയവങ്ങൾ പ്രമാണംകൊണ്ടോ സംഖ്യകൊണ്ടോ അധികമായോ ചിലഭാഗം നശിച്ചുപോയതായോ ചിലഭാഗം വളരെ ചെറുതായോ കാണുകയും ഒരേസമയത്തു രണ്ടു ഛായ കാണുകയും തലയില്ലാതെയും വളരെ വിസ്താരത്തോടുകൂടിയും കാണുകയും ചെയ്യാൽ ഇതേ വിധം (ഈ പറഞ്ഞതു ദിശ്ശാന്ത്രമാണെന്നു സാരം.) വികൃതസ്വഭാവമായി കാണുന്ന ഏതുതരം പ്രതിച്ഛായയും നിന്ദിതം തന്നെയാണ്. ഇങ്ങിനെയുള്ള ഛായാവികൃതികളെല്ലാം മരണം സമീപിച്ചവയ്ക്കു സംഭവിക്കുന്നവകളുമാണ്. എന്നാൽ ഈ ഛായ കാണപ്പെടുന്ന കന്ധ്യാദി ശബ്ദലാഭികളുടെ ഏതെങ്കിലും വിദ്വ്വേഷകാണ്ടു കാണപ്പെടുന്ന ഛായയ്ക്കും ചിലതകരാറുകൾ സംഭവിക്കുന്നതായാൽ അത് ഒരിക്കലും അരിഷ്ടമായിത്തീരുകയില്ല എന്നും ഗ്രഹിക്കണം. ഇങ്ങിനെയുള്ള വൈകൃതം ഏകകാലത്തിൽ കാണുകയും അന്ത്യനിൽ കാണാതിരിക്കുകയും ചെയ്യുന്നതായാൽ അവിടെ ലക്ഷ്യനിമിത്തപര്യവേതിന് ഒരിക്കലും അവകാശമുണ്ടാവുകയില്ല എന്നു ഗ്രഹിക്കുകയും വേണം. * 5- ചിലപ്പോൾ പ്രഭ ഇതുകളെല്ലാം തകരായ നിലയിലുള്ള വികൃതച്ഛായ സംഭവിക്കുന്നതായാൽ അവൻ വെറും പ്രേതം തന്നെയാണ് എന്നും ഗ്രഹിക്കണം. ഈ പറഞ്ഞ തരത്തിൽ—വൈകൃതമായ നിലയിൽ തന്റെ ഛായയെ സ്വപ്നം കാണുന്നതായാലും അവൻ അത്യാസന്നമൃത്യുതന്നയാണെന്നും ഗ്രഹിക്കണം. * 6- ഒരുവന്റെ ഉൽക്ലഷ്ടയായ ശോഭയുടെ വിഷമാവസ്ഥയെ അതിന്റെ സംസ്ഥാനം ആകൃതി മുതലായതുകളുടെ ഭേദംകൊണ്ട് അറിയണം. ആ സുഷമാ

- മദ്ധ്യമല്ലം മഹച്ഛോകം പ്രമാണം ത്രിവിധം നൂണാം. 6
- പ്രതിപ്രമാണസംസ്ഥാനാ ജലാഭൗതപാദിഷു
 മരായാ യാ സാ പ്രതിഷ്ഠായാ യാ ച വണ്ണപ്രഭാശ്രയം. 7
- ഖാദീനാം പഞ്ച പഞ്ചാനാം മരായാ വിവിധലക്ഷണാഃ
 നാഭസീ നിമ്ബലാനീലാ സസ്തേഹാ സപ്രഭേവ ച. 8
- രൂക്ഷാ ശ്യാവാഭണാ യാ തു വായവീ സാ ഹതപ്രഭ

ഓരോരൂതരിലും— അതാതു മനുഷ്യരുടെയും പ്രകൃതിവ്യത്യാസാദി കാരണം നിമിത്തം മദ്ധ്യം, അല്പം, മഹത്ത്വം ഇങ്ങിനെ മൂന്നു തരത്തിലായിരിക്കുകയും ചെയ്യും. * 7—വെള്ളം കണ്ണാടി വെയിപ് മുതലായതിൽ അതാതിന്റെ അവസ്ഥാപാലെയുള്ള വലിപ്പത്തിലും ആകൃതിയിലും യാതൊരു മരായാണോ കാണുക അതും വണ്ണപ്രഭകളെ ആശ്രയിച്ചു മരായയും പ്രതിഷ്ഠായയാകുന്നു *

8—ശരീരത്തിലെ പഞ്ചമഹാഭൂതങ്ങളുടെ താരതമ്യംനിമിത്തം ഏതൊരു കാന്തിയാണോ സംഭവിക്കുക അതു മരായയുമാകുന്നു. ഈ മരായ നാഭസീ, വായവി, ആഗ്നേയി, ആംഭസീ, പാത്ഥിവി എന്ന ഭേദന അഞ്ചു തരത്തിലുമായിരിക്കും. അതിൽ ഓരോന്നിന്നും പല ലക്ഷണങ്ങളുമുണ്ടായിരിക്കും. നാഭസീ മുതലായ മരായകളുടെ പ്രത്യേകലക്ഷണം അനുപരംഭത്തെ വിവരിക്കുന്നതുമാണ് * ൧. നാഭസീ—നിമ്ബലവും അല്പം നീലവണ്ണത്തോടുകൂടിയതും സ്തിംഭതയുള്ളതും (മിനുമിനുപ്പുള്ളതും) പ്രഭ പൂർവ്വപ്പെടുന്ന വസ്തുവിനെപ്പോലെയുള്ളതും (ഉദിപ്പുള്ളതും) ആയിരിക്കും * 9—൨. വായവി—രൂക്ഷവും (പരപരപ്പുള്ളതും) കരിവാളിച്ച നിറംമാ അരുണവണ്ണമോ ആയിട്ടുള്ളതും പ്രഭ നശിച്ചതും (ജലിച്ചിരുന്ന അഗ്നിയോടു ചേർട്ടു കരിക്കട്ട പോലെ ഉള്ളതും) ആയ പ്രഭ യാതൊന്നോ അതു വായവിയാൽ പ്രഭയാകുന്നു * ൩. ആഗ്നേയി—ഇതു വിശുദ്ധമായ—പരമേന്ദ്രഗോപാദി സാദൃശ്യമുള്ള രക്തവണ്ണമുള്ളതും ജലിച്ചു കൊണ്ടിരിക്കുന്ന സൂര്യൻ അഗ്നി മുതലായതുകളുടെ പ്രഭപോലെയു

ഇന്ദ്രിയസ്ഥാനം—അദ്ധ്യായം 7.

- വിശുദ്ധരക്തം തപാഗ്നേയീ ഭീഷ്മാഭാ ഭർണപ്രിയം. 9
- ശുദ്ധവൈദ്യുതം വിമലാ സുസ്ഥിശ്വാ ചാഭസീ മതാ
സ്ഥിരാ സ്ഥിശ്വാ ഘനാ ഏകാ ശ്വാമാ ശേതാ ച പാത്ഥിവി. 10
- വായവീ ഗർഭിതാ തപാസാം ചതസ്രഃ സ്പൃഷ്ടഭോഭയോഃ
വായവീ തു വിനാശായ ക്ലേശായ മഹതേപി വാ. 11
- സ്വാൽ തൈജസീ പ്രഭാ സർവാ സാ തു സപ്തവീര്യം സൂതാ
രക്താ പീതാ സിതാ ശ്വാവാ ഹരിതാ പാണ്ഡരാസിതാ. 12
- താസാം യാഃ സ്പൃച്ഛികാസിന്ദ്രഃ സ്ഥിശ്ചാശ്ച വിപുലാശ്ച യാഃ

ഈ പ്രഭയോടുകൂടിയതും അങ്ങിനെ ജപിച്ചുകണ്ടിരിക്കുന്നതാണെങ്കിലും കാണുവാൻ വളരെ കഠിനമുള്ളതായിരിക്കും * 10—അഭസീ—ഇതു ശാണോല്പേചനാദികളെക്കൊണ്ടു ശുദ്ധിവരുത്തിയ വൈദ്യുതരത്നം പോലെ വിമലവും വളരെ മിനമിനപ്പുള്ളതായിരിക്കും * 6. പാത്ഥിവി—നല്ല സ്ഥിരതയുള്ളതും സ്ഥിശ്ചതയുള്ളതുംകൂടിയായതും മിനമിനപ്പുള്ളതും ശ്വാമവസ്തത്തോടുകൂടിയതും ശേതവസ്തമുള്ളതുമായ ഹായ യാതൊന്നോ അതു പൃഥിവിഗുണയുക്തമായ ഹായയാണെന്നും ഗ്രഹിക്കണം * 11—ഈ പറഞ്ഞ അഞ്ചുതരം ഹായകളിൽ വായവിയായതു ഗർഭിതയും മറ്റു നാലു ഹായകളും ശുദ്ധലസ്യചകുടമാകുന്നു. വായവിയായ ഹായയുണ്ടായാൽ അത് അവന്റെ മരണത്തിന്നോ അല്ലെങ്കിൽ മരണതുല്യമായ മറ്റുവലിയ ക്ലേശങ്ങൾ സംഭവിക്കുവാനോ കാരണമായിത്തീരും. 'വായവീ രോഗമരണക്ലേശോന്യാസ്സുചോഭയോഃ' എന്നു വാഹടാചാര്യനും പറയുന്നു * 12—ഈ പറഞ്ഞ പ്രഭയെല്ലാം തേജസ്സിന്റെ അംശത്തോടുകൂടിയതുകൾകൊണ്ട് എല്ലാം തൈജസികളാണെന്നും പറയാം. എന്നാൽ അത് രക്തവസ്തമുള്ളത്, മഞ്ഞനിറമുള്ളത്, വെളുത്തത്, കരിവാളിപ്പുള്ളത്, പച്ചിലനിറത്തോടുകൂടിയത്, പാണ്ഡരവസ്തമുള്ളത്, കറുത്തത് എന്നിങ്ങിനെ ഏഴുതരത്തിലുമായിരിക്കും * 13—ഈ പറഞ്ഞതുകളിൽ വികാസമുള്ളവയും സ്ഥിശ്ചങ്ങളും വിപുലങ്ങളുമായ പ്രഭകൾ എന്തെല്ലാമാണോ അതുകളെല്ലാം ശുദ്ധലസ്യ

ചരകസംഹിത (വാചസ്പത്യം)

- ഏതാഃ ശുഭാ ശുക്ലമലിനാഃ സംക്ഷിപ്താശ്ചാശുഭോഭയാഃ 13
 വണ്ണമാക്രാമതി മരായാ ഭാസ്യ വണ്ണപ്രകാശിനീ
 ആസന്നാ ലക്ഷ്യതേ മരായാ ഭാഃ പ്രകൃഷ്ടാ പ്രകാശതേ. 14
 നാച്ഛായോ നാപ്രഭഃ കശ്ചിദപിശേഷാച്ചിഹ്നയന്തി തു
 ഞ്ഞാമ ശുഭാശുഭോൽപത്തിം കാലേ മരായാഃ പ്രഭാശ്രിതാഃ. 15
 കാമിലാഭോഽർദ്ധ്വം പൂണ്ണം ഗണ്ഡഃ യായുക്തമാംസതാ
 സന്ത്രാസശ്ചോഷ്ണഗാത്രഞ്ച യസ്യ തം പരിവർജ്ജയൽ. 16

ഭങ്ങലാകുന്നു. ശുക്ലതയും മലിനവും അതിസൂക്ഷ്മങ്ങളായുള്ള പ്ര
 ഭകളെല്ലാം അശുഭാഭംകളായിരിക്കും * 14—മരായയ്ക്കും പ്രഭ
 യ്ക്കും തമ്മലുള്ള വ്യത്യാസത്തെ വിവരിക്കുന്നു:—മരായയും പ്രഭയും ര
 ണ്ടു ഓരോത്തിരിയുള്ളതുകൊണ്ടെന്നെങ്കിലും മരായ ശരീരവണ്ണത്തെ ആ
 ക്രമിച്ചു നില്ക്കുന്നതും, പ്രഭവണ്ണത്തെ പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നതുമാകുന്നു.
 മരായ അടുത്തുചെന്നു നോക്കിയാൽമാത്രം അറിയപ്പെടുന്നതും, പ്രഭ
 വളരെ ദൂത്തുനിന്നു തന്നെ അറിയാവുന്നതുമാകുന്നു. * 15—ഈ
 ലോകത്തിൽ കാണുന്ന യാതൊരാളും (യാതൊരു വസ്തു കൂടെയും) മരാ
 യയും പ്രഭയും കൂടാതെ യാതൊരു വിശേഷത്തെയും പുറപ്പെടിക്കുക
 യില്ല. ഒരുവന്നു മരായയും പ്രഭയും തീരെ നശിച്ചാൽ അവനും
 നശിച്ചു എന്നു സാരം. മനുഷ്യക്കു നല്ലതും ആപത്തും വരുന്ന കാ
 ലത്തെ പ്രഭയോടുകൂടിയ മരായ പ്രകാശിപ്പിക്കുകയും ചെയ്യും. ശു
 ക്ലതപമലിന്യാദി ദുർഗ്ഗുണയുക്തയായ പ്രഭയോടുകൂടെ വായവിയാ
 യ മരായയും ചേരുന്നതായാൽ ആപൽകാലം അത്യാസന്നമായി
 രിക്കുന്നു എന്നും, വികാസതപസ്സിശ്ചതപാദി ഗുണമുള്ള പ്രഭയോടുകൂ
 ടെ നൈർമ്മല്യം ആനീലതപം മുതലായ ഗുണങ്ങളുള്ള മരായ ചേ
 ണ്ടുകണ്ടാൽ ശുഭഫലമാണെന്നും ഗ്രഹിക്കണമെന്നു വിവേകം *

16-- കാമിലാരോഗനിമിത്തം കണ്ണിന്നു സംഭവിക്കാവുന്ന
 മഞ്ഞളിപ്പ് കാഴ്ചക്കാവു മുതലായതെല്ലാം പൂണ്ണമായി കാണുകയും
 അതേവിധം കാമിലാലക്ഷണമായ വൈരസ്പാദികൾ ആസ്പത്തി
 ലും സംഭവിക്കുകയും ചെയ്യുവാൻ കവിതകളിൽ മാംസവു

- ഉത്ഥാപ്യമാനഃ ശയ്നാൽ പ്രമോഹം യാതി യോ നരഃ
മുഹൂർത്തേ സപ്താഹം സ ജീവതി വികത്ഥനഃ. 17
- സംസൃഷ്ടാ വ്യാധയോ യസ്യ പ്രതിലോമാനുലോമഗാഃ
വ്യാപന്നാ ഗ്രഹണീ പ്രായഃ സോഽർമാസം ന ജീവതി. 18
- ഉപദൃതസ്യ രോഗേണ കർത്തവ്യം പ്രാപ്തം
ബഹുമൃതപുരീഷം സ്പ്രാഭ്യസ്യ തം പരിവർജ്ജയേൽ. 19
- ദുർബ്ബലോ ബഹു ഭോക്തേ യഃ പ്രാഗ്ഭക്താഭിന്നമാതുരഃ

ഏകദശാശതാഭിരൂപം വരാതിരിക്കുകയും ഇടയ്ക്കിടയ്ക്കു ഞെട്ടി
ത്തൊരിക്കുകയും ശരീരം തൊട്ടുനോക്കിയാൽ പനിയുള്ളതുപോലെ
മുട്ടുണ്ടായിരിക്കുകയും ആക്കുന്നു സംഭവിക്കുക അവനെ വൈദ്യൻ
തീരെ വർജ്ജിക്കണം * 17—കിടക്കുന്ന ദിക്കിൽനിന്നു പിടിച്ച്
എഴുന്നേല്പിച്ചാൽ തന്റേടുകെട്ടു വീഴുകയും കാമചന്നാൽ പിന്നെ
യും ക്ഷണത്തിൽ തന്റേടമില്ലാതാവുകയും ചെയ്തപറയുകയും ചെയ്യു
ന്നവൻ ആ നിലയിലെത്തിയതിന്റെ ഏഴാംദിവസം കഴിയുന്ന
തിന്നുമുമ്പ് മരിച്ചുപോകുമെന്നറിയുകയും വേണം * 18— ഒരു രോഗം
വമനസാധ്യമാണ്. മറ്റൊരു രോഗം വിരേകസാധ്യമാണ്.
ഒന്നു ബുദ്ധിപ്പെടേണ്ടതാണ്. മറ്റൊന്നു ലംഘിപ്പെടേണ്ടതാണ്.
ഇങ്ങിനെ അന്യോന്യവിരുദ്ധങ്ങളായ ചികിത്സകൾ ചെയ്യുണ്ടിവ
രുന്നതായ ഒന്നിലധികം വ്യാധികൾ കൂടിക്കലർന്നിരിക്കുക. ഗ്രഹ
ണിക്ക് (അന്നത്തെ താങ്ങിനില്ക്കുന്നതായ അവയവവിശേഷത്തി
ന്) ബലമില്ലാതെ അതു കേവലം നശിച്ചുനിലയിൽ ചെല്ലുന്ന
അന്നപാനാദികളെല്ലാം ഭയപ്പെടാതെ (ഭവിക്കാതെ) പോവുക ഇ
ങ്ങിനെ കണ്ടാൽ അവൻ പതിനഞ്ചുദിവസം തികച്ചു ജീവിച്ചിരി
ക്കയില്ല * 19— രോഗബാധനിമിത്തം കലശലായി ക്ഷീണിച്ചവ
നും കാശും സംഭവിച്ചവനും ആഹാരം വളരെ കുറഞ്ഞവനുമായ
വന്, മൂത്രവും മലവും പാനാശനങ്ങളുടെ പരിമാണത്തിൽനിന്നും
എത്രയോ അധികം വർദ്ധിച്ചുവന്നതായാൽ അവനെ വൈദ്യൻ
തീരെ വർജ്ജിക്കുകയും വേണം * 20— ശരീരബലം തീരെ ക്ഷയിച്ചു

അലൂകൃതപുരീഷശ്ച യഥാ പ്രേതസ്മദഥവ സഃ.	20
വർഷ്ണഗുണസമ്പന്നമെന്നമശ്ശാതി യോ നരഃ	
ശശപമ്യ ബലവണ്ണാഭ്യോം ഹീയതേ ന സ ജീവതി.	21
പ്രകൃജതി പ്രശപസതി ശിഥിലഞ്ചാതിസായ്തേ	
ബലാരിനഃ പിപാസാത്ഃ ശുഷ്കാസ്പ്രോ ന സ ജീവതി.	22
ഹ്രസ്വഞ്ച യഃ പ്രശപസിതി വ്യാവിലം സ്പന്ദതേ ച യഃ	
കൃതഃമവ തമാത്രേയോ വ്യാചചക്ഷേ പുനർവ്വസുഃ.	23
ഉദർഗ്ഗഞ്ച യഃ പ്രശപസിതി ശ്ലേഷ്മണാ ചാഭിഭൂതേ	
ഹീനവണ്ണബലാഹാരോ യോ നരോ ണ സ ജീവതി.	24

വൻ, അവന്റെ ആരോഗ്യശേഷയിൽ ഭക്ഷിച്ചിരുന്നതിലും അധികം അന്നത്തെ ഭക്ഷിക്കുകയും മലമൂത്രങ്ങൾ വളരെ കുറയുകയും ചെയ്യുമായി കണ്ടാൽ അവൻ പ്രേതതുല്യനാണെന്നു നിശ്ചയിക്കണം *

21— ശരീരബലത്തെ വർദ്ധിപ്പിക്കുന്നതായ ആഹാരത്തെ തന്നെ ശീലിച്ചുവരുന്നവനു കാണക്കാരെ ബലവണ്ണങ്ങൾ ക്ഷയിച്ചുവരുന്നതായാൽ അവൻ ജീവിക്കുകയില്ല *

22— ശരീരബലം ക്ഷയിച്ചുവന്നു കലശലായ പിപാസാരോഗം ബാധിച്ചുവന്നു വായ വരൾച്ചയുള്ളവനുമായവൻ മടപ്രാവിനെപ്പോലെ മുളിത്തുടങ്ങുകയും ക്രമത്തിലധികം പ്രശപസിക്കുകയും— എങ്ങി വലിക്കുകയും അതിസാരം സംഭവിക്കുകയും ചെയ്താൽ അവൻ ജീവിക്കുകയില്ല എന്നു നിശ്ചയിക്കണം *

23— ശ്വാസഗതിയിൽ അകത്തേക്കുള്ള ഗതി വളരെ കുറച്ചാകുകയും (അത്മാൽ പുറത്തേക്കു കലശലായി വലിക്കുകയും അകത്തേക്കു കുറയുകയും) തകരായ നിലയിൽ ഇളക്കുകയും ചെയ്യുന്നതായാൽ അവനെ പുനർവ്വസ്യമായ ആത്രേയഭഗവാൻ മരിച്ചവരുടെ കൂട്ടത്തിൽതന്നെയാണ് ഗണിച്ചിരിക്കുന്നത് എന്ന് അറിയുകയും വേണം *

24— ശരീരവണ്ണം ബലം ആഹാരം ഇതുകൾ ക്ഷയിച്ചവൻ മേല്പോട്ടുമാത്രം ശപസിച്ചുതുടങ്ങുകയും അങ്ങിനെ ശപസിക്കുന്നസമയം കലശലായി കഥംകൊണ്ട് ആ ശ്വാസഃവഗത്തിന്നുകൂടി തടവുവരികയും ചെയ്യുന്നതായാൽ ആ മ

- ഉപാധേ നയനേ യസ്യ മന്ത്രേ ചാനതകമ്പന
ബലഹീനഃ പിപാസാത്തഃ ശുഷ്കംസ്ത്രോ ന സ ജീവതി. 25
- യസ്യ ഗണ്ഡാവുപചിന്തേ ജപരകാസൗ ച ഭാരുണൗ
ശുലീ പ്രദോഷ്ടി ചാപ്യന്നം തസ്തിൻ കർമ്മ സിദ്ധ്യതി. 26
- വ്യാവൃത്തമുൽജിഹ്വാക്ഷൗ ഭ്രാവൗ യസ്യ ന വിച്യുതേ
കണ്ടാകശ്ചാചിതാ ജിഹ്വാ യഥാ പ്രേതസ്മദഥിവ സഃ. 27
- ശേഫശ്ചാത്മ്യത്വമുത്സിക്കതം നിഃസൃതൗ വൃഷണൗ ഭൂശം
അതഃശ്ചൈവ വിപശ്യാസോ വികൃത്യാ പ്രേതലക്ഷണം. 28

നഷ്ടൻ ജീവിക്കുകയില്ല എന്നറിയണം. ഈ സമയത്തെത്തന്നെ
യാണ് മഹാൻ വലിക്കുന്നു എന്നു പറഞ്ഞുവരുന്നത് * 25--- ക
ണ്ണു രണ്ടും മേല്പോട്ടു മറിഞ്ഞുപോകയും മന്ത്രികൾക്ക് അല്പമായ ച
ലനമുണ്ടാവുകയും ശരീരബലം ക്ഷയിക്കുകയും കലശലായ ദാഹംനി
മിത്തം ക്ഷീണം ബാധിക്കുകയും വായ വാറ്റുകയും--- എത്രതന്നെ
ചെള്ളം കുടിച്ചാലും വരണ്ടുകൊണ്ടുതന്നെ ഇരിക്കുകയും ചെയ്യുന്ന
തായി കണ്ടാൽ അവൻ ജീവിക്കുകയില്ല * 26--- ഗണ്ഡപ്രദേശ
ങ്ങൾ പുഴുപിടിയിരിക്കുകയും കലശലായ പനിയും കരയും ഇടവി
ടാതെ ഉണ്ടാവുകയും വയറുവേദന സംഭവിക്കുകയും ഏതുതരം ആ
ഹാരത്തെയും വെറുക്കുകയും ചെയ്യുന്ന രോഗിക്ക് എത്രതന്നെ
കൈകണ്ടു മരുന്നു കൊടുത്താലും യാതൊരു ഫലവും സിദ്ധിക്കുക
യില്ല. അവൻ ആ രോഗത്താൽ ഉടനെ മരിച്ചുപോകുമെന്നു സം
രം * 27--- നാവ് അകത്തേയ്ക്കും കണ്ണുകൾ മേല്പോട്ടും മറിഞ്ഞു
പോകയും പിരികെക്കാടികൾ അല്പംപോലും കീഴ്ജ്വാട്ടു ചായ്യാതി
രിക്കുകയും നാവിന്മേൽ മുളളുപോലെയുള്ള മാംസാംകുരങ്ങൾ സംഭ
വിക്കുകയും ചെയ്യതായി കണ്ടാൽ അവൻ പ്രേതതുല്യൻ തന്നെയാ
യാകുന്നു * 28--- ശേഫം പതിവിലധികം വലിക്കുകയും വൃഷ
ണങ്ങൾ തീരെ കാണാത്തവിധം അകത്തേയ്ക്കു വലിയുകയും ചെയ്യു
കയും, വൃഷണങ്ങൾ അധികം തുങ്ങുകയും ലിംഗം അകത്തേയ്ക്കു

നിമിതം യസ്യ മാംസം സ്പ്രാൽ തപഗന്ധി ചൈവ ഓശൃതേ
ക്ഷീണസ്പ്രാനശ്ചതസ്യസ്യ മാസമായുഃ പരം ഭവേൽ. 29

തത്ര ശ്ലോകഃ.

ഇഹേ ലിജ്ജമരിഷ്ടാഖ്യമനേകമഭിജ്ജന്തിവാൻ
ആയുർദ്വേദവിദിത്വാച്യാം ലഭതേ കശലോ നരഃ. 30

ഇതി ചരകസംഹിതായാം

ഇന്ദ്രിയസ്ഥാനേ

പന്നരൂപീയം നാമ സപ്തമോദ്ധ്യായഃ.

വലിയുകയും ചെയ്യുകയോ ചെയ്യതായി കണ്ടാൽ ആ വികൃതലക്ഷണംകൊണ്ടുതന്നെ അവൻ പ്രേതതുല്യനായിത്തീർന്നിരിക്കുന്നു എന്നു ഗ്രഹിക്കുകയും വേണം * 29--- എന്തൊരുത്തനാണോ ശരീരത്തിൽ മാംസം പതിവിൽ കുറയാതിരുന്നിട്ടും എല്ലാം തോലും വൃക്തമായി പ്രകാശിച്ചുകാണുകയും ശരീരത്തിന്നു കലശലായ ക്ഷീണം ബാധിക്കുകയും യാതൊരുതരം ഭക്ഷണവും കഴിക്കാതിരിക്കുകയും സംഭവിക്കുക അവൻ കവിഞ്ഞത് ഒരുമാസത്തിലധികം ജീവിച്ചിരിക്കുകയില്ല *

അദ്ധ്യായവിവരണം.

30--- പന്നരൂപീയമെന്ന ഈ അദ്ധ്യായത്തിൽ ആര്യേയഭഗവാൻ അനേകതരത്തിലുള്ള മരണലക്ഷണങ്ങളേയും വിശദമായി പ്രതിപാദിച്ചിരിക്കുന്നു. അതിനാൽ ഈ വിവരണത്തെ നല്ലവണ്ണം അറിയുന്നവനാണ്, ആയുർദ്വേദത്തെ അറിയുന്നവൻ എന്നുള്ള പേരു സമ്പാദിക്കുക എന്ന തത്വം ബുദ്ധിമാനായവൻ ധരിച്ചിരിക്കുകയും വേണം *

ഇതി ചരകസംഹിതാവ്യാഖ്യാനേ

വാചസ്പത്യേ

ഇന്ദ്രിയസ്ഥാനേ സപ്തമോദ്ധ്യായഃ (7)

അദ്ധ്യായം 8. അവാക്ശിരസീയം.*

അഥാതോവാക്ശിരസീയമദ്ധ്യായം വ്യാഖ്യാസ്യാമഃ.

ഇതി ഹ സ്താഹ ഭഗവാനത്രേയഃ.

- അവാക്ശിരാ വാ ജിഹ്വാ വാ യസ്യ വാ വിശിരാ ഭവേൽ
ജനോ രൂപപ്രതിച്ഛായാ നൈനമിച്ഛേൽ ചികിത്സितും. 1
- ജടീഭൂതാനി പക്ഷ്യാണി ദൃഷ്ടിശ്ചാപി നിഗൃഹ്യതേ
യസ്യ ജനോൻ തം ധീരോ ഭേഷജേനോപപാദയേൽ: 2
- യസ്യ ശൂനാനി വർമ്മാനി ന സമായാന്തി ശുഷ്യതഃ
ചക്ഷുഷീ ചോപദഹ്യേതേ യഥാ പ്രേതസ്കന്ദൈവ സഃ. 3
- ഭൂവോർവാ യദി വാ മൃഗ്ഗ്വ സീമന്താവർത്തകാൻ ബഹുൻ
അപൂർവ്വാനകൃതാൻ വൃക്താൻ ദൃഷ്ട്വാ മരണമാദിശേൽ. 4

അദ്ധ്യായം 8.

1— ഏതെങ്കിലും ഒരു ജീവിയുടെ നിഴലിൽ അവന്റെ ശിരസ്സ് തൂങ്ങിയോ തല വളഞ്ഞോ തലയില്ലാതെയോ കാണുന്നതായാൽ അവനെ ഒരിക്കലും ചികിത്സിക്കുവാൻ ശ്രമിക്കരുത്* 2— പക്ഷിരോമങ്ങൾ ജട പിടിക്കുകയും കൺമിഴികൾ അകത്തേയ്ക്കു വലിയുകയും ചെയ്യുമായി കണ്ടാൽ വൈദ്യത്തിൽ നല്ല ഉറപ്പുള്ള വൈദ്യൻ അവനെ ഔഷധംകൊടുത്തു ചികിത്സിക്കുവാൻ ഒരിക്കലും ഉത്സാഹിക്കരുത്* 3— രോഗം മുതലായ കാരണങ്ങൾനിമിത്തം ശരീരം ക്രമത്തിലധികം ശോഷിച്ചശോഷിച്ചു വരുന്നവന്റെ കൺപോളുകൾ ചീത്തുകാണ്ടുതന്നെ ഇരിക്കുകയും കണ്ണുകൾ ചുട്ടുവുകയും ചെയ്യുന്നതായി കണ്ടാൽ അവൻ പ്രേതതുല്യനാണെന്നു ഗ്രഹിക്കണം* 4— പിരികക്കൊടികളുടെ ഇടയിൽകൂടയോ മൂർഖാവില്ലോ പലപ്രകാരത്തിലുള്ള വളരെ സീമനങ്ങളോ— തലമുടി വകഞ്ഞു വെയ്ക്കുമ്പോൾ കാണുന്ന മാതിരിയുള്ള രേഖകളോ ചുഴികളോ കാണു

- ത്ര്യഹമേതേന ജീവന്തി ലക്ഷണേനാനുരം നരഃ
 അരോഗാണാം പുനസ്സ്വപതൽ ഷഡ്രാത്രം പരമുച്യതേ. 5
- ആയമ്യോൽപാദിതൻ കേശൻ യോ നരോ നാവബുദ്ധ്യതേ
 അനാനുരോ വാ രോഗീ വാ ഷഡ്രാത്രം നാതിവർത്തതേ. 6
- യസ്യ കേശാ നിരദ്യംഗാ ദൃശ്യേണഭ്യക്തസന്നിഭാഃ
 ഉപതലോഽയുഷം ജന്തവോ തം ധീരഃ പരിവർജ്ജയേൽ. 7
- ഘ്രായതോ നാസികാവശഃ പുഥുതപം യസ്യ ഗച്ഛതി

കയും ആ സീമന്താവർത്തങ്ങൾ മുൻപ് ഇല്ലാത്തവയും അകൃത്രിമങ്ങളും വ്യക്തിയുള്ളവയുമായി കാണുകയോ ചെയ്യുന്നതായാൽ അവന്റെ മരണം സമീപിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നും ഗ്രഹിക്കണം* 5— ഈ പാഞ്ച ലക്ഷണങ്ങളെല്ലാം ഭീനം പിടിച്ചു കിടക്കുന്നവനു കാണുന്നതായാൽ അവൻ മൂന്നുദിവസം മുഴുവൻ ജീവിച്ചിരിക്കുകയില്ല. യാതൊരു രോഗവും കൂടാതെയിരിക്കുന്നവക്ക് ഈ ലക്ഷണം കാണുന്നതായാൽ അവന്റെ ജീവിതദശയുടെ പരമാവധി ആറുദിവസമായിരിക്കുമെന്നാണ്. പൂർവ്വാചാര്യന്മാരുടെ മതം* 6— തലയിലെ രോമം ചുരിപ്പിടിച്ചു വലിച്ചു പരിച്ചെടുക്കുന്നതിനെ ഏതെങ്കിലും രോഗമുള്ളവനോ സ്വസ്ഥനോ ആയ ഏതൊരുത്തനാണോ ലേശം പോലും അറിയാതിരിക്കുക അവൻ അന്നുമുതൽ ആറുദിവസം കഴിയുന്നതിനുമുമ്പ് മരിച്ചുപോകും* 7— എണ്ണ തേജോത്തതു നിമിത്തം പരപരത്ത തലമുടിയോടുകൂടിയവന്റെ കേശങ്ങൾ അദ്യംഗം ശീലിക്കാതെത്തന്നെ എണ്ണ തേച്ചതുപോലെ സ്നിഗ്ദ്ധതയുള്ളതായി കാണുന്നതായാൽ അവന്റെ ആയുസ്സ് അവസാനിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നറിയുകയും അവനുള്ള യാതൊരു രോഗത്തിനും ചികിത്സിക്കാതിരിക്കുകയുമാണ് ശ്രേഷ്ഠനായ വൈദ്യൻ ആചരിക്കേണ്ടത്*

8— രോഗംനിമിത്തം ക്ഷീണിച്ചവന്റെ നാസികാവംശം (മുക്ക്) മറ്റ് അവയവങ്ങളെപ്പോലെ മെലിയാതിരിക്കുന്നു എന്ന മാത്രമല്ല മുഖമുള്ളതിലും കുറച്ചുകൂടെ പുഷ്പിപ്പുകയും രോഗിയുടെ ശരീ

അശൂനഃ ശൂനസങ്കാശഃ പ്രത്യാഖ്യേഷു സ ജാനതാ. 8

അത്യർത്ഥവിവൃതാ യസ്യ യസ്യ ചാത്യർത്ഥസംവൃതാ
ജിഹ്വാ വാ പരിശുഷ്ണാ വാ നാസികാ ന സ ജീവതി. 9

മുഖേ ശബ്ദസ്രവചോദ്ധ്വേഷു ശുക്ലശ്യാവതിലോഹിതൗ
വികൃതൗ യസ്യ വാ നീലൗ ന സ രോഗാദപിമുച്യതേ. 10

അസ്ഥിശേഷതാ ദ്വിജാ യസ്യ പൃഷ്ഠിതാഃ പങ്കസംവൃതാഃ
വികൃത്വാ ന സ രോഗം തം വിഹന്യാരോഗ്യമശ്നതേ. 11

സുബ്ബാ നിശ്ചേതനം ഗുവ്വീ കണ്ടകോപചിതാ ഭൂശം

രത്തിന്നു ചീപ്പില്ലെങ്കിലും മൂക്ക് അല്പം ചീർത്തിരിക്കുകയും ചെയ്യു
തായി കണ്ടാൽ അറിവുള്ള വൈദ്യൻ ആ രോഗിയെ പ്രത്യാഖ്യാ
നം ചെയ്യുകയുംചേണം* 9— മൂക്ക്, സാമാന്യത്തിലധികം വീടുന്നി
രിക്കുകയോ വളരെ അടഞ്ഞിരിക്കുകയോ വളയുകയോ വറളുകയോ
ചെയ്യതായികണ്ടാൽ അവൻ ജീവിക്കുകയില്ല എന്നു നിശ്ചയിക്കാം*

10— അക്ഷരങ്ങൾ ഉറയ്ക്കാതെ അയഞ്ഞുചുരിക്കുകയും ചുണ്ടു
കൾ അത്യന്തം ശുക്ലവർണ്ണങ്ങളോ ശ്യാമവർണ്ണങ്ങളോ അധികം രക്ത
വർണ്ണങ്ങളോ ആയിരിക്കുകയും കണ്ടാൽ പ്രാകൃതങ്ങളെന്നു തോന്ന
ത്തക്കവിധം വികൃതങ്ങളായിത്തീരുകയും നീലവർണ്ണം ബാധിക്കുക
യും ചെയ്യാൽ അവൻ അപ്പോഴുള്ള രോഗംമാറി വീണ്ടുപോരികയി
ല്ല. ആ രോഗംനിമിത്തം മരിച്ചുപോകുമെന്നു സാരം* 11— ആ
രുടെ പല്ലുകളിലാണോ രോഗബാധനിമിത്തം വേണ്ടതുപോലെ
പല്ലുതേയ്ക്കാതിരുന്നാൽകൂടെ അസ്ഥിപോലെ വെളുത്ത നിറംവരിക
യോ പൂവു പുറപ്പെടുകയോ ചളി കട്ടിയായി ഉറച്ചുനില്ക്കുകയോ ചെ
യ്യുക ഈ വികൃതികളിൽ ഏതെങ്കിലും സംഭവിച്ചാൽ അവൻ
അപ്പോഴുള്ള രോഗം മാറി ആരോഗ്യം കിട്ടുകയില്ല എന്നു നിശ്ചയി
ക്കാം * 12— നാവി, സൂര്യചൂ ചേതനായില്ലാതെയും—സ്വന്തം
വ്യാപാരം ചെയ്യുവാനുള്ള ശക്തി ക്ഷയിച്ചു കനമുള്ളതായും സംഭവി
ക്കുകയും ആ നാവിന്മേലാസകലം മുളു പുറപ്പെടുകയും കരിവാളി

- ശ്വാവാ ശുക്ലാഥവാ ശൂനം പ്രേതജിഹ്വാ വിസപ്പിണീ. 12
- ദീപ്തമുഷ്പസ്യ യോ ഹ്രസ്വം നരോ നിശ്വസ്യ താമ്രതി
ഉപതലായുഷം ജതാതപാ തം ധീരഃ പരിവർജ്ജയൽ. 13
- ഹനസ്തു പാദോ ച മന്ത്രേ ച താലു ചൈവവാതിശീതളം
ഭവത്യായുഃക്ഷയേ ക്രൂരമഥവാപി ഭവേന്മൃദഃ. 14
- ഘട്ടയൻ ജാനനാ ജാന പാദോവുദ്യമ്യ പാതയൻ
യോപ്യാസ്യതി മുഹൂർച്ചക്രമാതരോ ന സ ജീവതി. 15
- ദൈന്തഃ ഛിന്ദൻ നചാഗ്രാണി നഖൈഃ ഛിന്ദൻ ശിരോരഥഹാൻ

കയും സ്വന്തം ഉള്ള നിലയിൽനിന്നും ഉണങ്ങി ചുങ്ങിയപോലെ ചെറുതാവുകയോ ചീക്കുകയോ ചെയ്യുതായും വേണ്ടതിലധികം പുറത്തേക്കു നീട്ടുകയും അകത്തേക്കു വലിക്കുകയും ചെയ്യുന്നതായുംകണ്ടാൽ ആ ജിഹ്വ പ്രേതജിഹ്വയാണെന്ന്—അവൻ മുതലായതും അവന്റെ നാച് മരിച്ചവന്റെ നാവുപോലെ ഉള്ളതുമാണെന്നറിയുകയുംവേണം*

13— മേല്പോട്ടു കലശലായി ശ്വാസംവലിക്കുകയും കീഴ്പോട്ടു കുറച്ചുമാത്രം ശ്വസിക്കുകയും അതുനിമിത്തം തളരുകയും ചെയ്യുന്നവനെ ആയുസ്സു ക്ഷയിച്ചവനാണെന്നറിയുകയും അവനെ വർജ്ജിക്കുകയുമാണ് വൈദ്യൻ ചെയ്യേണ്ടത്. ഇതിനെതന്നെയാണ് ഛിന്ദൻന്റെ ശ്വാസമെന്നു പറയുന്നതെന്നും ഗ്രഹിക്കേണ്ടതാകുന്നു *

14— മരണകാലം സമീപിച്ചാൽ കൈകൾ കാലുകൾ മന്ത്രികൾ താലുപ്രദേശം ഇവിടങ്ങളിലെല്ലാം അതിയായ ശൈത്യം ബാധിക്കുകയും ക്രൂരതപമോ മാർദ്ദവമോ സംഭവിക്കുകയും ചെയ്യും *

15—ഒരു കാൽമുട്ടുകൊണ്ടു മറോ മുട്ടിന്മേൽ അടിക്കുകയും കാലുപൊക്കി നിലത്തുവെയ്ക്കുകയും പിന്നെയും പിന്നെയും കിടന്നു വട്ടം തിരിയുകയും ചെയ്യുന്ന രോഗി പിന്നെ ജീവിക്കുകയില്ല എന്നും അറിയുകയും വേണം *

16—ദീനംപിടിച്ചു കിടക്കുമ്പോൾ കൈകളിൽ വളർന്നുനില്ക്കുന്ന നഖങ്ങളെ കുടിച്ചുപൊട്ടിക്കുകയും നഖങ്ങൾ

- കാഷ്ടേന ഭൂമിം വിലിഖൻ ന രോഗാൽ പരിമുച്യതേ. 16
- ദന്താൻ ഖാദതി യോ ജാഗ്രദസാക്ഷാ വിരുദൻ ഹസൻ
വിജാനാതി ന ചേദുഃഖം ന സ രോഗാദിമുച്യാത. 17
- മുഹൂർത്തസൻ മുഹൂഃ ക്ഷേപഡൻ ശയ്യാം പാദേന ഹന്തി യഃ
ഉദൈക്ഷഃ ഛിദ്രാണി വിമൃശന്നാതുരോ ന സ ജീവതി. 18
- യൈർവിന്ദതി പുരാ ഭാവൈഃ സമേതൈഃ പരമാം രതിം
തൈരേവാരമമാണസ്യ ധ്യാന്യോർമ്മരണമാദിശേൽ. 19
- ന ബിഭ്രന്തി ശിരോ ഗ്രീവാം ന പുഷ്പം ഭാരമാത്മനഃ
ന ഹന്തേ പിണ്ഡമാസ്യസ്ഥമാതുരസ്യ മുമൂർത്തഃ. 20
- സഹസാ ജപരസന്താപസ്യ ധ്യാനമുച്യതേ വെലക്ഷയഃ

കൊണ്ടു തലമുടി നുള്ളി പൊട്ടിക്കുകയും വല്ല കൊള്ളിക്കേൾക്കുകൊണ്ടും
നിലത്തു വരയ്ക്കുകയും ചെയ്യുന്നതായി കണ്ടാൽ അവന്റെ രോഗം
മാറുകയില്ലെന്നു നിശ്ചയിക്കണം. * 17— ഉണർന്നിരിക്കുമ്പോൾതന്നെ
പല്ലുകടിക്കുകയും വിസപാത്തിൽ (കാരണംകൂടാതെ) കരയുകയും
ചിരിക്കുകയും യാതൊരുതരം ദുഃഖത്തെയും തിരിച്ചറിയാതിരിക്കുകയും
ചെയ്യുന്നതായാൽ അവന്റെ ആ രോഗം മാറുകയില്ല എന്നറിയണം. * 18— കാരണംകൂടാതെ കൂടക്കൂടെ പൊട്ടിച്ചിരിക്കുകയും
ഇടയ്ക്കിടയ്ക്കു സിംഹനാദം ചെയ്യുകയും വിരിപ്പിൽ കാലിട്ട് അടിക്കുകയും
ശരീരക്കുറ്റങ്ങളെ ധാരാളമായി തപ്പിനോക്കുകയും ചെയ്യുന്ന ആ രോഗിയും ജീവിക്കുകയില്ല. *

19—രോഗമൊന്നുംകൂടാതെ സുഖമായിരുന്നിരുന്നകാലത്ത് ഏതെല്ലാം ഭാവങ്ങളെക്കൊണ്ടെല്ലാം അതിയായ സന്തോഷം വന്നിരുന്നുവോ ആ വക ഭാവങ്ങൾകൊണ്ടു യാതൊരു സന്തോഷവും സംഭവിക്കാത്തവനായ രോഗി ആ രോഗം നിമിത്തം മരിച്ചുപോകുമെന്നു നിശ്ചയിക്കാം. * 20—കഴുത്തിന്നു തലയെ താങ്ങുവാനുള്ള ശക്തിയില്ലാതാവുകയും തണ്ടെല്ലിന്നു ശരീരത്തെ താങ്ങുവാനുള്ള ശക്തി ക്ഷയിക്കുകയും ഹനക്കൾക്ക് വായിൽവെച്ചിരിക്കുന്ന ഭക്ഷണം

വിദ്യേഷണഞ്ച സന്ധീനാം മുദ്യേഷാരുപജായതേ.	12
ഗോസംഗ്ഗ് വദനാദ്രസ്യ സേപദഃ പ്രച്യവതേ ഭുശം	
ദ്യേഷജപരോപതപ്തസ്യ ദുല്പഭം തസ്യ ജീവിതം.	22
നോപൈതി കണ്ഠമാഹാരോ ജപിഹപാ കണ്ഠമുപൈതി ച	
ആയുഷ്യാന്തം ഗതേ ജനേതാബ്ജലഞ്ച പരിഹീയതേ.	23
ശിരോ വിക്ഷിപതേ കൃഷ്ടാമൃഞ്ചയിതപാ പ്രപാണികൗ	
ലലാപ്രസൃതസേപദോ മുദ്യേഷഃ ശൃംഖണ്ഡനഃ.	24

തത്ര ശ്ലോകഃ.

ഇമാനി ലിംഗാനി നരേഷു ബുദ്ധിമാൻ
വിഭാവയേതാവഹിതോ മുഹൂർത്തഹഃ

പദേനും ഇരക്കുന്നതുവരെ പുറത്തുപോകാതെ സൂക്ഷിക്കുവാനുള്ള ശക്തിയില്ലാതാവുകയും ചെയ്താൽ ഉടനെ മരിച്ചു പോകും * 21— യാതൊരു കാരണവുംകൂടാതെ പനിതുടങ്ങുകയും അതുനിമിത്തം സഞ്ചാരവും ഭോധവും മോഹാലസ്യവും ബലക്ഷയവും സന്ധികൾക്കു് അയവും സംഭവിക്കുകയും മുദ്യേഷ്വിനുണ്ടാകുന്ന പ്രത്യേകലക്ഷണമാണെന്നും ഗ്രഹിക്കണം * 22—കഫജപരം അതിയായി ബാധിച്ചവന്റെ മുഖത്ത് അതിരാവിലെ കലശലായി വിയഞ്ഞാലിക്കുന്നതായാൽ അവന്റെ ജീവിതം ദുല്പഭമാകുന്നു * 23—ഏതുതരം ആഹാരവും കീഴ്ജോട്ട് ഇറങ്ങാതാവുകയും നാവ് തൊണ്ടയിലേയ്ക്ക് ഇറങ്ങിപ്പോകയും ശരീരബലം ക്ഷയിക്കുകയും ചെയ്യുതായി കണ്ടാൽ അവന്റെ ആയുസ്സു തീരെ ക്ഷയിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നറിയുകയും വേണം * 24—കയ്യുരണ്ടും പരത്തിനീർത്തിയിട്ടുംകൊണ്ടു വളരെ ആയാസത്തോടുകൂടെ തലയിട്ടു പിരട്ടുകയും നൊറിയിന്മേൽ മാത്രം വിയർക്കുകയും ചെയ്യുന്നതായാൽ അവന്റെ സന്ധിബന്ധങ്ങളെല്ലാം അയഞ്ഞിരിക്കുന്നു എന്നും അവൻ മരിക്കുവാൻ തെയ്യാറായിരിക്കുന്നു എന്നും അറിയണം *

അദ്ധ്യായവിവരണം.

25-- അവകശിരസീയമെന്ന ഈ അദ്ധ്യായത്തിൽ വിവരി

ക്ഷണേന ഭൂതപാ ഹൃപയാന്തി കാനിമി-
ന്ന ചാപലം ലിംഗമിഹാസ്മി കിഞ്ചിൽ.

25

ഇതി ചരകസംഹിതായാം
ഇന്ദ്രിയസ്ഥാനേ
അവാക്ശിരസീയം നാമ അഷ്ടമോദ്ധ്യായഃ.

അദ്ധ്യായം 9. യസ്യശ്ചാവനിമിത്തീയം.

അഥാതോ യസ്യശ്ചാവനിമിത്തീയമദ്ധ്യായം വ്യാഖ്യാസ്യാമഃ.
ഇതി ഹ സ്മാഹ ഭഗവാനാര്യേണഃ.
യസ്യ ശ്വാഭേ പരിഭൂപന്യേ ഹരിതേ ചാപി ഭർഷണ

മുവായ ഈ ലക്ഷണങ്ങൾ ആകെങ്കിലും ഉണ്ടോഎന്ന് അറിവു
ഉള്ളവൻ വളരെ സൂക്ഷ്മമായി പരീക്ഷിച്ചറിയണം. ഈ പറഞ്ഞ ല
ക്ഷണങ്ങളിൽ ചിലത് ക്ഷണത്തിൽ സംഭവിച്ച ഉടനെ അധികം
പ്രത്യക്ഷമല്ലാത്ത നിലയിൽനിന്നു എന്നും വരാം. അതാണ് 'മുഹൂഃ
മുഹൂഃ അവഹിതഃ വിഭാവയേത' എന്നു പ്രത്യേകം പറഞ്ഞതെന്നും
ധരിക്കണം. ഈ പറഞ്ഞ അരിഷ്ടലക്ഷണങ്ങളിൽ യാതൊന്നും അ
താതിന്നു പറഞ്ഞ ഫലത്തെ ചെയ്യാതിരിക്കുകയുമില്ല. എന്നിങ്ങി
യെ ആര്യേണഭഗവാൻ വ്യക്തമായി ഉപദേശിച്ചുരിക്കുന്നു *

ഇതി ചരകസംഹിതാവ്യാഖ്യാനേ
വാചസ്പത്യേ
ഇന്ദ്രിയസ്ഥാനേ അഷ്ടമോദ്ധ്യായഃ.(8)

അദ്ധ്യായം 9.

1—ഒരുവന്ന് എന്തെങ്കിലും വ്യാധി തുടങ്ങുകയും അതുവിമി
ത്തം അവന്റെ കണ്ണുകൾ ശ്യാമവർണ്ണങ്ങളും തുറിച്ചവയുപ ഹരിതവ

- ആപനോ വ്യാധിരന്തായ ജ്ഞേയസ്യസ്യ വിജാനതാ. 1
- നിസ്സംജ്ഞഃ പരിശുഷ്ണാസ്യഃ സംവിഭോ വ്യാധിഭിശ്ച യഃ
ഉപതലോഽയുഷോ ജ്ഞാതപാ തം ധീരഃ പരിവർജ്ജയേൽ. 2
- ഹരിതാശ്ച സിരാ യസ്യ രോമകൂപാശ്ച സംവൃതാഃ
സോല്ലാഭിലാഷീ പുരുഷഃ പിത്താമരണമശ്നതേ. 3
- ശരീരാന്താശ്ച ശോഭന്തേ ശരീരഞ്ചോപശൃഷ്ടി
ബലഞ്ച ഹീയതേ യസ്യ രാജയക്ഷ്ണാ ഹിനസ്മി തം. 4
- അംസാഭിതാപോ ഹിക്കാ ച ഛർദ്ദനം ശോണിതസ്യ ച
ആനാഹഃ പാശ്ചശ്ചലശ്ച ഭവേത്യന്തായ ശോഷിണഃ. 5

ണ്ണങ്ങളുമായിത്തീരുകയും ചെയ്യുന്നതായാൽ, അറിവുള്ള വൈദ്യൻ അവന്റെ രോഗം ആ രോഗിയുടെ അവസാനത്തിന്നു വന്നതാണെന്ന് അറിയുകയും വേണം * 2—അനേകം ഉപദ്രവങ്ങളുള്ള വ്യാധികൾ ബാധിക്കുകയും അതുകൾ നിമിത്തം തന്റേടക്കേട്ട് വായവ റ്റർച്ചയും സംഭവിക്കുകയും ചെയ്യുതായി കണ്ടാൽ ധീരനായ വൈദ്യൻ അവന്റെ ആയുസ്സ് അറിയിക്കുന്നു എന്ന് അറിയുകയും അവനെ ചികിത്സിക്കുവാൻ തുടങ്ങാതിരിക്കുകയും വേണം *

3—ശരീരത്തിൽ പച്ചനിറത്തിലുള്ള സിരകൾ പൊന്തുകയും രോമകൂപങ്ങൾ അടയുകയും—വിയറ്റ് പുറപ്പെടാതിരിക്കുകയും പുളിയുള്ള പദാർത്ഥത്തിൽ അത്യാഗ്രഹം ജനിക്കുകയും ചെയ്യുതായി കണ്ടാൽ അവൻ പിത്തകോപംനിമിത്തമുള്ള ഏതെങ്കിലും രോഗം പിടിപെട്ടു മരിച്ചുപോകുമെന്നറിയണം * 4—ശരീരാവയവാന്തങ്ങളായ കാലിന്റെ പടം കൈപ്പടം ശിരസ്സു മുതലായവ പൂർ്വ്വധികം ശോഭിക്കുകയും ശരീരം മെലിയുകയും ബലം കുറഞ്ഞുവരികയും ചെയ്യുന്നതായി കണ്ടാൽ അവന്നു രാജയക്ഷ്ണാവ് തുടങ്ങുമെന്നും ആ രോഗം അവനെ ഹനിക്കുമെന്നും തീർച്ചപ്പെടുത്താം *

5—രാജയക്ഷ്ണാവുള്ളവന്നു ചുമലിൽ ചുട്ടുനീറലും ഇക്കിട്ടവും ചോരചർദ്ദിക്കുകയും മേൽവയറുവീക്കലും വാരിഭാഗത്തു വേദനയും സംഭ

- വാതപ്രാധിരപസ്താരി കഷ്ടീ ശോഫീ തഥോദരീ
 ഗുന്മീ ച മധുഃമഹീ ച രാജയക്ഷ്മീ ച യോ നരഃ. 6
- അചികിത്സാ ഭവന്ത്യേതേ ബലമാംസക്ഷയേ സതി
 അന്വേഷ ച വികാരേഷു താൻ ഭിഷക് പരിവർജ്ജയേൽ. 7
- വിരേചനഹൃതാനാഹോ യസ്തേഷ്ണാനുഗതോ നരഃ
 വിരിക്തഃ പുനരഭ്ജോതി യഥാ പ്രേതസ്തഥൈവ സഃ. 8
- പേയം പാതം ന ശക്നോതി കണ്ഠസ്യ ച മുഖസ്യ ച
 ഉരസശ്ച വിബന്ധതപാദ്യോ നരോ ന സ ജീവതി. 9

വിടന്നതായൽ ഈ ഉപദ്രവങ്ങളോടുകൂടിയ രാജയക്ഷ്മാവ് അവന്റെ അവസാനത്തിനുള്ളതാണെന്നറിയുകയും വേണം * 6-7—വാതപ്രാധിയുള്ളവൻ അപസ്താരമുള്ളവൻ കഷ്ടരോഗി നീരുള്ളവൻ മഹോദരം പിടിച്ചവൻ ഗുന്മരോഗമുള്ളവൻ മധുഃമഹം തുടങ്ങിയവൻ രാജയക്ഷ്മാപുള്ളവൻ ഇവയെല്ലാം ബലവും മാംസവും ക്ഷയിച്ചു കണ്ടാൽ ഇവക്കാർക്കും ചികിത്സിച്ച് യാതൊരു പ്രയോജനവുമില്ല. മറ്റു രോഗങ്ങൾ ബാധിച്ചവർക്കും ബലമാംസക്ഷയം സംഭവിച്ചപോയാൽ പിന്നെ ചികിത്സിച്ച് പ്രയോജനമില്ല. ഇവിടെ വാതപ്രാധി മുതലായ രോഗങ്ങളെ പ്രത്യേകം വിവരിക്കുകയാൽ അതുകളിൽ ബലമാംസക്ഷയംവന്നാൽ ചികിത്സകൊണ്ടു യാതൊരു ഫലവുംസിദ്ധിക്കുകയില്ല എന്നും മറ്റുള്ളതുകളിൽ ചിലതു ഭേദപ്പെട്ടു എന്നു വരാമെന്നും ആശയം. അതിനാൽ ഈ വക രോഗികളെ വൈദ്യൻ്തിരെ ഉപേക്ഷിക്കണം. 8—വിരേകംശീലിച്ചു വയറവീഴ്ന്നുകളഞ്ഞസമയം കലശലായ ദാഹം തുടങ്ങുകയും വിരേചനം വരുവാൻ ശീലിച്ചു മരുന്നിന്റെ വീഴ്ച നിന്നാൽ പിന്നെയും വയറവീർക്കുകയും ചെയ്യുന്നവൻ പ്രേതതുല്യൻ തന്നെയാകുന്നു * 9—കഴുത്തിലും വായയിലും നെഞ്ഞത്തുമുള്ള തടവുനിമിത്തം പേയവസ്തുക്കളെ പാനംചെയ്യുവാൻ കൂടെ—വെള്ളം കുടിക്കുവാൻ കൂടെ കഴിയാതെയായിത്തീർന്നവൻ അധികസമയം ജീവിച്ചിരിക്കുകയില്ല * 10—സപരത്തിനുബ

- സ്വരസ്യ ദുർബ്ബലീഭാവം ഹാനിഞ്ച ബലവണ്യായഃ
രോഗവൃദ്ധിമയുക്ത്വാ ച ദൃഷ്ട്വാ മരണമാദിശേൽ. 10
- ഊർദ്ധ്വശ്വാസം ഗതോഷ്ണാണം ശൂലാപഹതവംക്ഷണം
ശമം ചാനധിഗച്ഛന്തം ബുദ്ധിമാൻ പരിവർജ്ജയേൽ. 11
- അപസ്വരം ഭാഷമാണം പ്രാപ്തം മരണമാത്മനഃ
ശ്രോതാരഞ്ചാപ്യശബ്ദസ്യ ദൂരതഃ പരിവർജ്ജയേൽ. 12
- യം നരം സഹസാ രോഗോ ദുർബ്ബലം പരിമുഞ്ചതി
സംശയപ്രാപ്തമാത്രേയോ ജീവിതം തസ്യ മന്യതേ. 13
- അഥ ചേൽ ജ്ഞതേയസ്യസ്യ യാചേരൻ പ്രണിപാതതഃ

ലം കുറയുകയും—ഒച്ച പുറത്തു പുറപ്പെടാത്തവുകയും ബലവണ്യങ്ങളാകുകയും ക്ഷയിക്കുകയും ദോഷദൃഷ്ട്വാദി സ്വഭാവത്തെ നല്ലവണ്ണം ആലോചിച്ച് അതുകൾക്ക് അനുഗുണമായ ചികിത്സ നല്ലവണ്ണം ചെയ്തിട്ടുള്ളതെങ്കിൽ രോഗം വലിക്കുകയും ചെയ്യുന്നതായി കണ്ടാൽ അവൻ ഉടനെ മരിച്ചുപോകുമെന്നു നിശ്ചയിക്കുകയും വേണം *

11—ശ്വാസം മേല്പോട്ടുതന്നു വലിക്കുകയും (കീഴോട്ടു ശ്വാസഗതിയില്ലാത്തവുകയും) ശരീരത്തിലെ ഊഷ്മാവ്—മൂട് തീരെ നശിക്കുകയും വേറേ നിമിത്തം ഒടിപ്രദേശം വേറിട്ടുപോകുന്നതായി തോന്നുകയും യാതൊന്നാകൊണ്ടും സുഖം കിട്ടാതിരിക്കുകയും ചെയ്യുന്നതായി കണ്ടാൽ ബുദ്ധിമാനായ വൈദ്യൻ ആ രോഗിയെ തീരെ വർജ്ജിക്കണം * 12—‘അയ്യോ ഞാൻ ഇല്ലോൾ മരിക്കും. ഞാനിനി ജീവിക്കുകയില്ല’ എന്നിങ്ങിനെ തൊണ്ടയിടറിക്കൊണ്ടു പറയുകയും ഇല്ലാത്തതായ ശബ്ദങ്ങളെ കേൾക്കുകയും ചെയ്യുന്നവനെ വൈദ്യൻ അകലെ ഉപേക്ഷിക്കണം * 13—രോഗം നിമിത്തം തീരെ ശരീരബലം ക്ഷയിച്ചു കിടക്കുന്ന രോഗിക്കു യാതൊരു വിശേഷകാരണവും കൂടാതെ—തക്കതായ ചികിത്സ ചെയ്യാത്തതെന്ന ആ രോഗം ക്ഷണത്തിൽ വിട്ടുമാറുന്നതായാൽ അവന്റെ ജീവിതം വളരെ സംശയമാണെന്നാണ് ആത്രേയഭഗവാന്റെ അഭിപ്രായം * 14.15—ഇങ്ങിനെ ക്ഷണത്തിൽ രോഗം മാറിയവന്റെ ക്ഷീണനി

- രസേനാദ്രാഭിതിബ്രൂയാന്നാസ്മൈദ്യോദിശോധനം. 14
- മാസേന ചേന്ന ഓശ്വേത വിശേഷസ്തസ്യ ശോഭനഃ
രസൈശ്ചാഹ്വൈശ്ചഹ്വൈശ്ചൈവ ദൃഢം തസ്യ ജീവിതം. 15
- നിഷ്പ്പതഞ്ച പുരീഷഞ്ച രേതശ്ചാഭസി മജ്ജതി
യസ്യ തസ്യായുഷഃ പ്രാപ്തമന്തമാഹമന്തീഷിണഃ. 16
- നിഷ്പ്പതേ യസ്യ ഓശ്വേതേ വണ്ണാ ബഹുവിധാഃ പുഥക്
തച്ച സീത്ത്വേപഃ പ്രാപ്യ ന സ ജീവിതമഹതി. 17
- പിത്തമുഷ്ടനംഗം യസ്യ ശംഖൗ പ്രാപ്യ വിമുഹതി

വൃത്തി വരുത്തുക മുതലായതിന്നുവേണ്ടി അവന്റെ ബന്ധുക്കൾ അത്യാവശ്യമായി യാചിക്കുന്നതായാൽ അവൻ മാംസരസം ചേർത്ത ഭക്ഷണം ശീലിക്കട്ടെ എന്നു ചികിത്സ വിധിക്കണം. ഇവൻ വിശോധനമായ യാതൊരുതരമായും കൊടുത്തുപോകരുത്. വിശോധന നിഷേധം നിമിത്തം ബുദ്ധിമാനായ ഏതെങ്കിലും പദാർത്ഥം മാത്രം ശീലിപ്പിക്കുന്നതിന്നു വിശോധമില്ലെന്നു സാരം. ഇങ്ങിനെ ഒരുമാസകാലം മാംസരസം ശീലിപ്പിച്ചുകൊണ്ടു തൽക്കാലസ്ഥിതിയിൽ നിന്നു ഗുണകരമായ യാതൊരു മാറ്റവും സംഭവിക്കുന്നില്ലെങ്കിൽ മറ്റു മധുരാദി രസങ്ങളെയും ഉപയോഗിപ്പിച്ചു നോക്കണം. അതു കൊണ്ടും ഗുണം കിട്ടുന്നില്ലെങ്കിൽ അവന്റെ ജീവിതം ദുർലഭമാണെന്നു തീർച്ചപ്പെടുത്തുകയും വേണം * 16—ആരുടെ തുപ്പിലോ മലമോ ശുക്ലമോ വെള്ളത്തിൽ വീണാൽ താണുപോകുമോ അവന്റെ ആയുസ്സിന് അവസാനം സംഭവിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നാണ് ബുദ്ധിശാലികളായ ഋഷിശാപരന്മാർ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നത് * 17—യാവനൊരുത്തന്റെ തുപ്പിൽ പലേ വണ്ണവും വെച്ചുവെച്ചു പ്രകാശിച്ചു കാണുകയും അതു വെള്ളത്തിൽ വീണാൽ ക്ഷണനേരമെങ്കിലും പൊന്തി നില്ക്കാതെ താണുപോവുകയും ചെയ്യതായി കാണുന്നുവോ അവൻ അധികദിവസം ജീവിച്ചിരിക്കുന്നതല്ല *

18—പിത്തം ജ്വരാഗ്നിയോടു കൂടിച്ചേർന്ന് ആരുടെ ശംഖപ്ര

സ രോഗഃ ശംഖകാ നാല്ലാ ത്രിരാത്രാലന്തി ജീവിതം. 18

സഹേനം ത്വധിരം യസ്യ മുഹൂരാസ്യാൽ പ്രമുച്യതേ
ശൂലൈശ്ച നദൃതേ ക്ഷിപ്തം പ്രത്യാച്ഛേയസ്സ താദൃശഃ. 19

ബലമാംസക്ഷയസ്തീവ്രോ രോഗവുചിരരോചകഃ
യസ്യോതൂരസ്യ ലക്ഷ്യന്തേ ത്രീനഹാന്ന സ ജീവതി. 20

തത്ര ഗ്ലോകൗ.

വിജ്ഞാനാനി മനുഷ്യാണാം മരണേ പ്രത്യുപസ്ഥിതേ
വേന്ത്യേതാനി സമ്പദ്യന്ത്യോന്ത്യേവംവിധാനി ച. 21

ദേശത്തിൽക്കയറി കോപിക്കുന്നവോ അവന്നു ശംഖകമെന്ന രോഗമുണ്ടാകും. ഈ രോഗമുണ്ടായാൽ മൂന്നുദിവസത്തിലധികം ജീവിച്ചിരിക്കുകയുമില്ല. ശംഖകലക്ഷണം ശിരോരോഗങ്ങളെ പറയുന്ന ഘട്ടത്തിൽ വിവരിക്കുകയും ചെയ്യും * 19—ആർക്കൊന്നോ മുചത്തു നിന്ന് (വായിൽക്കൂടയും മൂക്കിൽക്കൂടയും) നരയോടുകൂടിയ ചോര പുറപ്പെടുകയും കലശലായ വയറിൽ വേദന സംഭവിക്കുകയും ചെയ്യുന്നത് അവൻ തീച്ചയായും പ്രത്യാച്ഛേയനാകുന്നു * 20—യാതൊരു രോഗിക്കൊന്നോ രോഗത്തിന്റെ അവസ്ഥയിൽ കവിഞ്ഞ ബലമാംസക്ഷയവും ചികിത്സിക്കുന്നതിന്റെ അവസ്ഥയെ തുണീകരിച്ചുകൊണ്ടുള്ള രോഗവുദ്ധിയും ത്വചിക്ഷയവും സംഭവിക്കുക അവൻ മൂന്നുദിവസത്തിലധികം ജീവിച്ചിരിക്കുകയില്ല എന്നറിയുകയും വേണം *

അദ്ധ്യായവിവരണം.

21-22— യസ്യശ്വാവനിമിത്തീയമെന്ന ഈ അദ്ധ്യായത്തിൽ പറയുന്നതുകൂടായ ഈ ലക്ഷണങ്ങളെല്ലാം മരണം സമീപിച്ച മനുഷ്യർക്കു സംഭവിക്കുന്നതുകൂടാകുന്നു. ഈ പറഞ്ഞ അനുമാനംകൊണ്ട് ഇതവിധമുള്ള മറ്റു മരണചിഹ്നങ്ങളെയും കണ്ടറിയണം. മരിക്കാറായ മനുഷ്യനിൽ എല്ലാത്തരം മരണലക്ഷണങ്ങളും തികച്ചു

താനി സർവ്വാണി ലക്ഷ്യന്തേ ന തു സർവ്വാണി മാനവാ
വിശന്തി വിനശിഷ്യന്തം തസ്മാൽ ബോദ്ധ്യോനി സർവ്വശഃ.

22

ഇതി ചരകസംഹിതായാം

ഇന്ദ്രിയസ്ഥാനേ

യസ്യശ്യാവനിമിത്തീയം നാമ നവമോദ്ധ്യായഃ.

അദ്ധ്യായം 10. സദ്ഭോമരണീയം.

അഥാതസ്സദ്ഭോമരണീയമദ്ധ്യായം വ്യാഖ്യാസ്യമാമഃ.

ഇതി ഹ സ്മാഹ ഭഗവാനാര്യഭട്ടഃ.

സദ്ഭൂസ്മിതിക്ഷതഃ പ്രാണാൻ ലക്ഷണാനി പൃഥക് പൃഥക്
അഗ്നിവേശ! പ്രവക്ഷ്യാമി സംസ്തേഷ്ടോ ധൈന്വ ജീവതി.

I

കണ്ടു എന്നും മുഴുവൻ കണ്ടില്ല എന്നും വരാം. അതുനിമിത്തം എ
ല്ലാത്തരം മരണലക്ഷണങ്ങളും പ്രത്യേകം അറിഞ്ഞിരിക്കേണ്ടതാ
കുന്നു *

ഇതി ചരകസംഹിതാവ്യാഖ്യാനേ

വചസ്യതേ

ഇന്ദ്രിയസ്ഥാനേ നവമോദ്ധ്യായഃ. (9)

അദ്ധ്യായം 10.

1— അല്ലയോ അഗ്നിവേശ! ഉടനെ മരിക്കുന്നവന്റെ ലക്ഷ
ണങ്ങളെ വെച്ചോ ഉപദേശിച്ചുതരാം. ഈ പറയുന്ന സദ്ഭോമര
ണലക്ഷണങ്ങളെല്ലാം പൂർത്തിയായി കാണുകയോ, അതുകൾ ഇടക
ലൻ കാണുകയോ ചെയ്യാലും അവൻ ജീവിക്കുകയില്ല. ഇങ്ങിനെ
യുള്ള വിഷയത്തെ ഉപദേശിക്കുവാൻ തുടങ്ങുന്നസമയം ശിഷ്യ
ന്റെ ശ്രദ്ധയെ പ്രത്യേകം ആകർഷിക്കുവാനാകുന്നു സംബോധന

- വാതാഷ്ട്രീലാഃ സുസംവൃത്താ ഹൃദി തിഷ്ണന്തി ഭാരുണാഃ
 തൃഷ്ണയാഭിപരീതസ്യ സദ്യോ മുഷ്ണാതി ജീവിതം. 2
- പിണ്ഡികേ ശിഥിലീകൃത്യ ജിഹ്വീകൃത്യ ച നാസികാം
 വായുശ്ശരീരേ വിചരൻ സദ്യോ മുഷ്ണാതി ജീവിതം. 3
- ഭ്രൂവൗ യസ്യ മധ്യേതേ സ്ഥാനാനേന്ദ്രാഹശ്ച ഭാരുണാഃ
 തസ്യ ഹിക്കാകരോ രോഗസ്സദ്യോ മുഷ്ണാതി ജീവിതം. 4
- ക്ഷീണശോണിതമാംസസ്യ വായുരൂർധ്വഗതിശ്ചരൻ
 ഉഭേ മന്യേ സമേ യസ്യ സദ്യോ മുഷ്ണാതി ജീവിതം. 5

ചെയ്യുന്നതും വിഷയസ്വഭാവം മുൻകൂട്ടി പറയുന്നതും. ഇതു ശാ
 സ്ത്രീതിയുമാണ് *.

2— വാതാഷ്ട്രീലാരോഗം സംഭവിക്കുകയും ആ അഷ്ട്രീലകൾ
 നെഞ്ഞെത്തു വിലങ്ങിച്ചുകിടക്കുകയും അതുനിമിത്തം അതികലശ
 ലായ വേദന സംഭവിക്കുകയും തൃഷ്ണ അത്യന്തം വലിക്കുകയും ചെയ്
 യാൽ ആ വക രോഗം അവന്റെ ജീവിതത്തെ ക്ഷണത്തിൽ മോ
 ഷണം ചെയ്യുന്നതാകുന്നു. വാതാഷ്ട്രീലാലക്ഷണം ചികിത്സിത
 ത്തിൽ വിവരിക്കുകയും ചെയ്യും * 3— കാൽവണ്ണകൾക്ക് അയവു
 വരുത്തുകയും മൂക്കു വളയ്ക്കുകയും ചെയ്യുകൊണ്ടു ശരീരത്തിൽ വായു
 സഞ്ചരിക്കുന്നതായാൽ— നഖശിഖാന്തം ഒരുപോലെ ഇളകിക്കൊ
 ണ്ടു ശ്വാസം വലിക്കുന്നതായാൽ ആ വായു ക്ഷണത്തിൽ അവ
 ന്റെ ജീവനെ ഹരിച്ചുകളയും * 4— പിരികക്കൊടികൾ അതുക
 ള്ളുടെ സ്ഥാനത്തുനിന്നു കീഴോട്ടുചീഴുകയും ഉള്ളിൽ കലശലായ ചു
 ള്ളനീറുണ്ടാവുകയും ചെയ്യാൽ അവന്നു ഹിക്കാരോഗം തുടങ്ങുക
 യും ആ രോഗം ക്ഷണത്തിൽ അവന്റെ ജീവനെ ഹരിക്കുകയും
 ചെയ്യും * 5— മാംസവും രക്തവും ക്ഷയിക്കുകനിമിത്തം കോപി
 ച്ച വായു ഉർധ്വഗതിയായിട്ടു രണ്ടു മന്ത്രകളേയും ഒപ്പം പ്രാപിക്ക
 ന്നതായാൽ— കഴുത്തിലെ മന്ത്രകളെന്ന കണ്ണന്തരമ്പുകൾ എടുത്തു
 പിടിച്ചു മേല്പോട്ടു ശ്വാസം തുടവിടാതെ വലിക്കുന്നതായാൽ ആ വാ

- അന്തരേണ ഗുഭം ഗച്ഛൻ നാഭിഞ്ച സഹസാനിലഃ
കൃശസ്യ വംക്ഷണൗ ഗുഹ്നൻ സദ്യോ മുഷ്ണാതി ജീവിതം. 6
- വിതത്വ പത്ത്കാഗ്രാണി ഗൃഹീതേപാരശ്വ മാരുതഃ
സ്തിമിതസ്ത്വായതാക്ഷസ്യ സദ്യോ മുഷ്ണാതി ജീവിതം. 7
- ഏദേഞ്ച ഗുഭഞ്ചോഭേ ഗൃഹീതപാ മാരുതോ ബലി
ഭുഞ്ചലസ്യ വിശേഷേണ സദ്യോ മുഷ്ണാതി ജീവിതം. 8
- വംക്ഷണൗച ഗുഭഞ്ചോഭേ ഗൃഹീതപാ മാരുതോ ബലി
ശ്വാസം സഞ്ജനയൻ ജനേതഃ സദ്യോ മുഷ്ണാതി ജീവിതം. 9
- നാഭിം വന്ധി ശിരോ മൂത്രം പുരീഷഞ്ചാപി മാരുതഃ
വിബല്യ ജനയൻ ശുലം സദ്യോ മുഷ്ണാതി ജീവിതം. 10

യു അവന്റെ ജീവിതത്തെ ക്ഷണത്തിൽ അപഹരിച്ചുകളയും * 6—
കാശ്യം സംഭവിച്ചവന്റെ ഒടിപ്രദേശങ്ങളെ പിടിച്ചുവലിച്ചുകൊണ്ട്
ഇടയ്ക്കിടയ്ക്കു ഗുഭത്തിലേയ്ക്കും അവിടെനിന്നു ക്ഷണത്തിൽ നാഭിയി
ലേയ്ക്കും സഞ്ചരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന വായു അവന്റെ ജീവനെ ക്ഷ
ണത്തിൽ ഹരിക്കുമെന്നറിയണം * 7—ഓഹമാസകലം ഒരു തടി
മുറിച്ചിട്ടതുപോലെ നിശ്ചേഷ്ടവും കണ്ണുകൾ അടയാതെ തുറക്കുമി
ഴിച്ചുമിരിക്കുന്നവന്റെ പത്ത് കകളുടെ അഗ്രങ്ങളെ—വാരിഭാഗത്തെ
അസ്ഥികളെ വിടർത്തിക്കൊണ്ടും ഏദേയ്ക്കെ മേല്പോട്ടു പൊക്കിക്കൊ
ണ്ടും ശ്വാസം വലിക്കുന്നതായി കണ്ടാൽ ആ വായു അവന്റെ ജീ
വിതത്തെ ക്ഷണത്തിൽ അപഹരിക്കുമെന്നും ഗ്രഹിക്കണം * 8—ഭ
ഞ്ചലനായവന്റെ ഏദേം ഗുഭം ഈ സ്ഥാനങ്ങളെ പൊങ്ങിച്ചുകൊ
ണ്ട് ഊക്കോട്ടകൂടെ വായു പുറത്തുവരുന്നതായാൽ അവൻ ക്ഷണ
ത്തിൽ മരിച്ചുപോകും * 9—വായു ഒടിപ്രദേശങ്ങളേയും ഗുഭത്തേ
യും മേല്പോട്ടു പിടിച്ചുവലിച്ചുകൊണ്ട് ഊക്കോട്ടകൂടിയ ശ്വാസവേ
ഗത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നതായി കണ്ടാൽ ആ ജീവിയുടെ ജീവൻ ക്ഷണ
നേരം കൊണ്ടു നശിച്ചു പോകുമെന്നറിയണം * 10—വായു നാഭി
വന്ധിപ്രദേശം ശിരസ്സ് മൂത്രം മലം ഇതുകളെ—ഇതുകളുടെ വ്യാ

- ഭിദ്യേതേ വംക്ഷണൗ യസ്യ വാതശ്ശുദ്ധൈഃ സമന്തതഃ
ഭിന്നം പുരീഷം തൃഷ്ണാ ച സദ്യോ പ്രാണാൻ ജഹാതി സഃ. 11
- ആപ്തം മാന്യതേനേഹ ശരീരം യസ്യ കേവലം
ഭിന്നം പുരീഷം തൃഷ്ണാ ച സദ്യോ ജഹ്യാത്സ ജീവിതം. 12
- ശരീരം ശോഫിതം യസ്യ വാതശോഫേന ദേഹിനഃ
ഭിന്നം പുരീഷം തൃഷ്ണാ ച സദ്യോ ജഹ്യാത്സ ജീവിതം. 13
- ആമാശയസമുത്ഥാനാ യസ്യ സ്ത്വാൽ പരികർത്തികാ
തൃഷ്ണാ ഗുദഗ്രഹശ്ചോഗ്രഃ സദ്യോ ജഹ്യാത്സ ജീവിതം. 14
- പകപാശയമധിഷ്ഠായ ഹതപാ സംജ്ഞാഞ്ച മാന്യതഃ
കണ്ഠേ ഘൃച്ഛരകം കൃതപാ സദ്യോ ഹരതി ജീവിതം. 15

പാരന്തെ തടയുകയും കലശലായ ശുദ്ധത്തെ ഉണ്ടാക്കിത്തീർക്കുകയും ചെയ്യുന്നതായി കണ്ടാൽ അതേവിധം കോപിച്ച വായു അവന്റെ ജീവിതത്തെ ക്ഷണത്തിൽ അപഹരിക്കുമെന്നും ഗ്രഹിക്കണം * 11—വാതശുദ്ധം നിമിത്തം ഒടിപ്രദേശമെല്ലാം പിളർക്കുമ്പോലെ തോന്നുകയും മലം അയഞ്ഞുപോകയും ദാഹം വർദ്ധിക്കുകയുംകൂടെ ആർക്കാണ്. സംഭവിക്കുക അവൻ ഉടനെ പ്രാണനെ ഉപേക്ഷിക്കുമെന്നും ഗ്രഹിക്കണം * 12—ദേഹമാസകലം ഉരുപേല വായു കോപിച്ചിരിക്കുകയും മലം അയഞ്ഞുപോകയും തൃഷ്ണയുണ്ടായിരിക്കുകയും ചെയ്യുന്നതായി കണ്ടാൽ അവൻ ഉടനെ ജീവിതത്തെ ഉപേക്ഷിക്കുമെന്നറിയേണ്ടതാകുന്നു * 13—ദേഹമാസകലം വാതശോഫം ബാധിച്ചിരിക്കുകയും മലം ഇളകിപ്പോവുകയും ദാഹമുണ്ടായിരിക്കുകയും ചെയ്യുന്നതായി കണ്ടാൽ അവൻ ക്ഷണത്തിൽ മരിക്കുമെന്ന് അറിയുകയും വേണം * 14—ആമാശയം മുതൽ മേല്പോട്ടെല്ലാം അരിഞ്ഞുനോവുകയും കലശലായി ദാഹിക്കുകയും മലം പുറത്തു പോകാതിരിക്കുകയും ചെയ്യുന്നതായി കണ്ടാൽ ആ രോഗി ക്ഷണത്തിൽ മരിച്ചുപോകുമെന്നറിയുകയും വേണം * 15— വായു കോപിച്ചു തന്റെ മില്ലാതാക്കിത്തീർത്ത് ആമാശയം മുതൽ പുറപ്പെടുക

ദന്താഃ കർമ്മപുണ്ണാഭാ മുഖം മുണ്ണുകസന്നിഭം
ശിപ്രായന്തേ ച ഗാന്ത്രാണി ചിഹ്നം സദ്യോ മരിഷ്യതഃ. 16

തൃണാശ്വാസശിരോരോഗമോഹഭൗഷ്ഠ്യലുപ്ലവജനൈഃ
ബുദ്ധ്യഃ പ്രാണാൻ ജഹാത്യാത്ര ശക്തന്തദേന ചാതുരഃ. 17

തത്ര ശ്ലോകഃ.

ഏതാനി ചല ലിംഗാനി യഃ സമ്യഗനുബുദ്ധ്യതേ
സ ജീവിതഞ്ച മത്ത്യാനാം മരണഞ്ചാവബുദ്ധ്യതേ. 18

ഇതി ചരകസംഹിതായാം

ഇന്ദ്രിയസ്ഥാനേ

സദ്യോമരണീയം നാമ ദശമോദ്ധ്യായഃ.

യും കണ്ണത്തിലെത്തുമ്പോൾ അവിടെ ഏകഏക എന്ന ശബ്ദം പുറപ്പെടിക്കുകയും ചെയ്യുകൊണ്ടു പുറത്തേയ്ക്കു വരുന്നതായാൽ—ശ്വാസം വലിക്കുന്നതായാൽ അത് അവന്റെ ജീവനെ ക്ഷണത്തിൽ ഹരിച്ചുകളയും * 16—പല്ലിന്മേൽ ചളി പാറുകയും—ചളി ഉറച്ചതു പോലെ ഒരു കട്ടി പല്ലിന്മേൽ വന്ന് ഉറച്ചുനില്ക്കുകയും മുഖത്ത് അഭ്രുപ്പാടി വിതറിയതുപോലെ കാണുകയും ഗാന്ത്രങ്ങളിൽ ജലാംശമില്ലാതാവുകയും മരണം അത്യന്തം സമീപിച്ചവന്റെ ലക്ഷണങ്ങളാകുന്നു * 17—ദാഹം—എത്രതന്നെ വെള്ളം കുടിച്ചാലും മാത്രമുള്ള ദാഹം, ശ്വാസം വലി, തലവേദന, മോഹാലസ്യം, ശരീരത്തിന്നും ഇന്ദ്രിയങ്ങൾക്കും ബലം കുറയുക, മാടപ്രാവിനെപ്പോലെ മുളുക, മലം അയഞ്ഞുപോവുക ഇതുകളെല്ലാം സംഭവിച്ച രോഗി ഉടനെ മരിക്കുമെന്ന് അറിയുകയും വേണം *

അദ്ധ്യായവിവരണം.

18—സദ്യോമരണീയമെന്ന ഈ അദ്ധ്യായത്തിൽ വിവരിച്ചതായ ഈ ലക്ഷണങ്ങളെ മുഴുവൻ നല്ലവണ്ണം അറിയുന്നവൻ മനുഷ്യരുടെ ജീവിതത്തെയും മരണത്തെയും ദൃഢമായി അറിയുമെന്നിങ്ങനെ ആശ്രയമഹർഷി അഗ്നിവേശനോട് ഉപദേശിച്ചു *

ഇതി ചരകസംഹിതാവ്യാഖ്യാനേ

വാചസ്പത്യേ

ഇന്ദ്രിയസ്ഥാനേ ദശമോദ്ധ്യായഃ (10)

അദ്ധ്യായം 11. അണജ്യോതിഷീയം.

അഥാതോണജ്യോതിഷീയമദ്ധ്യായം വ്യാഖ്യേസ്യമാമഃ.

ഇതി ഹ സ്മാഹ ഭഗവാനാത്രേയഃ.

അണജ്യോതിരനേകാഗ്രോ ദുഃച്ഛായോ ദുർമ്മനാഃ സഭാ

രതിം ന ലഭതേ യാതി പരലോകം സമാന്തരേ

1

ബലം ബലിഭൂജാ യസ്യ പ്രണീതം നോപഭൂജതേ

ലോകാന്തരഗതഃ പിണ്ഡം ഭൂതേത സംവത്സരേണ സഃ.

2

അദ്ധ്യായം 11.

1—യാവനൊത്തന്നു്, പരമാണപ്രായമായ വസ്തുക്കളെ കൂടെ തിരിച്ചറിയത്തക്ക നേത്രശക്തി പെട്ടെന്നുണ്ടാവുകയും അനേകകാലത്തുള്ള ഏകകാലത്തിൽ തിരിച്ചറിയുവാനുള്ള ശക്തിയുണ്ടാവുകയും അരിഷ്ടചിഹ്നങ്ങളായ ഛായകൾ സംഭവിക്കുകയും മനസ്സിന് ഏതു സമയത്തും സമാധാനമില്ലാതാവുകയും യാതൊന്നിലും താല്പര്യമില്ലാതാവുകയും സംഭവിച്ചതായി കണ്ടാൽ അവൻ ഒരു കൊല്ലത്തിലകത്തു പരലോകത്തേയ്ക്കു പോകുമെന്ന് അറിയണം.*

2—ശ്രദ്ധഭക്തകളോടുകൂടെ തന്റെ പിതൃക്കൾക്കു ശ്രാദ്ധമുദിച്ചതിന്റെ ശേഷം ആ ശ്രീയാവസാനത്തിൽ പിണ്ഡം പുറത്തുറകാണ്ടുവെച്ചു ഞെക്കുകാട്ടിയാൽ അതു കാക്കകൾ വന്നു തിന്നാതിരുന്നാൽ ആ ശ്രാദ്ധമുദിച്ചവൻ ഒരു കൊല്ലത്തിലകത്തു പരലോകത്തേയ്ക്കു പോവുകയും അവിടെ ഇരുന്നുകൊണ്ടു തന്റെ സപിണ്ഡന്മാർ ചെയ്യുന്ന പിണ്ഡശ്രീയാപലത്തെ അനുഭവിക്കുകയും ചെയ്യും. അവൻ ഒരു കൊല്ലത്തിലകത്തു മരിച്ചുപോകുമെന്നു സാരം.*

3—സപ്തവിനക്ഷത്രങ്ങളുടെ സമീപത്തിലുള്ള അരുന്ധതി എന്ന നക്ഷത്രത്തെ എത്രതന്നെ സൂക്ഷിച്ചു നോക്കിയാലും കാണുവാൻ കഴിയുന്നില്ലെങ്കിൽ അവൻ ഒരു കൊല്ലം കഴിയുന്നതിലിടയ്ക്കു തീച്ചയായും വലിയ

സപ്തച്ഛിന്നാം സമീപസ്ഥാം യോ ന പശ്യത്യരുന്ധതീം
സംവത്സരാനേ ജതുസ്സ സമ്പശ്യതി മഹത്തമഃ.

3

ഇതിനെ—താമിസ്രമുള്ള അന്തകരാജധാനിയെ കുറേണം. ഈ വിഷയത്തിൽ വാഹടാചാർയ്വൻ ‘സപ്തച്ഛിന്നാം സമീപസ്ഥാം യോ ന പശ്യത്യരുന്ധതീം | ധ്രുവമാകാശഗംഗാം വാ സ ന പശ്യതി താം സമാം’ എന്നുള്ളതെ പറയുന്നു. ഈ ഘട്ടത്തിൽ സപ്തച്ഛികൾ, അരുന്ധതി എന്ന നക്ഷത്രങ്ങളെ സ്വപ്നമെന്നു വിവരിക്കുന്നതു യുക്തമായിരിക്കുന്നതാകയാൽ ആ ഭാഗത്തെക്കൂടെ വിവരിക്കുന്നു. സപ്തച്ഛികൾ സകലരുടേയും സകല കർമ്മത്തിന്റെയും സാക്ഷികളും സൽകർമ്മാപര്യോക്ഷവും അവർ അവരവരുടെ ധർമ്മപത്നികളോടുകൂടെ നക്ഷത്രരൂപേണ ജ്യോതിശ്ചക്രത്തിൽ പ്രകാശിക്കുന്നവരുമാകുന്നു. ഈ സപ്തച്ഛികൾ, ‘മരീചിരംഗിരാ അത്രിഃ പൃഥ്വീഃ പൃഥ്വീഃ കൃതഃ! വസിഷ്ഠഃശ്വതി സഭാപുരുഷേന്ദ്രയാശ്ചിത്രശിഖണ്ഡിനഃ’ എന്ന പ്രമാണവചനത്തിൽ പറയുന്നവരും, ഇവരുടെ സഹധർമ്മചാരിണികൾ—‘കലാ ശ്രദ്ധാനസ്യയാ ച ഹവിർത്വ ഗതിഃ ക്രിയാ | അരുന്ധതീ ച ക്രമശഃ സപ്തച്ഛിന്നാം പതിവ്രതാഃ’ എന്ന കലാദികളുമാകുന്നു. എന്നാൽ ഇവർ ജ്യോതിശ്ചക്രത്തിൽ നില്ക്കുന്നത് ഈ പ്രമാണത്തിൽ പറയുന്ന ക്രമത്തിലല്ല. അവിടെ വസിഷ്ഠനും തൽപത്നിയായ അരുന്ധതിയും ആരാമതായിട്ടാണ് കാണുന്നത്. മകം നക്ഷത്രത്തിന്റെ നേരെ വടക്കുഭാഗത്തു മറ്റൊരും നക്ഷത്രങ്ങളെക്കൊണ്ടും അധികം ശോഭയുള്ളതായി ഒരുനക്ഷത്രമുണ്ട്. അതാണ് സപ്തച്ഛികളുടെ ആദ്യത്തെ നക്ഷത്രം. അതിന്റെ അല്പം വടക്കുകിഴക്കായി അതേപ്രകാരം ഒന്നും അവിടെനിന്ന് നേരുകിഴക്ക് വേറെ ഒന്നും പിന്നെ ആ നക്ഷത്രത്തിന്റെ കുറേ തെക്കു് ഒന്നും അതിന്റെ കിഴക്കു രണ്ടും പിന്നെ വടക്ക് ഒരു നക്ഷത്രവും കാണാം. ഇങ്ങിനെയാണ് സ്ഥിതി. ഇതിൽ കിഴക്കേ അറ്റത്തേത് പൂരം ഉത്രം എന്ന നക്ഷത്രങ്ങളുടെ അകലത്തിന്റെ ഏതാണ്ടു മദ്ധ്യരേഖയാടു തുല്യമായിരിക്കും. മകമെന്ന നക്ഷത്രം മകരം ഒ

വികൃത്യാ വിനിമിത്തം യഃ ശോഭാമുപചയം ഘനം
 പ്രാപ്തോത്യാതോ വാ വിഭംശം സമാന്തം ന സ ജീവതി. 4
 ഭക്തിഃ ശീലം സ്മൃതിസ്സുഗ്രാഹോ ബുദ്ധിബ്ജ്ജലമഹൈതുകം
 ഷഡ്ധതാനി നിവർത്തന്തേ ഷഡ്ഭിർമ്മാസൈർമരിഷ്യതഃ. 5
 ധമനീനാമപ്യവാണാം ജാലമത്യർത്ഥശോഭനം

നാംതിയതി ഒമ്പതെകാലേഅരയ്ക്കാൽ നാഴിക വെളിച്ചാകുവാനു
 ള്ള സമയം ഉച്ചയാകുന്നതും 'മകം നാലും നകംപോലെ' എന്ന ന
 ക്ഷത്രലക്ഷണത്തിൽ വിവരിക്കുന്നതുമാകുന്നു. മകത്തിൽനിന്നു ര
 ണഭരനാഴിക കിഴക്കാണ് പൂരം നക്ഷത്രം. അതിൽനിന്നും രണ്ടുനാഴി
 ക ദൂരത്തിലാണ് ഉത്രം നക്ഷത്രമെന്നും ഗ്രഹിക്കണം. സപ്തഷ്ഠിനക്ഷ
 ത്രങ്ങളിൽ ആറാമത്തെ നക്ഷത്രത്തിനോടു ചേർന്നിരിക്കുന്നതും സൂ
 ക്ഷിച്ചനോക്കിയാൽ വേറിട്ടു കാണാവുന്നതുമായ ഒരു സൂക്ഷ്മതേജോ
 ഗോളമുണ്ട് അതാണ് പ്രകൃതത്തിലെ അരുന്ധതി എന്ന് അറിയു
 കയും വേണം. ഈ അരുന്ധതിയെത്തന്നെയാണ് 'സപ്തഷ്ഠിയഃ
 പ്രഥമാം കൃത്തികാനാമരുന്ധതീം' ഇത്യാദിയായ മന്ത്രജപത്തോടു
 കൂടെ വിവാഹവിധിയിൽ വധുവരന്മാർ കാണുന്നത്. ഈ അരു
 ണ്ധതീഭർന്നം ഏതുകാലത്തും ഏതു സമയത്തും സാധിക്കുന്നതല്ല.
 അതിനാൽ ക്രിയാദികളിൽ ആ ഋക്കു ജപിച്ചു ധ്യാനിക്കുന്നതായാൽ
 കൂടി ആയുസ്സും നെടുമംഗല്യവും വർദ്ധിക്കുമെന്നുകൂടെ വിധിച്ചുകാണു
 ന്നു. ആ അരുന്ധതിയെ കാണാത്തവൻ ഒരു കൊല്ലത്തിലകത്തു മ
 രിച്ചുപോകുമെന്നു പ്രകൃതവാക്യാർത്ഥം *

4—യാതൊരു കാരണവുംകൂടാതെ ശരീരത്തിന്നു പൂർ്വാധിക
 മായ ശോഭയുണ്ടാവുകയോ പുഷ്ടിവരികയോ കട്ടികൂടുകയോ ചെയ്യു
 കയും നോഗോപവാസാദികൾകൂടാതെ ശോഭോപചയഘനങ്ങൾ ന
 ശിക്കുകയും ചെയ്യുന്നതായാൽ ഈ വികൃതികൊണ്ട് അവന്റെ
 ജീവിതം ഒരു കൊല്ലത്തിലധികം നിലനില്ക്കുകയില്ലെന്നും ധരി
 ക്കണം *

5—ഇത്തരം ഗുരുതേന്മാർ ഇവരിലുള്ള ഭക്തി, സ്വഭാവം,

- ലലാടേ ദൃശ്യതേ യസ്യ ഷണ്മാസാൻ ന സ ജീവതി. 6
 രേചാഭിശ്ചന്ദ്രവക്ത്രഭീല്ല്യലാടമുപചീയതേ
 യസ്യ തസ്യായുഷഃ ഷരഭിർമാസൈരന്തം സമാദിശേൽ. 7
 ശരീരകമ്പഃ സമോഹോ ഗതിവ്യചനമേവ ച
 മത്തസ്യേവാപലഭ്യന്തേ യസ്യ മാസം ന ജീവതി. 8
 രേതോരൂപുരീഷാണി യസ്യ മജ്ജതി ചാഭ്സ
 സ മാസാൽ സ്വജനദേപഷ്ടാ മൃത്യുവാരിണി മജ്ജതി. 9
 ഹസ്തപാദം മുഖഃശ്ചാഭൗ വിശേഷാദസ്യ ശൃഷ്ടതഃ
 ശൂഭയതേ വാ വിനാ ദേഹാത്സ ച മാസം ന ജീവതി. 10

ഓർമ്മശക്തി, ഭാനശീലതപം, ബുദ്ധി, ശരീരബലം ഈ ആറു കൂട്ടവും യാതൊരു കാരണവും കൂടാതെ പെട്ടെന്ന് ഇല്ലാതാവുന്നതായാൽ അത് ആരമാസത്തിലകത്തു മരിക്കുന്നവന്റെ ലക്ഷണമാകുന്നു. ഈ ലക്ഷണം കണ്ടാൽ അവൻ ആരമാസത്തിലകത്തു മരിക്കുമെന്നു സാരം*6—മുന്തിലാത്തതായ ഞരമ്പുകൾ നെറ്റിയിന്മേൽ വളരെ ഭംഗിയിൽ പ്രകാശിച്ചു കാണുന്നതായാൽ അവൻ ആരമാസംകാലം ജീവിച്ചിരിക്കുകയില്ല * 7—ആരുടെ നെറ്റിമേലാണോ ചന്ദ്രക്കലപോലെയുള്ള അപൂർവ്വങ്ങളായ രേഖകൾ പ്രകാശിക്കുക അവന്റെ ആയുസ്സ് ആരമാസംകൊണ്ട് അവസാനിക്കുമെന്നും പറയാം *

8— ശരീരത്തിന്റെ വിറയലും മോഹാലസ്യവും നടത്തവും വാക്കും അതിയായ മദ്യപാനാദികൾകൊണ്ടോ രോഗംകൊണ്ടോ മത്തനായവനെപ്പോലെ കാരണംകൂടാതെ സംഭവിക്കുന്നതായാൽ അവൻ ഒരു മാസത്തിലധികം—ഒരു മാസം മുഴുവൻ ജീവിക്കുകയില്ല എന്നും ഗ്രഹിക്കണം* 9—ശുക്ലവും മൂത്രവും മലവും വെള്ളത്തിൽ വീണാൽ താണുപോകയും അത്യന്തം വാത്സല്യമുണ്ടായിരുന്ന സ്വജനങ്ങളിൽ ദേപഷ്ടവും ആർക്കു സംഭവിക്കുന്നുവോ അവൻ ഒരു മാസത്തിലകത്തു മരണമാകുന്ന അഗാധജലത്തിൽ താണുപോകും—മരിച്ചുപോകും* 10— കൈകാലുകളും മുഖവും മറ്റ് ശരീരാവയ

- ലലാടേ മൂർദ്ധ്വം വന്യോ വാ നീലാ യസ്യ പ്രകാശതേ
രാജീ ബാലേന്ദുകടിലാ ന സ ജീവിതമർഹതി. 11
- പ്രവാളഗുളികാഭാസാ യസ്യ ഗാത്രേ മസൂരികാഃ
ഉൽപദ്യാതു വിനശ്യന്തി ന ചിരാൽ സ വിനശ്യതി. 12
- ഗ്രീവാവമന്ത്രോ ബലവാൻ ജിഹ്വാശ്ചയഥദേവ ച
ബ്രഹ്മാസ്യഗുളപാകശ്ച യസ്യ പകപം തമാദിശേൽ. 13
- സംഭ്രമോതിപ്രലാപോതിഭേദോഽസ്തമതിഭാരുണഃ
കാലപാശപരീതസ്യ ത്രയമേതൽ പ്രവർത്തതേ. 14

വഞ്ചകങ്ങൾ അത്യധികം ശോഷിക്കുകയോ ചീർക്കുകയോ ചെയ്യുന്നതായാൽ അവനും ഒരുമാസം തികച്ചു ജീവിച്ചിരിക്കുകയില്ല *

11— നെറ്റിയിന്മേലോ മൂർദ്ധവിലോ വന്ധിപ്രദേശത്തിലോ ബാലമന്ത്രാനുഷ്ഠാനം വളഞ്ഞതും നീലവർണ്ണത്തിലുള്ളതുമായ രാജി (വര) പ്രകാശിച്ചു കാണുന്നതായാൽ അവൻ വളരെ ദിവസം ജീവിച്ചിരിക്കുകയില്ല* 12— പവിഴംകൊണ്ടു കടഞ്ഞുണ്ടാക്കിയ മാലയുടെ കുരുപാലെയുള്ള വസൂരിമണികൾ മേലാസകലം പുറപ്പെടുകയും ഉടനെ അതു പാകംവന്നു പൊട്ടാതെ കാണാതാവുകയും (അകത്തേയ്ക്കു വലിയുകയും) ചെയ്യാൽ അവൻ വളരെ ദിവസത്താമ സംക്ഷാതെ മരിച്ചുപോകും* 13— കഴുത്തിൽ പാഷാണാദികൾ കൊണ്ട് ഇടിക്കുമ്പോലെയുള്ള കഠിനമായ വേദനയും നാവിന്മേൽ നീന്തം ബ്രഹ്മം (നാവു്റെ കട) വായ തൊണ്ട ഇവിടങ്ങളിൽ പഴുപ്പും ആക്കാനോ സംഭവിക്കുക അവന്റെ ആയുസ്സ് പഴുത്തിരിക്കുന്നു എന്നറിയണം. മാങ്ങ മുതലായ ഫലങ്ങൾ പഴുത്താൽ ഏതു പ്രകാരം അവ താഴേ വീണുപോകുമോ അതേവിധം പകപന്നായവൻ ഉടൻ മരിച്ചുപോകുമെന്നു സാരം* 14— അതിയായ സംഭ്രമവും കലശലായ പെരുപാറയും അതികഠിനമായ എല്ലുപൊളിച്ചിലുംകൂടി സംഭവിക്കുന്നതു കാലൻവന്നു കയറിക്കൂട്ടിയവന്റെ മരണം സമീപിച്ചവന്റെ ലക്ഷണമാകുന്നു* 15— ഇടയ്ക്കിടയ്ക്കു ത

പ്രമുഹ്യൻ ലുബ്ധയൽ കേശാൻ പരൻ ശുക്ലാത്യതീവ ച
നരഃ സ്വസ്ഥവദോഹാരവചനഃ കാലഃചാദിതഃ. 15

സമീപേ ചക്ഷുഃഷാഃ കൃതപാ മൃഗഃയതഃ ശുലീയകം
സ്തയതേപി ച കാലാസ്യ ഊർദ്ധ്വാക്ഷാനിമിഷേക്ഷണഃ. 16

ശയനാദപസനാംഗാൽ കാഷ്ഠാൽ കുഡ്യാദഗ്രാഹി വാ
അസന്ദഗ്രയതേ കിഞ്ചിത്സ മുഹ്യൻ കാലഃചാദിതഃ. 17
അഹാസ്യാഹസനോ മുഹ്യൻ പ്രേലഡി ഭഗനപ്ലവേ

നേടേണ്ടവരികയും— കാരണം ധാരാളമില്ലെങ്കിലും കലശലായി
ശുണ്ഠിയെടുത്തതാണെന്നു കാണുന്നവർക്കു തോന്നത്തക്കവിധം പ്ര
ണയില്ലാതെ ചോഷിക്കുകയും ആ സമയം സ്വന്തം തലമുടി പിടി
ച്ചുവലിച്ചു പറിക്കുകയും മറുതലമുടി അതിയായി പിടിച്ചു ഞെക്കുക
യും ആ വേഗം ശമിച്ചാൻ സാധാരണക്കാരെപ്പോലെ ഭക്ഷണം ക
ഴിക്കുകയും കായ്ക്കുണ്ടെടുക്കുകയും സംസാരിക്കുകയും ചെയ്യുന്നതായി കണ്ടാൽ
അവൻ കാലഃചാദിതനാണെന്നറിയണം* 16-17— അവനവ
ന്റെ മുഖിലിരിക്കുന്ന സാധനങ്ങളെയും പുത്രദാരാദികളെയും തിര
യുകയും കയ്യിന്മേൽ കിടക്കുന്ന മോതിർത്തെ കയ്യിന്മേലുണ്ടെന്നു അ
റിവില്ലാതെ തിരയുകയും സമീപത്തിലുണ്ടെന്നു കയ്യിന്മേലുണ്ടെ
ന്നോ മനസ്സിലായാൽ രാത്രി ഈ തിരഞ്ഞുനോക്കിയതെല്ലാം ഒരു
നേരപോക്കാണെന്നു നാട്ടുത്തിൽ ഉറക്കെ ചിരിക്കുകയും കണ്ണി
ന്റെ ഭാഷി കേവലം മേല്പാട്ടാവുകയും കണ്ണുകൾ അടച്ചാലും അട
യാതാവുകയും സ്വന്തം ഇല്ലാത്തതായ ഏതെങ്കിലും ഒന്നിനെ വിരി
പ്പിലോ ഉടുത്ത വസ്ത്രത്തിലോ തന്റെ ശരീരത്തിലോ പടി വിറകു
മുതലായതിലോ ചൂരിന്മേലോ തിരയുകയും ഇടയ്ക്കു മോഹാലസ്യം
സംഭവിക്കുകയും ചെയ്യുന്നവനും കാലഃചാദിതൻ തന്നെയാകുന്നു*
18— ദേഹപ്രാപ്തകയോ കരയുകയോ ചെയ്യുണ്ടായ ഘട്ടത്തിൽ
ഉറക്കെ പൊട്ടിച്ചിരിക്കുകയും ഇടയ്ക്കിടയ്ക്കു മോഹാലസ്യം സംഭവി
ക്കുകയും രണ്ടുപുറത്തും നക്കുകയും കാലഃചാദിതൻ തന്നെയാകുന്നു

- ശീതപാകേരോച്ഛാസോ യോ നരോ ന സ ജീവതി. 18
 ആഹാര്യന്തം സമീപസ്ഥം സ്വജനം ജനമേവ വാ
 മഹാമോഹാവൃതമനഃ പശ്യന്നപി ന പശ്യതി. 19
 അയോഗമതിയോഗം വാ ശരീരേ മതിമാൻ ഭിഷക്
 പാദീനാം യുഗപദ്യുഷ്ടം ഭേഷജന്നാവചാരയേൽ. 20
 അതിപ്രവൃദ്ധ്യാ രോഗാണാം മനസശ്ച ബലക്ഷയാൽ
 വാസമുൽസൃജതി ക്ഷിപ്രം ശരീരേ ദേഹിസംജ്ഞകഃ. 21
 വസ്തൂസപരാവഗ്നിബലം വാഗിന്ദ്രിയമനോബലം

യും പുറത്തുവരുന്ന ഉച്ഛാസവായു തണുത്തിരിക്കുകയും ചെയ്യുതാ
 യി കണ്ടാൽ ആ മനുഷ്യൻ അധികകാലം ജീവിക്കുകയില്ല* 19—
 20— തന്റെ സമീപത്തിലിരിക്കുന്ന സ്വന്തം ഭാര്യപുത്രാദികളേ
 യോ മറ്റു സ്നേഹിതത്യാദികളേയോ അതിദൂരത്തിലുള്ള ഒരുവനെ
 വിളിക്കുന്ന മാതിരി പ്ലുതസ്വരത്തിൽ വിളിക്കുകയും മനസ്സിനു ക
 ലശലായ അന്ധാളിതപം സംഭവിക്കുകയും കണ്ണിന്റെ മുമ്പിലിരിക്കു
 ന്നതും കണ്ടുകൊണ്ടിരിക്കുന്നതുമായ സാധനങ്ങൾ ഇടയ്ക്കു കാണാ
 താവുകയും ശരീരത്തിലെ ശ്രോത്രാദി ഇന്ദ്രിയങ്ങൾക്ക് ഏകകാല
 ത്തിൽ അയോഗമോ അതിയോഗമോ സംഭവിച്ചു കാണുകയും ചെ
 യ്ക്കാൽ ബുദ്ധിമാനായ വൈദ്യൻ അവന്നു ചികിത്സിക്കുവാൻ തുട
 ങ്ങുകത്. അവൻ ഉടനെ മരിച്ചുപോകുന്നതാകയാൽ ചികിത്സ
 ഫലിക്കുകയില്ല എന്നു സാരം* 21— ഒരുവൻ എന്തെങ്കിലും രോ
 ഗമുണ്ടായാൽ അത് അതിലെ ദോഷകോപാദികൾക്ക് അനുസരി
 ച്ചു പരമാവധി ഏതൊരു നിലയിൽ വർധിക്കാമോ അതിലും അധി
 കം വർധിക്കുകയും മനസ്സിനു ബലം കുറയുകയും ചെയ്യുതായി ക
 ങ്ങാൽ അവന്റെ ശരീരത്തിലുള്ള ദേഹി (ജീവൻ) ഉടനെ ആ ശ
 രീരത്തിൽനിന്നു താമസം മാറുമെന്നു ഗ്രഹിക്കണം* 22— പ്രാ
 ണന്നു ശക്തി കുറഞ്ഞാൽ വസ്തുസ്വരങ്ങളും ജറാഗ്നിയുടെ പ
 ചനശക്തിയും വാക്കിന്നും ചക്ഷുഃശ്രോത്രാദി ഇന്ദ്രിയങ്ങൾക്കും

ഹരീയതേസുക്ഷയേ നിദ്രാ നിത്യാ ഭവതി വാ ന വാ. 22

ഭിഷഗ്ഭേഷജപാനാനഗുരുമിത്രദ്രഹശ്വയേ

വശഗാഃ സർവ്വ ഏവൈതേ ബോദ്ധ്യസ്തമവർത്തിനഃ. 23

ഏതേഷു രോഗാഃ ക്രമതേ ഭേഷജം പ്രതിഹന്ത്യതേ

മനസ്സിന്നുമുള്ള ബലവും കുറയുകയും കലശലായ—അസമയത്തുകൂടെ ഉള്ളതായ ഉറക്കം സംഭവിക്കുകയും രാത്രിയിൽകൂടെ ഉറക്കം വരാതിരിക്കുകയും ചെയ്യും* 23— ഭാഷ്യവും ഗുണപരിപൂർത്തിയുമുള്ള വൈദ്യനിലും തന്റെ രോഗത്തിന് അത്യന്തം ഹിതമായ കഷായലേഹാദി ഔഷധത്തിലും പേയദ്രവ്യത്തിലും അന്നത്തിലും സ്വന്തം ഗുരുഭൂതന്മാരിലും തന്റെ ബന്ധുക്കളിലും കലശലായ വെറുപ്പു തോന്നുകയും കത്സനപരിത്യാഗനിന്ദാതജ്ജനാദികളെ ചെയ്ത് അപമാനിക്കുകയും ചെയ്യുന്നവരെല്ലാവരും അന്തകന്റെ വശത്തെ പ്രാപിച്ചവരാണ്— മൃതപ്രായന്മാരാണ് എന്നറിയുകയും വേണം. ഇവിടെ 'സർവ്വ ഏവൈതേ' എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കയാൽ മേൽ വിവരിച്ച വൈദ്യനിന്ദ, ഔഷധതിരസ്കാരം, അന്നപാനനിരോധം, ഗുരുനിന്ദ, മിത്രദ്രോഹമെന്നതുകളിൽ ഏതെങ്കിലും ഒന്നുമാത്രം സംഭവിച്ചു കണ്ടാലും അവൻ മരിക്കുവാനടുത്തു എന്നു തീർച്ചപ്പെടുത്താമെന്നുകൂടെ ചിലർ അഭിപ്രായപ്പെടുന്നു * 24—യാവചിലക്കാണോ ചികിത്സിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നിട്ടുകൂടെ രോഗം ക്രമത്തിൽ വളർക്കുകയും എത്രതന്നെ കൈകണ്ട ഔഷധം പ്രയോഗിച്ചാലും അതിന്റെ ഗുണം ലേശംപോലും സംഭവിക്കാതിരിക്കുകയും ചെയ്യുന്നത്, വൈദ്യൻ അവരുടെ അന്നത്തെ ഭക്ഷിക്കരുത് എന്നു മാത്രമല്ല, അവരുടെ തറവാട്ടിൽനിന്നു ജലപാനം കൂടെ കഴിക്കരുത്. ഒരുവന്റെ വക്കൽനിന്ന് ഏതെങ്കിലും ഒന്നുവാങ്ങി ഉപയോഗിച്ചാൽ ഇവൻ അവന്നു കടപ്പെടുപോകുമല്ലോ. അവർ പറയുന്നതിനെ ഇവൻ സാധിപ്പിച്ചു കൊടുക്കുകയും വേണം. ഈ രോഗിയുടെ രോഗം മാറുകയില്ല. അവൻ മരിക്കുകയേ ഉള്ളൂ. അ

നൈഷാമന്നാനി ഭുജതീതന ചോദകേമപി സ്വശേൽ. 24

പാദോസ്സമേതാശ്ചതപാദഃ സമ്പന്നാസ്സാധകൈസ്തൃണൈഃ
വൃത്ഥാ ഗതായുഷോ ദ്രവ്യാദിനാ നാസ്തി ഗുണോദയഃ. 25

പരീക്ഷ്യമായുഭിഷജാ നീരുജസ്യാതുരസ്യ ച
ആയുർദ്വേദഫലം കൃൽസ്സമായുദ്വേഹ്യനുവർത്തതേ. 26

പോൾ അവന്നു ചികിത്സിക്കുന്നതു വൃഥാഫലവുമാണ്. രോഗി
യുടെ ആവശ്യം രോഗനിവൃത്തിയുമായിരിക്കും. അതാണ് അസാ
ദ്ധ്യരോഗിക്കു വൈദ്യൻ കടപ്പെടത്തന്നു പറഞ്ഞതിന്റെ ആശ
യം * 25—വൈദ്യത്തിന്നു വേണ്ടതായ വൈദ്യൻ, പരിചാരകൻ,
ഔഷധം, രോഗി എന്ന വൈദ്യപാദങ്ങൾക്കെല്ലാം രോഗനിവൃത്തി
യാകുന്ന തർക്കായ്ത്തിന്നു വേണ്ടപ്പെട്ട ഗുണങ്ങളെല്ലാം തികഞ്ഞി
രുന്നാലും ഇതുകളെല്ലാം ആയുസ്സു ക്ഷയിച്ചവനെ സംബന്ധിച്ചേട
ത്തോളം വൃത്ഥാശ്ചത തന്നെയായിരിക്കും. അവിടെ ഇതൊന്നും
ഫലിക്കയില്ല. അവൻ തീച്ചയായും മരിക്കും. ഗുണം ദ്രവ്യത്തെ
ആശ്രയിച്ചുകൊണ്ടാണ് ഇരിക്കുക. ദ്രവ്യമില്ലാതെ ഗുണം സംഭവി
ക്കുകയുമില്ല എന്നാണല്ലോ ശാസ്ത്രസിദ്ധാന്തമായ മതം * 26—
വൈദ്യൻ രോഗമുള്ളവന്റെയും രോഗമില്ലാത്തവന്റെയും ആയുസ്സി
ന്റെ സ്ഥിതിയെപ്പറ്റി പരീക്ഷിച്ചറിഞ്ഞു. ഏതു വിഷയത്തിലും
ആദ്യമായി നോക്കേണ്ടത് ആയുർഭാഗമാണെന്നു സാരം. 'ആയുഃ
പൂർവ്വം പരീക്ഷേത പത്യാലു ക്ഷണമാദിശേൽ' എന്ന് ആപ്തവാക്യവും
പറയുന്നു. ഇങ്ങിനെ പരീക്ഷിച്ച് അറിയുന്നതുതന്നെയാണ് ആയു
ർദ്വേദത്താനത്തിന്റെ കൃൽസ്സമായ ഫലമെന്നും ധരിക്കണം. ഇങ്ങി
നെ പരീക്ഷിച്ചറിയുന്നതായാൽ ഏതാരുത്തന്നും തന്റെ ആയുസ്സി
നെ അനുവർത്തിപ്പിപ്പുനുള്ളവിധികളെ മുൻകൂട്ടി ശീലിക്കുവാനും അ
തുപരിയും അകാലമരണത്തിൽനിന്നു നിവൃത്തിക്കുവാനും കഴിവ
ുന്നതാകുന്നു *

തത്ര ശ്ലോകഃ.

ക്രിയാപഥമതിക്രാന്താഃ കേവലം ഭേദമപ്സതാഃ
ചിഹ്നം കുർവ്വന്തി യദോഷാസുഭരിഷ്ടം നിരൂപ്യതേ.

27

ഇതി ചരകസംഹിതായാം

ഇന്ദ്രിയസ്ഥാനേ

അഞ്ജോതിഷീയം നാമ ഏകാദശോദ്ധ്യായഃ.

—അ—

അദ്ധ്യായം 12. ഗോമയചൂണ്ണീയം.

—അ—

അഥാതോ ഗോമയചൂണ്ണീയമദ്ധ്യായം വ്യാഖ്യാസ്യാമഃ.

ഇതി ഹ സ്മാഹ ഭഗവാനാത്രേയഃ.

യസ്യ ഗോമയചൂണ്ണാഭം ചൂണ്ണം മൂർദ്ധ്വനി ജായതേ

സസ്തേഹം ശ്വേതേ ചൈവ മാസാന്തം തസ്യ ജീവിതം. 1

അദ്ധ്യായവിവരണം.

26—കേവലം ശരീരചരന്മാരായ വാതപിത്തകഫങ്ങൾ ചി
കിത്സിച്ചാൽകൂടി മാറാത്തവിധം കോപിച്ചുകൊണ്ട് എന്തെല്ലാം ല
ക്ഷണങ്ങളെയാണോ പ്രകാശിപ്പിക്കുക അതിനെയാണ് അരിഷ്ടം—
മരണലക്ഷണം എന്നു പറയുന്നത്. ആ ലക്ഷണത്തെ ഈ അ
ഞ്ജോതിഷീയാദ്ധ്യായത്തിൽ വിശദമായി വിവരിച്ചിട്ടുണ്ട് *

ഇതി ചരകസംഹിതാവ്യാഖ്യാനേ

വാചസ്പത്യേ

ഇന്ദ്രിയസ്ഥാനേ ഏകാദശോദ്ധ്യായഃ. (11)

—അ—

അദ്ധ്യായം 12.

—അ—

1—ചാണകം ഉണക്കിപ്പൊടിച്ചാലുള്ള പൊടിപോലെ ഒരു പൊ
ടി തലയിൽ ഉണ്ടാവുകയും ആ പൊടിക്കു സ്തിശ്ചതയുണ്ടായിരിക്കുകയും

നിശ്ചിതം നിവയഃ പാദോ ചൂതാംസഃ പരിധാവതി
 വികൃതപാ ന സ ലോകേന്ദ്രീൻ ചിരം വസതി മാനവഃ. 2
 യസ്യ സ്മാതാനുലിപ്തസ്യ പൂർവ്വം ശുഷ്കതൃതോ ഭൂശം
 ആദ്രോഷ സർവ്വഗാത്രോഷ സോഽമാസം ന ജീവതി. 3
 യമുദിശ്യാതരം വൈദ്യഃ സംവർത്തയിതുമേഷധം
 യതമാനോ ന ശക്നോതി ദുർല്ലഭം തസ്യ ജീവിതം. 4

യം തലയിൽ ചൊരിഞ്ഞാൽ അതു ധാരാളമായി ഉതൺവിഴുകയും ചെയ്യുന്നതായി കണ്ടാൽ അവന്റെ ആയുസ്സ് ഒരുമാസത്തിലധികം നിലനില്ക്കുകയില്ല എന്നു നിശ്ചയിക്കാം * 2—ഒരുവൻ ഓടുന്നസമയം അവന്റെ കാലുകൾ പൊന്താതെ നിലത്ത് ഉരച്ചുകൊണ്ടും ചുമലുകൾ പൊന്തിനില്ക്കാതെ കീഴ്ക്കാട്ടു താണുനിന്നും സാധാരണ സമ്പ്രദായത്തിന്നു വിരോധമായ വിധം ഓടുന്നതായി കണ്ടാൽ ആ മനുഷ്യൻ ഇഹലോകത്തിൽ ചിരകാലം—വളരെദിവസം, അല്ലെങ്കിൽ അധികനേരം വസിക്കുകയില്ല എന്നു ധരിക്കണം * 3—മുങ്ങിയറിയാൽ മററുള്ള അവയവങ്ങളിലെ വെള്ളം വരുന്നതിന്നു മുൻപെ പുറത്തുനിൽ അതികലശലായി വെള്ളം വരുകയും സ്പന്ദനം ക്ഷമം മുതലായ അനുലേപനദ്രവ്യങ്ങൾകൊണ്ടു കുറിയിട്ടാൽ ലലാടാദിസ്ഥാനങ്ങളിലുള്ള കുറികൾ ഉണങ്ങുന്നതിന്നു മുൻപെ മാത്രം കുറി ഉണങ്ങി വരുകയും ചെയ്യുന്നതായി കണ്ടാൽ അവൻ പതിനഞ്ചുദിവസം തികച്ചു ജീവിച്ചിരിക്കയില്ലെന്നു നിശ്ചയിക്കാം * 4—എന്തെങ്കിലും ഒരു രോഗിക്കു കൊടുക്കുവാൻവേണ്ടി വൈദ്യൻ ഒരു പ്രത്യേകമരുന്നണ്ടാക്കുവാനായി ശ്രമിക്കുകയും അതിൽ ചേർക്കേണ്ടതായ മരുന്നുകൾ ആ പ്രദേശത്തു സുലഭങ്ങളാണെങ്കിലും അതുകൾ കിട്ടാതിരിക്കുകയും അത്യുദ്ധാനം ചെയ്ത് അതുകൾ സമ്പാദിച്ചാലും അതിന്റെ സംയോഗനിർമ്മാണാദികളിൽ അതർക്കിതമായി ചില വൈചരീത്യം വന്നുപോകയും മറ്റും സംഭവിച്ചാൽ ആ രോഗിക്ക് ഔഷധം ഹരിക്കുകയില്ലെന്നും അവന്റെ ജീവിതം ദുർല്ലഭമാ

വിജ്ഞാതം ബഹുശസ്ത്വം വിധിവച്ഛാവമാരിതം
ന സിദ്ധ്യന്ത്യേഷധം യസ്യ നാസ്മി തസ്യ ചികിത്സിതം 5

ആഹാരമുപയുജ്ഞാനോ ഭിഷജോ സൂചകല്പിതം
യഃ ഫലം തസ്യ നാദോക്താത്ഥി ദുല്പദോ തസ്യ ജീവിതം. 6

ദൃതാധികാരം.

ദൃതാധികാരേ വക്ഷ്യാമോ ലക്ഷണാനി മുമുച്ഛതാം
യാനി ദൃഷ്ട്വാ ഭിഷക് പ്രാജ്ഞഃ പ്രത്യാച്ഛേയാസേശയം. 7

ഒന്നാം നിശ്ചയിക്കണം * 5—ഇത് ഇന്നപ്രകാരം ഉണ്ടാക്കിയതാണെന്ന് വൈദ്യൻ നല്ല അറിവുള്ളതും ഇതേമാതിരി രോഗമുള്ള പലർക്കും കൊടുത്തുനോക്കി ഫലംകണ്ടതും വിധിപ്രകാരം ശീലിപ്പിച്ചതുമായ ഔഷധംകൊണ്ട് എന്തൊരു രോഗിക്കാണോ യാതൊരു ഇണവും സിദ്ധിക്കാതിരിക്കുക അവന്ന് വേറെ യാതൊരു ചികിത്സയും ചെയ്യേണ്ടതില്ല. അവൻ ഉടനെ മരിച്ചുപോകുമെന്നു സാരം * 6—വൈദ്യൻ നല്ലവണ്ണം ആലോചിച്ചു നിശ്ചയിച്ചുമാതിരിയുള്ള ആഹാരത്തെത്തന്നെ ആ വൈദ്യവിധികളെ തെറ്റാതെ ശീലിച്ചു കൊണ്ടിരിക്കുന്നവന് അതുകൊണ്ടു യാതൊരു ഫലവും സിദ്ധിക്കയില്ലെങ്കിൽ അവന്റെ ജീവിതം വളരെ ദുല്പദമാകുന്നു എന്ന തത്വം അറിഞ്ഞിരിക്കയും വേണം *

ദൃതാധികാരം.

ദൃതാധികാരത്തെ വിവരിക്കുന്നു:—7—ഇങ്ങിനെ മരണലക്ഷണങ്ങളെ വിവരിച്ചതിനുശേഷം 'ഇന്നവന് ഇന്ന രോഗമാണ്. അതിന്നു ചികിത്സിക്കുവാൻ അങ്ങ് അവന്റെ ഗൃഹത്തിലേക്ക് എന്നോടുകൂടെ പോരണം—അല്ലെങ്കിൽ അതിന്ന് എന്താ ചെയ്യേണ്ടതെന്നു പറഞ്ഞു തരണം' എന്നു വൈദ്യസമീപത്തിൽവന്നു രോഗിക്കുവേണ്ടി പറയുന്നവനാകുന്നു ദൃതൻ. ആ ദൃതന്റെ ആഗമനസ്ഥിതിവചനാദികളെ വിവരിക്കുന്നതാകുന്നു ദൃതാധികാരം. ആ ദൃതാധികാരത്തിലെ, മരിക്കാരായ രോഗികളുടെ ലക്ഷണത്തെ സൂചിപ്പിക്കുന്ന ദൃതന്മാരെ കുറിച്ചാണ് ഇവിടെ തൽക്കാലം വിവരിക്കുന്നത്. അറിവുള്ള വൈദ്യന് എന്തെല്ലാം ദൃതലക്ഷണങ്ങൾ കണ്ടാൽ

- മുക്തകശേമവാ നഗ്നേ തത്ത്വപ്രയത്നേമവാ
ഭിഷഗ്വ്രാഗതഃ ദൃഷ്ട്വാ ദൂതം മരണമാദിശേൽ. 8
- സുപ്തേ ഭിഷജി യേ ദൂതാഃ ചരിന്ദത്വപി ച ഭിന്ദതി
ആഗച്ഛന്തി ഭിഷക് തേഷാം ന ഭർത്താരമനുവ്രജേൽ. 9
- ജ്വഹപത്വഗ്നിം തഥാ പിണ്ഡം പിതൃഭ്യോ നിവൃപത്വപി
വൈദ്യേ ദൂതാ യ ആയാന്തി തേ ഘ്ലന്തി പ്രജിഘാംസവഃ. 10
- കഥയത്വപ്രശസ്താനി ചിന്തയത്വഥവാ പുനഃ
വൈദ്യേ ദൂതാ മനുഷ്യാണാമാഗച്ഛന്തി മുമുഷ്താം. 11

അവനോടു മടങ്ങിപ്പോയ്ക്കൊള്ളുവാനും അവൻ ആർക്കുവേണ്ടി വന്നു
യോ അവൻ ജീവിക്കയില്ല എന്നും സംശയം കൂടാതെ പറയുവാൻ
കഴിയുമോ ആവക വിഷയങ്ങളെ വിശദമായി പ്രതിപാദിക്കുന്നതാ
ണ് ഈ ദൂതാധികാരമെന്നും ഗ്രഹിക്കണം *

8—ആ ദൂതലക്ഷണങ്ങളെത്തന്നെ വിവരിക്കുന്നു:— വൈദ്യൻ
തലമുടി അഴിച്ചിട്ടുകൊണ്ടിരിക്കുകയോ നഗ്നനായിരിക്കുകയോ കരയു
കയോ ശുദ്ധം മാറിയിരിക്കുകയോ ചെയ്യുമ്പോൾ ദൂതൻ വന്നു രോഗ
ഗവർത്തമാനം പറയുന്നതായാൽ ആ ദൂതൻ പറഞ്ഞ രോഗിയുടെ
രോഗം മാരകയില്ല എന്നും അവൻ മരിച്ചുപോകുമെന്നും ധരിക്ക
ണം * 9—വൈദ്യൻ ഉറങ്ങുന്ന സമയം വന്നു വിളിച്ചുണർത്തി രോഗ
ഗവർത്തമാനം പറയുകയോ വൈദ്യൻ എന്തെങ്കിലും സാധനം മുറിക്ക
ുകയോ ചീന്തിപ്പൊളിക്കുകയോ ചെയ്യുന്നസമയം വന്നു പറയുക
യോ ചെയ്യുന്നതായാൽ ആ ദൂതന്മാരുടെ സ്വാമികളായ രോഗിക
ളെ ചികിത്സിക്കുവാൻ ശ്രമിക്കരുത്. അവരുടെ രോഗം മാരകയി
ല്ലെന്ന് അഭിപ്രായം * 10—വൈദ്യൻ അഗ്നിയിൽ ഹോമിച്ചുകൊ
ണ്ടിരിക്കുകയോ ശ്രാദ്ധമുട്ടുകയോ ചെയ്യുന്നസമയം വരുന്ന ദൂത
ന്മാർ ആ രോഗിയെ കൊല്ലുന്നവരാണ്. അതുകൊണ്ട് ആവക രോഗി
കൾ തീർച്ചയായും മരിക്കുമെന്നു താല്പര്യം * 11—അതേവിധം വൈ
ദ്യൻ അപ്രശസ്തങ്ങളായ — കത്സിതങ്ങളായ വർത്തമാനങ്ങൾ പറ
ഞ്ഞുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന സമയത്തോ അല്ലെങ്കിൽ എന്തെങ്കിലും ഒരു വി
ഷയത്തെപ്പറ്റി കഠിനമായി മനസ്സിൽനിന്നു ആലോചിച്ചുകൊണ്ടിരി

- മൃതദശധിനഷ്ടാൻ ഭജതി വ്യാഹരത്യപി
അപ്രശസ്താനി ചാന്ത്യാനി വൈദ്യേ ദൃതാ മുമുഷ്ഠതാം. 12
- വികാരസാമാന്യഗുണേ ദേശകാലേഽഥവാ ഭിഷക്
ദൃതമദ്യോഗതം ദൃഷ്ട്വാ നാനൂരം തരുപാചരേൽ. 13
- ദീനഭീതദ്രുതരക്തസ്മാമലിനാമസതീം സ്രിയം
ത്രീൻ വ്യാകൃതാശ്ച പാണ്ഡാശ്ച ദൃതാൻ വിദ്വാന്മുമുഷ്ഠതാം. 14
- അംഗവ്യസനിനം ദൃതം ലിംഗിനം വ്യാധിതം തഥാ

ക്കുന്ന സമയത്തോ ദൃതന്മാർ വരുന്നതായാൽ അവർ മുമുഷ്ഠക്കളായ മനുഷ്യരുടെ ദൃതന്മാരാണെന്നു വൈദ്യൻ അറിയുകയും വേണം * 12—വൈദ്യൻ മൃതമായതോ വിദഗ്ദ്ധമായതോ ഉപയോഗമില്ലാത്ത യിത്തീർന്നതോ ആയ ഏതെങ്കിലും സാധനം കയ്യിലെടുക്കുകയോ മൃതദശധിനഷ്ടങ്ങളായ ഏതെങ്കിലും കഥയെക്കുറിച്ചു പറഞ്ഞുകൊണ്ടിരിക്കുകയോ കത്സിതമായ ഏതെങ്കിലും കഥ പറഞ്ഞുകൊണ്ടിരിക്കുകയോ ചെയ്യുന്നസമയം വരുന്ന ദൃതന്മാരും മരണോന്മുഖന്മാരായവരുടെ ദൃതന്മാരാണെന്നറിയണം *

13—ഒരു ദൃതൻ വന്ന് ഇന്നവന്ന് ഇന്ന രോഗമാണെന്നു പറയുമ്പോൾ ആ രോഗത്തിന്നും ആ രോഗി കിടക്കുന്ന ദേശത്തിന്നും രോഗകാലത്തിന്നും തമ്മിൽ ഗുണസാമാന്യമുണ്ടെങ്കിൽ വൈദ്യൻ ആ രോഗിയെ ചികിത്സിക്കുവാൻ ശ്രമിക്കരുത്. ഇവിടെ 'ശാസഭാഗേ' എന്നാണ് പാഠമെന്നും ചിലർക്കഭിപ്രായമുണ്ട്. ആ പാഠപ്രകാരം വൈദ്യന്റെ ശരശാസവും രോഗിയുടെ രോഗവും ഒരു ഭാഗത്താണെങ്കിൽ എന്നു യോജന * 14—ദീനസ്വഭാവത്തോടുകൂടിയവരോ ഭയപ്പെട്ടവരോ ഓടിവന്നവരോ പേടിച്ച് ഞട്ടിയവരോ (അല്ലെങ്കിൽ ആരോണവസ്ത്രാദികൾ വിൺപോയവരോ) മുഷിഞ്ഞു കീറിയ വസ്ത്രാദികൾ ധരിച്ചവരോ ദൃഷ്ട്യോ ആയസ്രീയോ ഒരിക്കൽ പറഞ്ഞതുതന്നെ രണ്ടുമുൻപ്രാവശ്യം ആവർത്തിച്ചു പറയുന്നവരോ നപുംസകന്മാരോ ആയവർ ദൃതിനു വരുന്നതായാൽ അവർ പറയുന്ന രോഗി മുമുഷ്ഠവാണെന്നറിയണം * 15—അംഗവൈകല്യമുള്ളവനോ ലിംഗായതജാതിക്കാരനോ (ബ്രഹ്മചര്യം, സന്യാസം, വി

- സംപ്രേക്ഷ്യ ചോഗ്രകർമ്മാണാം ന വൈദ്യോ ഗതുമഹതി. 15
- തതശ്ചരത്ഥം ന പ്രാപ്തം വദതഃ ശ്രമമപി വാഹനം
 ദൂതം ദൃഷ്ട്വാ ഭിഷഗപിദ്വാദാതുരസ്യ പരാഭവം. 16
- പലാലതുഷ്ഠിമാംസം അസ്ഥികേശലാമനചദിജാൻ
 മാജ്ജനീം മുസലം ശുഷ്കമുപാനതഭഗവിച്യുതം. 17
- തൃണകാഷ്ഠതുഷ്ഠാംഗാരം പ്ലൂശന്തോ ലോഷ്ടഭസ്മ ച
 തൽപൂവുദർഭേ ദൂതം വ്യാഹരന്തി മുമുഷ്ഠതാം. 18
- യസ്മിംശ്ച ദൂതേ ബ്രൂവതി വാക്യമാതുരസംഗ്രഹം
 പശ്യേന്നിമിത്തമനുഭൂതം തത്ത്വം നാനുബ്രജേതഭിഷക്. 19
- യഥാ വ്യസനിതം പ്രേതം പ്രേതാലങ്കാരമേവ വാ

വാഹനിയാകാലം മുതലായ ഏതെങ്കിലും ഒരുവസ്തുവെ സൂചിപ്പിക്കുന്ന ചിഹ്നം ധരിച്ചവനോ) വ്യാധിതനോ ക്രൂരവ്യാപാരിയോ ആയ ദൂതൻ വന്നാൽ ആ രോഗിയെ ചികിത്സിക്കുവാൻ വൈദ്യൻ പുറപ്പെടരുത് * 16—ഒരുവന്റെ രോഗവർത്തമാനത്തെ വൈദ്യാനാട്ടു പറയുവാനായി ദൂതൻ കഴുതപ്പുറത്തോ ഒട്ടകപ്പുറത്തോ കയറി വന്നു പറയുന്നതായാൽ ആ രോഗിക്കു സുഖം കിട്ടുകയില്ലെന്നു വൈദ്യൻ നിശ്ചയിക്കണം * 17-18—ഒരു ദൂതൻ വന്നാൽ അവൻ വൈദ്യന്റെ മുഖിൽവെച്ച് വയ്ക്കോലു് ഉമി മാംസം അസ്ഥി തലനാർക്കെട്ടം (തലമുടി) നഖം പല്ലു് മുഖു് ഉലയ്ക്കു മുറം പൊട്ടിക്കീറിയ ചെരിപ്പു് പല്ലു് ഉണങ്ങിയ കൊള്ളി ഉമിത്തിയു് (ഉമിക്കുരി) പൊട്ടക്കലം വെണ്ണീറു് ഇതുകൊണ്ടു ആദ്യമായി സ്पर्ശിക്കുകയോ ഇതിൽ ഏതെങ്കിലും അവയുടെ കയ്യിൽ വൃക്തമായി കാണുകയോ ചെയ്താൽ ആ ദൂതന്മാർ മുമുഷ്ഠക്കളുടെ ദൂതന്മാരാണെന്നു വൃക്തമാവുന്നതുമാണ് * 19—ഒരു ദൂതൻ വന്നു രോഗിയുടെ രോഗവർത്തമാനത്തെക്കുറിച്ചു പറയുന്ന സമയം തൽക്കാലം അശുഭമായ ഏതെങ്കിലും നിമിത്തം സംഭവിക്കുന്നതായാൽ വൈദ്യൻ ആ രോഗിയെക്കുറിച്ചു ചികിത്സിക്കുവാൻ പുറപ്പെടരുത്. * 20-22—ആ അശുഭനിമിത്തസ്വഭാവത്തെത്തന്നെ വിവരിക്കുന്നു:—വ്യസനമുള്ള ഒരുവൻ വരിക ഏതെങ്കിലും പ്രാണികൾ ചത്ത ശവം സമീപത്തിൽ വീഴുക പ്രേതാലങ്കാരങ്ങളായ,

- ഭിന്നം ഭ്രമം വിനഷ്ടം വാ തദപാദീനി വചാംസി വാ. 20
- രസോ വാ കടുകുസ്മിപ്രോ ഗന്ധോ വാ കൌണപോ മഹാൻ
 സ്വർഗ്ഗം വാ വിപുലഃ കൂരോ യദപാന്യദേതേഭാ ഭവൽ. 21
- തൽപൂർവ്വമഭിതോ വാക്യം വാക്യകാലമവാ പുനഃ
 ഭൂതാനാം പ്രാപ്തം ശ്രുതം ധീരോ മരണമാദിശേൽ. 22
- ഇതി ഭൂതാധികാരോഽമൃതഃ കൃത്സ്നോ മുരൂഷ്ഠിതാം
 പ്രത്യാതുരകലാനാഞ്ച വക്ഷ്യാമ്യേതൽപാതികം പുനഃ. 23

വിലങ്ങത്തിൽ ചീന്തിയ ശീല ചെറുവുള്ള മേത്തോന്നിപ്പൂച്ച് മുതലായവ ആരെങ്കിലും കൊണ്ടുവരിക പാത്രങ്ങൾ വീണോടയുക വസ്ത്രം മുതലായതു കത്തുക വസ്ത്രാദികൾ പൊട്ടുകയോ കീറുകയോ ചെയ്യുക ഈവക സംഭവിച്ചു എന്ന് ആരെങ്കിലും പറയുന്നതായി കേൾക്കുക കലശലായ എരുവുള്ള മുളകു മുതലായവ അപ്പോൾ അവിടെ കൊണ്ടുവരിക ഏതെങ്കിലും പ്രാണി ചത്തു ചീഞ്ഞു വലിയ ദുർഗന്ധം വരിക കൊടുക്കാരാടിക്കുകയോ തല മുട്ടുക മുതലായതോ ആയ സ്വർഗ്ഗവിപത്ത്യമുണ്ടാവുക ഇതുകളും ഇതേ മാതിരി അശുഭനിമിത്തങ്ങളാണെന്നു ജ്യോതിശ്ശാസ്ത്രാദികളിൽ വിധിക്കുന്ന അസ്ഥാനഗൗളിശബ്ദം വിധവാഗമനം മുതലായ അശുഭനിമിത്തങ്ങളും ഭൂതൻ പറയുവാൻ തുടങ്ങുവാഴും പറയുന്നതിന്നിടയ്ക്കും പറഞ്ഞവസാനിക്കുന്നസമയവും സംഭവിക്കുന്നതായാൽ ഭൂതവാക്യത്തേയും തൽക്കാലത്തിലുണ്ടാകുന്ന നിമിത്തങ്ങളേയും ഒഴുപാലെ മനസ്സിരുത്തി അറിയുവാനും അതിലെ ശുഭാശുഭങ്ങളെ തിരിച്ചറിയുവാനുമുള്ള അറിയും ബുദ്ധിസാമർത്ഥ്യമുള്ള വൈദ്യൻ ആ വക ഭൂതന്മാർ പറഞ്ഞ രോഗി ഉടനെ മരിച്ചുപോകുമെന്നു തീർച്ചപ്പെടുത്തണം * 23—മരണോന്മുഖന്മാരായ രോഗികളെ സംബന്ധിച്ചേടത്തോളമുള്ള ഭൂതാധികാരം ഈ പറഞ്ഞമാതിരിയിലാണ്. അതു മുഴുവൻ ഇവിടെ പറയുകയും ചെയ്തു. അശുഭഭൂതലക്ഷണം പറയുകയാൽ ഇതിന്റെ വിപരീതമായ ലക്ഷണം കണ്ടാൽ അവിടെ രോഗനിവൃത്തി വരുമെന്നു തത്ത്വവും വിജ്ഞേയമാണ്. അത് ഇവിടെ പ്രകൃതമല്ലായ്ക്ക

അവക്ഷ്യതമേഘോൽകൃഷ്ടം സ്തലനം പതനം തഥാ
ആക്രോശഃ സമ്പ്രഹാരോ വാ പ്രതിഷേധോ വിഗ്രഹണം. 24

വസോഷ്ണീഷോത്തരാസജ്ജ്വലോപാനദ്യുഗാശ്രയം
വ്യസനം ഭർതൃത്വം മൃതവ്യസനം തഥാ. 25

ചൈത്ര്യലാപജപതാകാനാം മൃഗ്ഗാനാം പതനാനി ച
ഹതാനിഷ്ടപ്രവാദോത്ഥാ ഭർതൃം ഭൂസോപാംസുഭിഃ. 26

പഥഃ മേഘോ വിശാലേന സൂനാ സപ്തേണ വാ പുനഃ
മൃഗഭിജാനാം ക്രൂരാനാം ഗിരോഭിപ്താം ദിശം പ്രതി. 27

യാൽ ആചാര്യൻ തൽക്കാലം വിവരിച്ചിട്ടില്ലെന്നു ഉള്ളു. അതിനെ മറ്റൊരേടത്തു വിവരിക്കുന്നതുണ്ട് *

ഇനി ദൃതാഗമനസ്ഥിതിവചനാദികൾക്കൊന്നും ഭോഷ്മിപ്പെന്നറിഞ്ഞതിന്നു ശേഷം രോഗിയെ കണ്ടു ചികിത്സനിശ്ചയിക്കുവാനായി രോഗിയുടെ ഗൃഹത്തിലേയ്ക്കു പോകുന്ന വൈദ്യന്നു വഴിയിൽ സംഭവിക്കുന്ന ദുഷ്ടകനാദികളേയും വിവരിച്ചുപദേശിക്കാം *

24-28 — പശുക്കൾക്കു നിമിത്തമുള്ള കേൾക്കുക കലശലായി കാലു തച്ചുകുത്തുകയോ വീഴുകയോ ചെയ്യുക നിലവിളി കേൾക്കുക അടിപിടിക്കുകയോണ്ടുക 'അങ്ങോട്ടു പോകണ്ട' എന്ന വാക്കു കേൾക്കുക (പിൻവിളികേൾക്കുക) നിന്ദാവചനങ്ങൾ കേൾക്കുക ഉടക്കുന്ന വസ്ത്രം തലപ്പാവ് രണ്ടാമുണ്ട് കിട ചെരിപ്പുകൾ ഇതുകൂടെ സംബന്ധിച്ചു തമ്മിൽ കലഹിക്കുന്നതു കേൾക്കുക തന്റെ വസ്ത്രാദികൾക്കു ഭംഗം സംഭവിച്ചുകാണുക ഒത്തവൻ മരിച്ചതുനിമിത്തം വ്യസനിക്കുന്ന അവന്റെ ബന്ധുവിനെ കാണുക അരയാൽ മുതലായ ചൈത്ര്യവൃക്ഷങ്ങളും ദേവോലയാദികളിലെ കൊടിമരങ്ങളും കൊടിക്കൂടുകളും പൊട്ടിത്തകൻ പൊടിപൊടിയായി വീഴുക കൊന്നു എന്ന അനിഷ്ടവാക്യം കേൾക്കുക പൊടിയും വെണ്ണീരുംകൂടെ പാന്നു തനിക്ക് അഭിമുഖമായി വരിക പൂച്ചയോ ശപാവോ സപ്തമോ തനിക്കു പോകുവാനുള്ള മാറ്റത്തെ വിലങ്ങുവെച്ചു പോവുക

ശയനാസയനാനാമുത്താനാനാം പ്രഭംനം	
ഇത്യേതാന്യപ്രശസ്താനി സർവ്വാണാംഹമ്നീഷിണഃ.	28
ഏതാനി പഥി വൈദ്യേന പശ്യതാതുരവർമ്മനി	
ശൃണപതാ ന ച ഗന്തവ്യം തദാഗാരം വിപശ്ചിതാ.	29
ഇത്യൊല്ലാഭികമാപ്യാതം പഥി വൈദ്യവിഗർഹിതാ	
ഇമാമപി ച ബുദ്ധ്യേത ഗൃഹാവസ്ഥാം മുമൂഷിതാം.	30
പ്രവേശേ പൂണ്ണകുഭാഗിമുദ്ബീജഫലസുപ്പിഷാം	

കുരുന്നരി മുതലായ ക്രൂരമൃഗങ്ങളും കാലൻകോഴി മുതലായ ക്രൂരപക്ഷികളും ആദിത്യൻ പ്രകാശിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന ഭിക്ഷിലേയ്ക്കു നോക്കി ശബ്ദിക്കുക കട്ടിലി, കസാല, പീഠം മുതലായ ആസനങ്ങൾ ഡോലി, പല്ലക്ക്, അന്തോളം മുതലായ യാനങ്ങൾ ഇതുകളെല്ലാം മലത്തി (അതുകൾ സ്വന്തം ഇരിക്കുന്ന സമ്പ്രദായത്തിന്നു വിപരീതമായി) എടുത്തു തന്റെ അഭിമുഖമായി കൊണ്ടുവരുന്നതു കാണുക ഇതെല്ലാം അപ്രശസ്തങ്ങളായ ശകുനങ്ങളാണെന്നാണ് മനസ്സിലാക്കുകയും ആചാര്യന്മാരുടെ അഭിപ്രായം * 29—ശാസ്ത്രജ്ഞനായ വൈദ്യൻ രോഗിയുടെ ഗൃഹത്തിലേയ്ക്കു പോകുന്ന സമയം വഴിക്കൽ ഈ പറഞ്ഞ ശകുനങ്ങളെ കാണുകയും കേൾക്കുകയും ചെയ്താൽ പിന്നെ ആ രോഗിയുടെ ഗൃഹത്തിലേയ്ക്കു പോകരുത്. ഇവൻ അവിടെ ചെല്ലുമ്പോഴുള്ള രോഗി മരിച്ചുപോകയോ രോഗം അസാധ്യമായിത്തീരുകയോ ചെയ്യും. അതിനാൽ ദുഷ്ടകനും കണ്ടാൽ ഉടനെ മടങ്ങിപ്പോരണമെന്ന് ആശയം * 30—ഇങ്ങിന്റെ വൈദ്യന് ആതുരനെ കാണുവാൻ പോകുന്ന സമയം വഴിക്കു സംഭവിക്കുന്ന ശകുനങ്ങളിൽ നിന്ദിതങ്ങളായ ദുഷ്ടകനങ്ങൾ മുഴുവൻ പറയുകയും ചെയ്യൂ. ഇനി ആതുരഗൃഹത്തിൽ ചെല്ലുന്ന സമയം കാണുന്നതായ ഗൃഹനിമിത്തത്തേയും വിവരിക്കാം. അതിനേയും മനസ്സിലാക്കുന്തി ധരിക്കുക *

31—ആ ഗൃഹാവസ്ഥയെ വിവരിക്കുന്നു:—വൈദ്യൻ രോഗിയുടെ തറവാട്ടിൽ കടന്നുചെല്ലുന്ന സമയം വെള്ളം നിറച്ചു കടവും

- വൃഷ്ണാഘോഷാണരത്നാനാം ദേവതാനാം വിനിഗ്നീം. 31
 അഗ്നിപുണ്ണാനി പാത്രാണി ഭിന്നാനി വിശിഖാനി ച
 ഭിഷജ്ജമുഷ്താം വേശ്വ പ്രവിശന്നേവ പശ്യതി. 32
 ഛിന്നഭിന്നവിദഗ്ദ്ധാനി ഭഗ്നാനി മുദിതാനി ച
 ദുഷ്ടലാനി ച സേവന്തേ മുദുഷ്യാവൈവൃശ്ചികാ ജനാഃ. 33
 ശയനം വസനം യാനം ഗമനം ഭോജനം തതഃ
 ശ്രുതമേജ്ജളം യസ്യ നാസ്തി തസ്യ ചികിത്സിതം. 34
 ശയനം വസനം യാനമന്യദപി പരിച്ഛേദം

തീയം മണ്ണം (കല്ലം) വിത്തും കായകളും നെയ്യും ആ ഗൃഹത്തിൽ നിന്നു പുറത്തേയ്ക്കു കൊണ്ടുപോകുന്നതും കാളയെ വിട്ടുകൊണ്ടുപോകുന്നതും ബ്രാഹ്മണർ ഇറങ്ങി പോകുന്നതും രത്നങ്ങൾ കൊണ്ടുപോകുന്നതും സാമഗ്രാമം ശിവലിംഗം ദേവതാവിഗ്രഹങ്ങൾ മുതലായ ആരാധ്യാവസ്തുക്കൾ പുറത്തേയ്ക്കുഴന്നെളിക്കുന്നതും കാണുകയും, 32-തീ നിറഞ്ഞു കത്തിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന പാത്രങ്ങൾ—ഘോരകണ്ഡമേഖലകൾ തീക്കലങ്ങൾ മുതലായവ പൊട്ടി ഉടഞ്ഞുകിടക്കുന്നതായും വില്പ് അമ്പ് വാള് കുന്നം മുതലായ ആയുധങ്ങൾ മുറിഞ്ഞു കിടക്കുന്നതായും വൈദ്യൻ അവിടെ കടന്നുചെല്ലുമ്പോൾ കാണുകയും ചെയ്യുക, 33—രോഗിയുടെ തറവാട്ടുകാർ, മുറിച്ചതും ചീന്തിയതും ഒരു തല കത്തിക്കുറിഞ്ഞതും പൊട്ടിയതും പിഞ്ഞിയതും ബലമില്ലാത്തതും—ഉറപ്പില്ലാത്തതുമായ വസ്ത്രാദികളെക്കൊണ്ട് അലങ്കരിച്ചതായി കാണുന്നതും നല്ല ലക്ഷണമല്ല * 34—കിടക്കുവാനുള്ള സാധനവും വസ്ത്രവും യാനവും നടത്തവും ഭക്ഷണവും ശുക്തകാദികളുടെ ശബ്ദവും വേണ്ടതുപോലെയാല്ലാതെ കാണുകയും കേൾക്കുകയും ചെയ്യുന്നതായാൽ ആ രോഗിക്കു ചികിത്സയില്ലെന്നറിയണം—അവനു ചികിത്സിച്ച് യാതൊരു പ്രയോജനവുമില്ലെന്നു സാരം * 35—രോഗിയുടെ ബന്ധുക്കൾ—അടുത്തു പരിചരിക്കുന്നവരായ ബന്ധുക്കൾ അവന്റെ വിരിപ്പും വസ്ത്രധാരണവും അവനെ മലമൂത്രവിസർഗ്ഗാദികൾക്കോ മറ്റോ എടുത്തു കൊണ്ടുപോകുന്നതും

പ്രേതവദ്വസ്യ കുച്ഛന്തി സുഹൃദഃ പ്രേത ഏവ സഃ. 35

അന്നം വ്യാപദ്യതേത്യർത്ഥം ജ്യോതിശ്ശൈവോപശാമ്യതി
നിവാതേ സേന്ധനം യസ്യ തസ്യ നാസ്തി ചികിത്സിതം. 36

ആതുരസ്യ ഗൃഹേ യസ്യ ഭിദ്യന്തേ വാ പതന്തി വാ
അതിമാത്രമത്രാണി ദുർല്ലഭം തസ്യ ജീവിതം. 37

ഭവന്തി ചാത്ര.

യൽ ദ്വാദശഭിരദ്ധ്യാനൈർവ്യാസതഃ പരീകീർത്തിതാ
മുമുഷ്ഠാ മനുഷ്യാണാം ലക്ഷണം ജീവിതാന്തകൃൽ. 38

ഇതേവിധം മറ്റു പരിചയ്ക്കൾ ചെയ്യുന്നതും ഒരു പ്രേതത്തിനെ
ചെയ്യുന്ന സമ്പ്രദായത്തിലായിത്തീരുന്നവെങ്കിൽ ആ രോഗി പ്രേ
തംതന്നെ— പ്രേതതുല്യൻ എന്നും ധരിക്കണം * 36— യാതൊ
രു രോഗിയുടെ ഗൃഹത്തിൽ വേണ്ടതുപോലെ വെച്ചുണ്ടാക്കിയ അ
ന്നം ചീത്തയായിത്തീരുകയും എണ്ണയും തിരിയുമുള്ളപ്പോൾ കത്തി
ക്കൊണ്ടിരുന്ന വിളക്കു കാറ്റില്ലാതെ താനേ കെട്ടുപോകയും ചെ
യ്യുന്നതായാൽ അവനു ചികിത്സേണ്ടതില്ല * 37— ഏതൊരു രോ
ഗിയുടെ ഗൃഹത്തിലാണോ നല്ലവണ്ണം സൂക്ഷിച്ചുപിടിച്ചിരുന്നാലും
കൂടി പാത്രങ്ങൾ അധികം താഴത്തു വീഴുകയും അതെല്ലാം ഉടഞ്ഞു
പോകയും ചെയ്യുന്നത് ആ രോഗിയുടെ ജീവിതം വളരെ ദുർല്ലഭമാ
കുന്നു *

ഈ വിഷയത്തിൽ ഈ പറയുന്നതിനെക്കൂടെ ഗ്രഹിച്ചിരിക്കുകയും വേണം *

38-39— ഈ സ്ഥാനത്തിലെ ആദ്യാദ്ധ്യായമായ വണ്ണസ്വ
രീയാദ്ധ്യായം മുതൽ ഇതേവരെയുള്ള പന്ത്രണ്ട് അദ്ധ്യായങ്ങളിൽകൂ
ടി മരണകാലം സമീപിച്ച മനുഷ്യക്കു സംഭവിക്കുന്നതും പ്രകാശിച്ചു
കാണുന്നതായാൽ നിശ്ചയമായും ജീവഹാനിയെ വരുത്തുന്നതുമായ
യാതൊരു അരിഷ്ടലക്ഷണമാണോ വിസ്മരിച്ചു പറഞ്ഞിരിക്കുത് ആ
അരിഷ്ടലക്ഷണത്തെത്തന്നെ മറ്റു പദ്യായങ്ങളെക്കൊണ്ട് ഇവിടെ

- തത്സമാസേന വക്ത്വാമി പശ്ചാത്താതരമാശ്രിതം
പശ്ചാത്തവചനം ഹൃത്ഥവിജ്ഞാനായോപപദ്യതേ. 39
- ഇത്യർത്ഥം പുനരേവം വിപക്ഷാ നോ വിധീയതേ
തദൃണേവാധികരണേ യൽ പൂർവ്വമഭിദർശിതം. 40
- വസതാം ചരമേ കാലേ ശരീരേഽപ്യ ശരീരിണാം
അത്യുഗ്രാണാം വിനാശായ ദേഹേഭ്യഃ പ്രവിവത്സതാം. 41
- ഇഷ്ടാംസ്ഥിതിക്ഷതാം പ്രാണാൻ കാന്തം വാസം ജിഹാസതാം
തന്ത്രയന്ത്രേഽപ്യ ഭിന്നേഽപ്യ തമോന്ത്യം പ്രവിവിക്ഷതാം. 42

കൊ സംക്ഷേപമായി ഒന്നുകൂടെ ഉപദേശിച്ചതാം. അങ്ങിനെ പശ്ചാത്തവചനങ്ങളെക്കൊണ്ടു ചുരുക്കി പറയുന്നതായാൽ അത് അർത്ഥവിജ്ഞാനത്തിന്നു കുറേക്കൂടെ അധികം ഉപകരിക്കുകയും ചെയ്യും.* 40— അതുതന്നെയാണ് ഒരിക്കൽ വിസ്മരിച്ചുപദേശിച്ചതായ ഈ അധികരണത്തെ (വിഷയത്തെ) കുറിച്ചു പിന്നെയും ഒരിക്കൽകൂടി പറയുവാൻ നാം ഇപ്പോൾ തുടങ്ങുന്നതെന്നും ഗ്രഹിക്കണം. അതിനാൽ ഈ വിഷയത്തിൽ പുനരുക്തി എന്ന ശാസ്ത്രഭാഷം സംഭവിക്കുന്നതല്ലെന്നും ഗ്രഹിക്കണമെന്നു സാരം.* 41-43— ഈ പറയുവാൻ പോകുന്ന അരിഷ്ടലക്ഷണസംഗ്രഹത്തിൽ, മരണം സമീപിച്ച അ ചന്ദ്രത്തിൽ ശരീരത്തിൽ ജീവനോടുകൂടിയിരിക്കുന്നവരും — ആ സന്നമൃത്യുഃകളും വിനാശകാലം സമീപിച്ചിരിക്കയാൽ അത്യുഗ്രന്മാരായിത്തീർന്നവരും ശരീരത്തിൽനിന്നു വേർപെട്ടുപോകുവാൻ തുടങ്ങുന്നവരും ആത്മാവിന്നുള്ള വിഭൂതികളിൽവെച്ച് അത്യന്തം പ്രിയപ്പെട്ട പ്രാണനെ ത്യജിക്കുവാൻ തുടങ്ങുന്നവരും അതിമനോഹരമായ ശരീരത്തിലെ താമസം മാറി പോകുവാൻ തുടങ്ങുന്നവരും തന്റെ തന്ത്രയന്ത്രങ്ങൾ — കാരോ കാര്യത്തിലും താൻ പ്രവൃത്തിക്കുന്നതായ ഉപായംകൊണ്ട് അതുകളെ നടത്തിവരുന്ന സൂത്രങ്ങൾ ഈ ശരീരനാശത്തിങ്കൽ ചെയ്യുവാൻ സാധിക്കുകയില്ലല്ലോ

വിനാശായേഹ രൂപാണി യാത്ര്യാവസ്ഥാന്തരാണി ച ഭവന്തി താനി വക്ത്വാമി യഥോദ്ദേശം യഥാഗമം.	43
പ്രാണാഃ സമുപതപ്യന്ത വിജ്ഞാനമുപഭൂതേ വമന്തി ബലമംശാനി ചേഷ്ടാ വ്യപരമന്തി ച.	44
ഇന്ദ്രിയാണി വിനശ്യന്തി ഖിലീഭൂതവ ചേതനാ ഔത്സുക്യം ഭജതേ സത്തപം ചേഷ്ടാ ഭീരാവിശത്യാപി.	45
സ്മൃതിസുപ്രജതി മേധാ ച ഹ്രീശ്രീയൗ ചാപസപ്തഃ ഉപപ്ലവന്ത പാപ്ശാന ഓജസ്മേജശ്ച നശ്യതി.	46

എന്ന വിചാരംകൊണ്ട് (ഈ വിചാരം മരണകാലജ്ഞാനമില്ലെങ്കിൽ മനസ്സിന്നും അതിന്റെ കരണങ്ങൾക്കും സംഭവിച്ചില്ലെന്നു വരുന്നതും. എന്നാലും സർവ്വസാക്ഷിയായ ആത്മാവിൽ നിശ്ചയമായും സംഭവിക്കാതിരിക്കുകയില്ല.) ഇതിനേക്കാൾ വലിയതായ ഒരു തമസ്സില്ലെന്നുള്ള നിലയിൽ എന്തൊരു തമസ്സാണോ (അന്ധതാമിത്രം) അതിനെ പ്രാപിക്കുവാൻ തുടങ്ങുന്നവരുമായ മനുഷ്യർ, ഈ ഇഹലോകവാസത്തിന്റെ വിനാശത്തിന്നു കാരണഭൂതങ്ങളായ എന്തെല്ലാം പ്രകൃതിവ്യത്യാസങ്ങളും അവസ്ഥാവ്യത്യാസങ്ങളുമാണോ സംഭവിക്കുക അതുകളെ മുഴുവൻ ചുരുക്കിയും ശാസ്ത്രോക്തരീതിയിലും ഉപദേശിച്ചുതരുന്നതാണെന്നു മനസ്സിൽ തിരിയുകയും വേണം*

ഇതവിധം താൻ പറയുവാൻ ഭാവിക്കുന്ന മരണലക്ഷണസ്വഭാവത്തെ ആദ്യമായി പറഞ്ഞതിന്നുശേഷം 'പ്രാണാഃ സമുപതപ്യന്ത' ഇത്യാദിയായ 44 മുതൽ 59 കൂടിയുള്ള 16 ശ്ലോകങ്ങൾകൊണ്ട് അതിനെ വ്യക്തമായി വിവരിക്കുന്നു:—

44-59— മരണകാലം സമീപിച്ചാൽ പ്രാണങ്ങൾക്ക് (ശ്വാസോച്ഛ്വാസങ്ങളെ 'ഹംസ ഹംസേതി യന്മന്ത്രം പ്രാണാ ജപതി സർവ്വദാ' എന്ന പ്രമാണപ്രകാരം ഹംസ എന്ന മാത്രയിൽ പ്രവൃത്തിപ്പിക്കുകയും അതിൽ അനുയ്യാമിയായി സഞ്ചരിക്കുകയും ചെയ്

ശീലം പൂവാത്മതേത്യർത്ഥം ഭക്തിശ്ച പരിസപ്തേ വിക്രിയന്തേ പ്രതിച്ഛായാച്ഛായാശ്ച വികൃതിം ഗതാഃ.	47
ഇക്തം പ്രച്യവന്തേ സ്ഥാനാദന്മാഗ്നം ഭജതേനിലഃ ക്ഷയം മാംസാനി ഗച്ഛന്തി ഗച്ഛത്യസൃഗുപക്ഷയം.	48
ഉഷ്ണാണഃ പ്രളയം യാന്തി വിശ്ലേഷം യാന്തി സന്ധയഃ ഗന്ധാ വികൃതതാം യാന്തി ഭേദം വണ്ണസ്വരൗ തഥാ.	49
വൈരസ്യം ഭജതേ കായഃ കായച്ഛിദ്രം വിശുദ്ധ്യതി ധൃമഃ സഞ്ജായതേ മൂല്പി ഭാരണാഖ്യശ്ച ചൂണ്ണകഃ.	50

യുണ വായുവാകുന്നു പ്രാണൻ. വായുവിന്നു സ്ഥാനങ്ങളും ആകൃതികളും അധികമുണ്ടാകയാൽ പ്രാണങ്ങൾ എന്നു ബഹുവചനമായിത്തന്നെ പറഞ്ഞുവരുന്നതുമാകുന്നു. അങ്ങിനെയുള്ള പ്രാണ വായുക്കൾക്ക്) ഉപതാപംവരിക—വേണ്ടതിലധികം ശക്തിയിലും വേഗത്തിലും പുറപ്പെടുകയോ വേണ്ടേടത്തോളം ശ്വാസോച്ഛവാസങ്ങൾ സംഭവിക്കാതിരിക്കുകയോ ചെയ്യുക. ചിത്രമെഴുതുക സ്വരൂപങ്ങൾ കൊത്തിയുണ്ടാക മുതലായ ശില്പവിദ്യയിലും, തങ്ങ് വൃംകരണം ജ്യോതിഷം വൈദ്യം മുതലായ ശാസ്ത്രങ്ങളിലും തനിക്കു സ്വതെ ഉണ്ടായിരുന്ന അറിവിന്നു തടസ്സം സംഭവിക്കുക. അംഗങ്ങൾക്കുള്ള ബലം ക്ഷയിക്കുക കരചരണാദികളായ ഒരോ അംഗങ്ങളുടേയും പ്രകൃതിസിദ്ധമായ ചേഷ്ടകൾ ഇല്ലാതാവുക ചക്ഷുഃശ്രോത്രാദി ഇന്ദ്രിയങ്ങളുടെ ദർശനശ്രവണാദിശക്തി നശിക്കുക ചേതന ഉപയോഗമില്ലാത്തതായിത്തീരുക ‘വിലാപ്രഹതേ സമേ’ എന്ന് അമരസിംഹൻ. സത്തപത്തിന്ന് ഔത്സുക്യമുണ്ടാവുക മനസ്സിൽ അസംഗതിയായി ഭയം കടന്നുകൂടുക അതീതകായ്ക്കുസ്മരണയും (ഓർമ്മയും) ധാരണാശക്തിയും ഇല്ലാതാവുക ലജ്ജയും ശരീരകാന്തിയും തീരെ നശിക്കുക പാപങ്ങൾ മേൽക്കുമേൽ വന്നുചേരുക ഓജസ്സും തേജസ്സും തീരെ നശിക്കുക സ്വതെയുള്ള ശീലം നേരെ വിപരീതമായിത്തീരുക ഓരോ വിഷയത്തിലുമുള്ള ഭക്തിക്കു വൈപരീത്യം

സതതസ്സന്ദനാ ദേശാശ്ശരീരേ യേഭിലക്ഷിതാഃ
തേ സുബ്ബാസംഗതാസ്സദ്യേ ന ചലന്തി കഥഞ്ചന. 51

ഗുണാഃ ശരീരദേശാനാം ശീതോഷ്ണമൃദുദാരുണാഃ
വിപത്യാസേന വർത്തന്തേ സ്ഥാനേഷുപന്യേഷു തദപിധാഃ. 52

നഖേഷു ജായതേ വൃഷ്ടം പക്ഷോ ദന്തേഷു ജായതേ
ജടാഃ പക്ഷ്യസു ജായന്തേ സീമന്താശ്ചാപി മൂർദ്ധനി. 53

സംഭവിക്കുക നിഴലിന്നു വികാരം സംഭവിക്കുക ശരീരപ്ലായ മുന്പുള്ള
തുപോലെയല്ലാതാവുക ശുക്ലം അതിന്റെ സ്ഥാനത്തുനിന്നുച്യവിക്കു
ക വായു അതിന്റെ മാഗ്ഗം തൊടി സഞ്ചരിക്കുക മാംസവും രക്ത
വും തീരെ ക്ഷയിക്കുക ശരീരത്തിലെ ഊഷ്മാക്കൾ—ജഠരാഗ്നിയും ധാ
തപ്നികളും ലയിച്ചുകിടക്കുക—ദഹനമില്ലാതാവുകയും ശരീരം തൊട്ടു
നോക്കിയാൽ പൂടില്ലാതാവുകയും ചെയ്യുക സന്ധിബന്ധങ്ങൾക്കെ
ല്ലാം അയവുസംഭവിക്കുക ശരീരഗന്ധം മുന്പുള്ള മാതിരിയല്ലാതായി
ത്തീരുക ചണ്ഡസപരങ്ങൾക്കു വൃത്യാസംസംഭവിക്കുക ശരീരരസം തീ
രെ നശിക്കുക കായചരിദ്രങ്ങൾ— ഗുദോപസ്ഥമുഖനാസികാദി ചരി
ദ്രങ്ങൾ യാതൊരുതരം ശൌചവും ചെയ്യാതെ പരിശുദ്ധങ്ങളായിരി
ക്കുക ഇവിടെ 'വിശുഷ്ടി' എന്നും പാഠം കാണുന്നു. ആ പാഠത്തിൽ
കായചരിദ്രങ്ങൾ വരളുക തലയിൽനിന്നു പുകപുറപ്പെടുക ദാരുണ
മെന്നു പറയപ്പെടുന്ന ചൂണ്ണകരോഗം സംഭവിക്കുക ശരീരത്തിൽ ഏ
തുസമയത്തും മിടിച്ചു കൊണ്ടിരിക്കുന്നതുകലായ ഹൃദയാദി ഏതെല്ലാം
സ്ഥാനങ്ങളാണോ ഉള്ളത് ആ സ്ഥാനങ്ങളിലെല്ലാം സ്കന്ദനം സം
ഭവിക്കുകയും എന്തു ചെയ്യാലും അവിടങ്ങളിൽ യാതൊരുനക്കവും
സംഭവിക്കാതിരിക്കുകയും ചെയ്യുക ശീതത്വം ഉഷ്ണത്വം മാർദ്ദവം കാരി
ന്ദ്രം മുതലായ ഗുണങ്ങൾ ശരീരത്തിലെ ഏതേത് അംഗങ്ങളിലാ
ണോ സ്വതഃ ഉണ്ടായിരുന്നത് ആ വക അംഗങ്ങളിൽ വിപത്ത്
യം—സ്വതഃ തണുപ്പുണ്ടായിരുന്ന ദിക്കിൽ ചൂട് ചൂടുണ്ടായിരുന്ന
അംഗം തൊട്ടുനോക്കിയാൽ പച്ചവെള്ളം പോലെയുള്ള തണുപ്പ് ഇ

- ഭേഷജാനിനസവൃത്തിം പ്രാപ്തവന്തി തഥാ രചിം
 യാനി ചാപ്യപപദ്യന്തേ തേഷാം വീര്യം നസിദ്യതി, 54
- നാനാപ്രകൃതയഃ കൂരാ വികാരാ വിവിധൗഷധഃ
 ക്ഷിപ്രം സമഭിസപ്തന്തേ പ്രതിഹന്ത്യ ബലൗജസീ, 55
- ശബ്ദഃ സ്പർശാ രസോ രൂപം ഗന്ധശ്ചേഷ്ടാ വിചിന്തിതം
 ഉൽപദ്യന്തേ ശൂഭാസ്തേവ പ്രതികർമ്മപ്രവൃത്തിഷു, 56

തേവിധമായ വൃത്യാസം കാണുകയും ചില അവയവങ്ങളിൽ അവിടെ ഉണ്ടായിരുന്ന ഗുണത്തിന്നു വിപരീതമായതല്ലാത്ത (ഒന്നോ അതിയെങ്കിലും ഗുണത്തിന്നു ഹീനമിത്യാതിയോഗങ്ങൾ സംഭവിച്ചോ അല്ലെങ്കിൽ അതേവിധമുള്ള ഒരു ഗുണമോ) കാണുകയും ചെയ്യുക. കൈകാലുകളിലെ നഖങ്ങളിൽ പൂവു പൂർപ്പടുക പല്ലിന്മേൽ ചളി പറ്റിക്കാണുക പക്ഷിരോമങ്ങളിൽ ജട പിടിക്കുക തലയിൽ രോമരേഖകൾ കാണുക, ഇവിടെ 'അപി' എന്നതുകൊണ്ടു പിരികക്കൊടി കളിലും തലയിലും സീമന്തങ്ങൾ സംഭവിക്കുക എന്ന പൂർവ്വാശ്ചര്യം ക്ഷണാൽ സൂചിപ്പിക്കുന്നു. ഒരു രോഗിക്ക് എന്തെങ്കിലും ഒരു യോഗം തെറ്റാറാക്കുവാൻവേണ്ടി മരുന്നുകൾ ശേഖരിക്കുന്ന സമയം ആ പ്രദേശത്തു ധാരാളമായി കിട്ടിവന്നിരുന്ന മരുന്നുകൾ കിട്ടുവാൻ വളരെ പ്രയാസമായിത്തീരുകയും അത്യുദ്ധ്വാനം ചെയ്തു മരുന്നുകളെല്ലാം സംഭരിച്ച് അതുകൾകൊണ്ട് ഔഷധനിർമ്മാണം ചെയ്യുമ്പോൾ എത്രതന്നെ പരിചയമുള്ള പരിചാരകാദികളുണ്ടായിരുന്നാൽ കൂടി അതിന്റെ സംയോഗപാകാദികൾ തകരാറായിപ്പോകയും ഔഷധത്തിന്റെ സ്വാഭിന്നു വൃത്യാസം സംഭവിക്കുകയും അതുകളുടെ വീര്യം ഹലിച്ചു കാണാതിരിക്കുകയും ചെയ്യുക പല പ്രകാരത്തിലുള്ളവയും അതിഭയങ്കരങ്ങളും അന്യോന്യവിരുദ്ധങ്ങളായവിധം ചികിത്സിക്കേണ്ടുന്നവയും—ഒന്നിന്നു വമനമാണ് ഹിതം അതു മറ്റൊന്നിന് അത്യന്തവിരോധവുമാണ് ഇത്യാദിരൂപമായ രോഗങ്ങൾ ശരീരബലമേറിയതും ഭജസ്സിനേയും നശിപ്പിച്ചുകൊണ്ട് ഏകകാലത്തിൽ,

ദൃശ്യേണ ദാരുണാഃ സ്വപ്നാ ദൌരാത്മ്യമുപജായതേ
 പ്രേഷ്യാഃ പ്രതീപതാം യാന്തി പ്രേതാകൃതിഭീഷ്ടതേ. 57
 പ്രകൃതിക്വിയതേത്യർത്ഥം വികൃതിശ്ചാഭിവർദ്ധതേ
 കൃത്സാമാല്യാദികം ഘോരമരിഷ്ടമുപലക്ഷ്യതേ. 58
 ഇത്യേതാനി മനുഷ്യാണാം ഭവന്തി വിനശിഷ്യതാം
 ലക്ഷണാനി യഥോദ്ദേശം യാത്സ്യകതാനി യഥാഗമം. 59

നിദാനാനന്തരം പൂർവ്വരൂപം പിന്നെ രോഗസ്വഭാവം എന്ന രോഗ
 പ്രാദുർഭാവസമ്പ്രദായത്തെ വെടിഞ്ഞു തക്കതായ നിദാനമില്ലാതെയും
 പൂർവ്വരൂപങ്ങൾ പ്രകാശിക്കാതെയും ക്ഷണത്തിൽ പ്രകാശിച്ചു ഭേദ
 മെല്ലാം വ്യാപിക്കുകയും ചെയ്യുക ശബ്ദം സ്पर्ശം ശരീരരസം കാഴ്ച
 ശരീരഗന്ധം രോഗനിവൃത്തിവരുത്തേണ്ടുന്ന കാര്യത്തിലുള്ള വിചാ
 രം ഇതെല്ലാം അശുഭങ്ങളായിത്തന്നെ സംഭവിക്കുക അതിഭയങ്കരങ്ങ
 ുയ സ്വപ്നങ്ങൾ കാണുക ദുഷ്ടബുദ്ധി തോന്നിത്തുടങ്ങുക അവന
 വൻ ചോരകൊടുത്തു വളർത്തിയവനും അതുവരെ തനിക്കുവേണ്ടി
 എന്തും ചെയ്യിരുന്നവനും അങ്ങിനെ ചെയ്യാൻ കടപ്പെട്ടവനുമായ
 പ്രേഷ്യന്മാർ— പുത്രന്മാർ ശിഷ്യന്മാർ ഭൃത്യന്മാർ ഭാര്യ എന്നു തുട
 ങ്ങിയവരും ശപാക്കൾ മുതലായ വളർത്തുജീവികൾക്കുടയും കാരണംകൂ
 ടാതെ താൻ പറഞ്ഞാൽ കേൾക്കാതാവുകയും തനിക്കു വിരോധമാ
 യിത്തീരുകയും ചെയ്യുക ശരീരത്തിൽ പ്രേതസ്വഭാവം പ്രകാശിച്ചു
 തുടങ്ങുക പ്രകൃത്യാ തനിക്കുള്ള സ്വഭാവം തീരെ മാറിത്തുടങ്ങുക തദപി
 പരീതമായ (അരിഷ്ടചിഹ്നമായ) സ്വഭാവം കണ്ടുതുടങ്ങുക ഘോര
 ങ്ങളും ദുർന്നിമിത്തങ്ങളുമായ അരിഷ്ടലക്ഷണങ്ങളെല്ലാം കണ്ടുതുടങ്ങു
 ക ഇതുകളെല്ലാമാണ് മരണലക്ഷണത്തിന്റെ ചുരുക്കമായ വിവ
 രണം *

59—ഈ പറഞ്ഞതുകളെല്ലാമാണ് ശരീരനാശം സമീപിച്ചി
 രിക്കുന്ന മനുഷ്യന്റെ സംഭവിക്കുന്ന ലക്ഷണങ്ങൾ. അതുകളെ വേ
 ങ്ങതുപോലെയും—എടുപ്പത്തിൽ അറിയാവുന്ന നിലയിലും ശാഈന്ദ്രാ

മരണായേഹ രൂപാണി പശ്യതാപി ഭിഷഗപിദാ
അപൂഷ്ടന ന വക്തവ്യം മരണം പ്രത്യുപസ്ഥിതം.

60

പൂഷ്ടനാപി ന വക്തവ്യം തത്ര യത്രോപാലാതകം
ആതുരസ്യ ദേവദൂഷചമഥവാത്യസ്യ കസ്യചിത്.

61

കുതപ്രകാരവും ഇവിടെ വിസ്മരിച്ചു പറയുകയും ചെയ്തിരിക്കുന്നു *

60—വൈദ്യശാസ്ത്രത്തെ നല്ലവണ്ണം അറിയുന്ന വൈദ്യൻ ഈ പറഞ്ഞ മരണലക്ഷണങ്ങളെല്ലാം ഒരുവനിൽ പൂർണ്ണമായി കാണുന്നതായാലും 'എന്റെ രോഗം മാറുമോ അതോ ഞാൻ ഈ രോഗത്താൽ മരിച്ചു പോകുമോ' എന്നു രോഗിയോ 'ഇവന്റെ രോഗം മാറുമോ അതോ ഈ രോഗം അപായകരമാണോ' എന്ന് അവന്റെ ഉറ്റ ബന്ധുക്കളോ ജിജ്ഞാസയോടുകൂടെ ചോദിച്ചല്ലാതെ എത്രതന്നെ അടുത്തതായ മരണാവസ്ഥയേയും പറഞ്ഞുപോകരുത് *

61—എന്റെ രോഗത്തിന്റെ സ്ഥിതി എന്താണെന്ന് രോഗിയോ ഇവന്റെ ഭിന്നസ്വഭാവമെന്താണെന്ന് അവന്റെ ബന്ധുക്കളോ ചോദിച്ചാൽകൂടി, ഇന്നദിവസം (അല്ലെങ്കിൽ ഇത്ര ദിവസത്തിനുള്ളിൽ) ഇവൻ മരിച്ചുപോകുമെന്നു പറയുന്നതായാൽ അത് രോഗിക്കോ അവന്റെ ഭാര്യാപുത്രാദിബന്ധുക്കളിൽ ആരെങ്കിലുമോ അതികലശലായ നാശത്തിന്നു കാരണമായിത്തീരുമെന്നു കണ്ടാൽ അങ്ങിനെയുള്ള ദിക്കിലും തന്റെ ജ്ഞാനത്തെ മറച്ചുവെക്കുകയും അവരോട് ആ വിവരം പറയാതിരിക്കുകയും വേണം. അവനവനു പൂർണ്ണവിശ്വാസമുള്ള ഒരു കാര്യം മറെറാരുത്തൻ ചോദിച്ചാൽകൂടി പറയാതിരിക്കുന്നത് ഒരുതരം ആത്മവഞ്ചനയല്ലേ എന്നു കരുതി ഈ ഘട്ടത്തിൽ അതു പറഞ്ഞുപോകരുതെന്നു സാരം. രോഗിക്കോ അവന്റെ ബന്ധുക്കൾക്കോ അതുകൊണ്ട് യാതൊരു കുലുക്കവും വരികയില്ലെന്നും താൻ ഇതു പറഞ്ഞില്ലെങ്കിൽ പാരത്രികഫലപ്രദങ്ങളായ കർമ്മങ്ങളെ അവർക്ക് വേണ്ടതുപോലെ അനുഷ്ഠിക്കുവാൻ സാധിക്കുകയില്ലെന്നും അറിയുകയും അവർ തന്നോടു ചോദിക്കുകയും ചെയ്

അശ്വം മരണം യസ്യ നൈനമിഷ്ടം ചികിത്സितും
യസ്യ പശ്യേദിനാശായ ലിംഗാനി കശലോ ഭിഷക്. 62

ലിങ്ങ്ങ്ളോ മരണാപ്യേളോ വിപരീതാവി പശ്യതാ
ലിങ്ങ്യാന്യാരോഗ്യമാഗതും വക്തവ്യം ഭിഷ്യാ ശ്രദ്ധം. 63

ഭൂതൈരല്ലാതികൈഭാവൈഃ പത്ത്യാതരകലാശ്രയൈഃ
ആതുരാപാരശീലേഷ്ടദ്രവ്യസമ്പത്തിലക്ഷണൈഃ. 64

യുന്ന ദിക്കിൽ പറയുന്നതിന്നു വിരോധമില്ല * 62—മരണലക്ഷണങ്ങളാൽ വൈദ്യൻ എന്തുചെയ്യണമെന്നു പറയുന്നു:—നല്ല പരിചയമുള്ള വൈദ്യൻ ഒരുവന്നു ശരീരനാശം വരത്തക്കതായ ലക്ഷണങ്ങൾ കണ്ടാൽ അവന്റെ മരണസമയം നന്നെ അടുത്തിട്ടില്ലെങ്കിൽകൂടി അവന്നു ചികിത്സിക്കുവാൻ പറ്റാത്തതിരിക്കണം. ‘ശ്രദ്ധാഹി റിഷ്ടേ മരണം ബ്രാഹ്മണൈസ്മൽ കിലാമലൈഃ | രസായനതപോദാനതൽപരൈശ്ച നിവർത്തതേ | കൃഷ്ണാന്ത്രേയോ ദിധാരിഷ്ടം സ്ഥിരാസ്ഥിരവിഭേദൈഃ | ദോഷാണാമപി ബാഹുല്യാദിഷ്ടാഭാസഃ സമുത്ഭവൽ | തദേഷാം പ്രശമേ ശാമ്യേൽ സ്ഥായ്യവശ്യം തു മുത്യവേ | ആയുർവ്വേദഫലം കൃൽസ്തം യദായുജേൻ പ്രതിഷ്ഠിതം | റിഷ്ടജ്ഞാനാദുതസ്മസ്താൽ സർവ്വൈവേ ഭവേൽ ഭിഷക്’ എന്നു വാഹ്യദാചാർയ്യൻ പറയുന്നു *

63--- അരിഷ്ടലക്ഷണങ്ങളാണമില്ലാത്ത രോഗിയെ കുറിച്ചുള്ള വൈദ്യന്റെ അഭിപ്രായത്തെ എന്തുചെയ്യണമെന്നു പറയുന്നു:--- വൈദ്യൻ ഒരു രോഗിയിൽ ഈ പറഞ്ഞ മരണലക്ഷണങ്ങൾക്കു വിപരീതമായ സാധ്യലക്ഷണങ്ങൾ കാണുന്നതായാൽ ഇവന്ന് ഈ കാണുന്ന ലക്ഷണങ്ങൾനിമിത്തം ഈ രോഗം ഇത്ര ദിവസത്തിലകത്തു സുഖപ്പെടുമെന്ന്, രോഗിയോ അവന്റെ ബന്ധുക്കളോ ചോദിച്ചിട്ടില്ലെങ്കിൽകൂടെ അവരോടു വ്യക്തമായി പറയുകയും വേണം. ഈ വിവരം രോഗിക്കും ബന്ധുക്കൾക്കും സ്വന്തം പ്രിയവും ആശ്വാദകരവുമായാൽ ചോദിക്കാതെത്തന്നെ പറയണം

- സദാചാരം പുഷ്പമവ്യംഗം യശസ്വം ശുക്ലവാസസം
അഭുജാജജടം ദൂതം ജാതിവേഷക്രിയാസമം. 65
- അനശ്ചുവരയാനസ്ഥമസന്ധ്യാസ്വപനരോഷ ച
അഭാരുണേഷു നക്ഷത്രേഷുപനശ്വേഷു ശ്ലുവേഷു ച. 66
- വിനാ ചതുർത്ഥീം നവമീം വിനാ രിക്താം ചതുർദ്ദശീം
മദ്ധ്യഹ്നഞ്ചാർദ്ധരാത്രഞ്ച ഭൂകമ്പം രാഹുലോനം. 67
- വിനാ ദേശമനസ്തഞ്ച ശസ്ത്രാൽപാതികലക്ഷണം
ദൂതം പ്രശസ്തമവ്യഗ്രം നിദ്രിശേഷഭാഗതം ഭിഷക്. 68

മെന്നു സാരം * 64--- ആ ശുഭലക്ഷണത്തെ ഏതെല്ലാം തരത്തിൽ അറിയേണമെന്നതിനെ വിവരിക്കുന്നു:— ദൂതന്മാരുടെ സ്വഭാവംഗ മനാദികൾ, വഴിക്കുള്ള നിമിത്തങ്ങൾ, രോഗിയുടെ പത്മ്യങ്ങളേയും ആതുരന്റെ ഗൃഹത്തിലെ അവസ്ഥകളേയും കുറിച്ചുള്ള ഭാവഭേദങ്ങൾ, രോഗിയുടെ ആചാരം ശീലം ഇഷ്ടം ദ്രവ്യസമ്പത്തി ഇതുകളുടെ ലക്ഷണങ്ങൾ ഇതുകളെല്ലാം ശുഭങ്ങളായിരുന്നാൽ ആ രോഗിയുടെ രോഗം സാധ്യമാണെന്നു അറിയുകയും വേണം *

ഇനി ശുഭഫലപ്രദമായ ദൂതാദിസ്വഭാവത്തെ വിവരിക്കുന്നു:— 65-68-- ഒരുവന്റെ രോഗസ്വഭാവത്തെ വൈദ്യനോടു പറയുവാൻ വരുന്ന ദൂതൻ സദാചാരത്തോടുകൂടിയവനും സത്തുഷ്ടനും കുരിമൺ ഇല്ലാത്തവനും യശസ്സുള്ളവനും (അകീർത്തിയില്ലാത്തവനും) വെളുത്ത വസ്ത്രം ധരിച്ചവനും തല മൊട്ടയടിക്കാത്തവനും ജട ധരിക്കാത്തവനും ജാതികൊണ്ടും വേഷംകൊണ്ടും പ്രവൃത്തികൊണ്ടും രോഗിയോടു തുല്യനുമായിരിക്കണം. അവൻ ഒട്ടകത്തിന്മേലോ കഴുതപ്പുറത്തോ കേറിവരികയോ ഒട്ടകത്തേയോ കഴുതയേയോ പുട്ടിയ യാനത്തിൽ കയറിവരികയോ ചെയ്യാതിരിക്കണം. അങ്ങിനെ വരുന്നത്, സന്ധ്യാസമയത്തിലോ ഗ്രഹണാദി ഗ്രഹപീഡയുള്ള സമയത്തിലോ ആയിരിക്കരുത്, അതേവിധം ഗണ്ഡാന്തം മുതലായി ഭാരങ്ങളായ നക്ഷത്രസമയങ്ങളിലോ ഉഗ്രങ്ങളും ശ്ലുവങ്ങളുമായ കാലഹോരുകളിലോ ചതുർത്ഥി നവമി ചതുർദ്ദശി എന്ന രിക്താ

ദൃശ്യരൂപവിജാതീനാം വൃഷഭാണാം ഹൃപസ്യ ച രത്താനാം പൃണ്ണകുന്ദാണാം സിതസ്യ തുരഗസ്യ ച.	69
സുരഭഃപതാകാണാം ഹലാണാം യാചകസ്യ ച കന്യാനാം വൽമാനാനാം ബലൈസ്യകപശോസുഥാ.	70
പൃഥിവ്യാ ഉദ്യുതായാശ്വ വഹോഃ പ്രജപതിതസ്യ ച മോക്ഷോനാം സുമനസാം ശുക്ലാണാം ചന്ദനസ്യ ച.	71
മനോജ്ഞസ്യാന്നപാനസ്യ പൃണ്ണസ്യ ശകടസ്യ ച ഐഭീഭേനപാസ്സവത്സായാ ബന്ധവായാഃ സ്രീയാസുഥാ.	72

തിഥികളുള്ള സമയത്തോ മദ്യോഹാത്തിലോ അർദ്ധരാത്രിയിലോ ഭൂകമ്പമുള്ള സമയത്തിലോ രാറ്റു ഉദിച്ചുകാണുന്ന സമയത്തിലോ അല്ലാതെയും വന്നുകാണുന്നതു നല്ല സ്ഥലത്തുവെച്ചായിരിക്കുകയും വേണം. അവൻ വന്നു പറയുന്ന സമയം നല്ല നിമിത്തങ്ങൾ കാണുകയും അവൻ പ്രശസ്തനും— രോഗിയുടെ രോഗസ്വഭാവം കണ്ടു മനസ്സിലാക്കിക്കൊടുക്കുന്ന വിഷയത്തിൽ സാമർത്ഥ്യമുള്ളവനും യാതൊരു വ്യഗ്രതയുമില്ലാത്തവനുമായി കണ്ടാൽ ആ ഭൂതാഗമനം രോഗിയുടെ രോഗനിവൃത്തിവരുത്തുവാൻ ലക്ഷണങ്ങളിൽ പ്രധാന കാരണമാണെന്നു വെട്ടുന്ന് അറിയുകയും വേണം *

നല്ല ശകുനങ്ങളെ വിവരിക്കുന്നു:— 69— തെൻ അക്ഷതം— നെല്ലും അരിയുടേ കൂട്ടികലർത്തിയത് ബ്രാഹ്മണൻ (രണ്ടോ അധികമോ ബ്രാഹ്മണൻ. ഓറബ്രാഹ്മണൻ, ഭൃശകുനമാകയാൽ ഇവിടെ ദിവചനമോ ബഹുവചനമോ ആയിരിക്കണമെന്നു സാരം.) കാളകൾ രാജാവ് പത്മരാഗം ഗോമേദകം മുതലായ രത്നങ്ങൾ നിറകുടം വെള്ളക്കുതിര, 70— ദേവന്മാരെ എഴുന്നള്ളിക്കുക ധ്വജമോ കൊടിക്കൂടായോ കൊണ്ടുവരിക ചക്ക മാങ്ങ മുതലായ ഫലങ്ങൾ യാചകൻ യൌവനം വന്നുതുടങ്ങിയ കുന്യാകുമാർ കയറിപ്പിടിച്ചു ഓറപ്പതു (കാള), 71--- നിലം കുഴിച്ചെടുത്ത മണ്ണ് കത്തുന്ന തീയ്ക്ക് അട വെള്ളത്തുപുഷ്പം വെള്ളമുനം, 72—

- ജീവജീവകസിദ്ധാത്മസാരസപ്രിയവാദിനാം
 ഹംസാനാം ശതപത്രാണാം ചാഷാണാം ശിഖിനാം തഥാ. 73
- മത്സ്യാജപി.ജശംഖാനാം പ്രിയംഗുനാം ഘൃതസ്യ ച
 രോചിഷ്ഠാദേഹസിദ്ധാനാം രോചനായാശ്വ ദേഹനം. 74
- ഗന്ധസ്തു സുരഭിച്ഛിണ്ണഃ സുശുക്ലോ മധുരോ രസഃ
 മൃഗപക്ഷിമനുഷ്യാണാം പ്രശസ്താശ്ച ഗിരശ്ശഭാഃ. 75
- മരത്രലപജപതാകാനാ മുൽക്കേപണമഭിപ്ലൂതിഃ
 ഭേരീമൃഗേശംഖാനാം ശബ്ദഃ പുണ്യാഹനിസ്തപനഃ. 76

അതിവിശേഷമായുണ്ടാക്കിയ നാലുകുറി പേയദ്രവ്യങ്ങൾ ആളുക
 ളെക്കൊണ്ടോ സാമാനങ്ങൾ (വെണ്ണീര് ചാണകം മുതലായ ദൃശ്യ
 കനവസ്തുക്കളൊഴിച്ചു ബാക്കിയുള്ള സാമാനങ്ങൾ)കൊണ്ടോ നിറ
 ണ്ത വണ്ടി കുട്ടിയോടുകൂടിയ പശു പെൺകുതിര സുമംഗലിയാ
 യ സ്ത്രീ, 73--- വട്ടച്ചാവൽ സിദ്ധാത്മം പണ്ടാരക്കോഴി പഞ്ചവ
 ണ്ണക്കിളി അരയന്നം മരക്കൊത്തി കാട്ടുകാക്ക മയില്, 74— മത്സ്യം
 ആട് ആന മുതലായതുകളുടെ പല്ല് ശംഖ് ഞാഴൽപൂവ് നെയ്യ്
 മാലിന്യമില്ലാത്ത കണ്ണാടി സിദ്ധന്മാർ ഗോരോചനം ഇതുകളെ
 ല്ലാം (അല്ലെങ്കിൽ ഇതിൽ ഏതെങ്കിലും) ശകനം കാണുകയും,
 75--- വഴിക്ക് സൗരഭ്യമുള്ള ഗന്ധം ആശ്രാണനം ചെയ്യുകയും
 നല്ല വെളുത്ത നിറമുള്ള വസ്തുക്കളെ കാണുകയും മധുരരസമായ പ
 ദാത്മം ആസ്വദിക്കുവാൻ സാധിക്കുകയും സൗമ്യസ്വപനങ്ങളായ
 മൃഗങ്ങളുടേയും പക്ഷികളുടേയും ശുഭസൂചകമായ ശബ്ദം കേൾക്ക
 കയും 'നിനക്കു നല്ലതു വരട്ടെ. തനിക്ക് ഈ കാഴ്ചത്തിൽ യാതൊ
 ര പ്രയാസവും വരികയില്ല. അവന്ന് ഇപ്പോൾ നല്ല കാലമാണ്'
 എന്നു മുതലായി ഓരോരുത്തരും തങ്ങളിൽ പറയുന്ന ശുഭസൂചക
 മായ വാക്കു കേൾക്കുകയും, 76— വെങ്കൊററക്കുടയും കൊടിമരവും
 കൊടികുളായും ഉയർത്തുന്നത് കാണുകയും വാനരാദി ജീവികൾ ചാ
 ടുന്നതു കാണുകയും, പെരുമ്പാറയുടേയും മൃഗത്തിന്റെയും ശംഖി

വേദോദ്യേനനശബ്ദാശ്ച സുഖോ വായുഃ പ്രദക്ഷിണഃ
 പഥി വേശ്ഠപ്രവേശതു വിദ്വാദാരോഗ്യലക്ഷണം. 77
 മജ്ജാചാരസമ്പന്നഃ സാതുരോ വൈശ്ഠികോ ജനഃ
 ശ്രാദധാനോനക്ഷലശ്ച പ്രഭതേദ്രവ്യസംഗ്രഹഃ. 78
 ധനൈശ്ചപ്തസുഖാവാപ്തരിഷ്ടലാഭഃ സുഖേന ച
 ദ്രവ്യാണാം തത്ര യോഗ്യാണാം യോജനാ സിദ്ധിരേവ ച. 79

നെറയും ശബ്ദം കേൾക്കുകയും വ്യഞ്ജനം ജപിക്കുന്നതു കേൾക്കുകയും, 77—വേദോദ്യേനനശബ്ദം കേൾക്കുകയും സ്വർസുഖമുള്ളതും തനിക്കു പ്രദക്ഷിണമായി വീണുനന്നമായ കാറ്റ് എഴുന്നതും വൈദ്യന്റെ ആതുരഗൃഹത്തിലേക്കുള്ള വഴിയാത്രയിൽ ശുഭാഭിഷേകങ്ങളായ ലക്ഷണങ്ങളാകുന്നു 'വീണാവേണമൃദംഗശംഖപടഹലപാനഞ്ചഭരീരവം ഗീതം മംഗലമംഗനാഞ്ച ഗണികാം ദ്രവ്യേണതേക്ഷപാദികാം | ദുഷ്ടാചന്ദനപുണ്ണകംഭകസുമം മാലാം ഫലം കന്യകാം ഘണ്ടാദീപസരോരുഹം ച ശുഭം വിദ്വാന്നിമിത്തം ബുധഃ' എന്നു ഗ്രന്ഥാന്തരം *

ഇനി വൈദ്യൻ രോഗിയുടെ ഗൃഹത്തിൽ കടന്നുചെല്ലുന്നസമയം കാണുന്ന ശുഭലക്ഷണങ്ങളെയും വിവരിച്ചുപദേശിക്കാം *

78—വൈദ്യൻ ചെല്ലുന്നസമയം ആ ഗൃഹത്തിലുള്ളവരും രോഗിയും മംഗലകരങ്ങളായ ആചാരോപചാരങ്ങളോടുകൂടിയവരായും വൈദ്യനിലും വൈദ്യവിധികളിലും രോഗിയുടെ രോഗനിവൃത്തിവിഷയത്തിലും ശ്രദ്ധയുള്ളവരായും അനുസരണയുള്ളവരായും (ദ്രസ്യം പരയാത്തവരായും) ഔഷധനിർമ്മാണാദി ഏതുകാര്യത്തിന്നും തെയ്യറായ പരിചാരകന്മാരും വേണ്ടടത്തോളം സമ്പത്തും തികഞ്ഞവരുമായിരിക്കുകയും, 79—ധനൈശ്ചപ്തസുഖങ്ങളുടെ അവാപ്തിയും ആ രോഗത്തിന്നു ഹിതങ്ങളായ ഔഷധാദികൾ കിട്ടുവാനും അതുകൾ പറയുന്നസമയത്തേയ്ക്ക് അതാതു വിധിപ്രകാരം തെയ്യറാവുന്നതിന്നും യാതൊരു പ്രയാസവും സംഭവിക്കാതിരിക്കുകയും അതാത് ഔഷധങ്ങൾക്കു വൈദ്യശാസ്ത്രത്തിൽ പറയുന്ന ഫലം തികച്ചും ക്ഷണത്തിൽ കാണുകയും ശുഭലക്ഷണമാകുന്നു *

ഗൃഹപ്രാസാദോശലാനാം നാഗാനാം വൃഷഭസ്യ ച ഹമാനാം പുരുഷാണാഞ്ച സ്വപ്ന സമധിരോഹണം.	80
സോമാക്ഷാഗ്നിദിജാതീനാം ഗവാം മൂണാം യശസിനാം അണ്ണുവാനാം പ്രതരണം വൃദ്ധിഃ സംബാധനിസ്ത്യതിഃ.	81
സ്വപ്നേ ദേവേഃ സപിതൃഭിഃ പ്രസന്നൈശ്ചാഭിഭാഷണം ഭർതം ശുക്ലവസ്രാണാം ഗുദസ്യ വിമലസ്യ ച.	82
മാംസമന്യവിഷാമേഘ്യച്ഛത്രാഭർപരിഗ്രഹഃ സ്വപ്നേ സുമനസാഞ്ചൈവ ശുക്ലാനാം ഭർതം ശുഭേഃ	83
അശപഗോരഥയാനഞ്ച യാനം പൃച്ഛോത്തരേണ ച രോദനം പതിതോത്ഥാനം ദിഷിതാഞ്ചാവമർദ്ദനം.	84

രോഗിയുടെ സ്വപ്നാദികളിലെ ശുഭലക്ഷണത്തെ വിവരിക്കുന്നു:—80—രോഗി സ്വപ്നത്തിൽ സ്വന്തംഗൃഹത്തിന്റെ മുകളിലോ പാർവ്വതത്തിന്റെ മുകളിലോ ആനക്കുഴത്തിലോ കാളപ്പുറത്തോ കുതിരപ്പുറത്തോ ഭൂതാന്റെ കുഴത്തിലോ കയറിയതായി സ്വപ്നംകാണുകയും, 81—ചന്ദ്രനേയും ആദിത്യനേയും അഗ്നിയേയും ബ്രാഹ്മണരേയും പശുക്കളേയും യശസികളായ മനുഷ്യരേയും സ്വപ്നംകാണുകയും സമുദ്രങ്ങളെ നീന്തിക്കടന്നതായി സ്വപ്നംകാണുകയും താൻ വലിച്ചുതായും താൻ അപകടസ്ഥിതിയിൽനിന്നു മോചിച്ചതായും സ്വപ്നംകാണുകയും, 82—തന്നെക്കുറിച്ചു പ്രസാദിച്ചവരായ ദേവന്മാരോടും പിതൃക്കളോടും സംഭാഷണംചെയ്തതായി സ്വപ്നംകാണുകയും വെളുത്തവസ്രവും തെളിഞ്ഞവള്ളത്തോടുകൂടിയ ജലാശയവും സ്വപ്നംകാണുകയും, 83—താൻ മാംസവും മന്യവും വിഷമുള്ള ദ്രവ്യവും അമേഘ്യവും കടയും കണ്ണാടിയും സ്വീകരിച്ചതായി കാണുകയും വെളുത്ത പൂക്കളെ സ്വപ്നംകാണുകയും നല്ലതാകുന്നു * 84—അതേവിധംതന്നെ കുതിരയോ കാളയോ പൂട്ടിയ വണ്ടിയിൽ കയറി കിഴക്കോട്ടോ വടക്കോട്ടോ സഞ്ചരിച്ചതായും നിലവിളിച്ചതായും വീണ സ്ഥലത്തുനിന്ന് ഏഴുനേരത്തായും ശത്രുക്കളെ അമർത്തതായും സ്വപ്നംകാണുന്നതും ശുഭസൂചകമായിട്ടുള്ളതുതന്നെയാകുന്നു.

സത്തലക്ഷണസംയോഗാ ഭക്തിവൈദ്യുദിജാതിഷു
സാദ്ധ്യതാം ന ച നിവൃട്ടേന്ദുദാരോഗ്യസ്യ ലക്ഷണം. 85

ആരോഗ്യാൽ ബലമായത് സുഖഞ്ച ലഭേത മഹൽ
ഇഷ്ടാംശ്ചാപ്യാപരാൻ ഭാവാനു പുരുഷശുഭലക്ഷണഃ. 86

തത്ര ശ്ലോകഃ.

ഉക്തം ഗോമയപുണ്ണീയേ മരണാരോഗ്യലക്ഷണം
ഭൂതസപ്താതുരോൽപാതയുക്തിസിദ്ധിവ്യപാശ്രയം. 87

ഇതിഭൂതം പ്രകൃതം യഥാ തഥാ
തദനപവേഷ്യം സതതം ഭിഷഗപിഭാ

85—ശരീരത്തിലെ സത്തലക്ഷണങ്ങൾ ബലവത്തുള്ളതായിരിക്കുക വൈദ്യനിലും ബ്രാഹ്മണരിലും ഭക്തിയുണ്ടായിരിക്കുക രോഗം സാദ്ധ്യവസ്ഥയെ അതിക്രമിക്കാതിരിക്കുക ജീവിതത്തിൽ നിവൃട്ടേ മില്ലാതിരിക്കുക ഇതുകളെല്ലാം രോഗംമാറി സുഖംകിട്ടുവാനുള്ള പ്രധാനലക്ഷണങ്ങളാകുന്നു *

86—ആരോഗ്യം—രോഗമില്ലാതിരിക്കുകനിമിത്തം ശരീരത്തിനും ഇന്ദ്രിയങ്ങൾക്കും ബലം സിദ്ധിക്കുകയും അകാലമൃത്യു സംഭവിക്കാതെ ആയുസ്സു നിലനില്ക്കുകയും ഉൽകൃഷ്ടസുഖങ്ങളെ അനുഭവിക്കുവാൻ സംഗതിവരികയും തനിക്ക് ഇഷ്ടമുള്ള മറ്റു സകലതും സാധിക്കുവാൻ കഴിവരികയും ശുഭലക്ഷണമായ പുരുഷനായി വർത്തിക്കുവാൻ കഴിവരികയും ചെയ്യും *

അദ്ധ്യായവിവരണം.

87—ഗോമയപുണ്ണീയമെന്ന ഈ അദ്ധ്യായത്തിൽ മരണലക്ഷണവും ആരോഗ്യലക്ഷണവും ഭൂതലക്ഷണവും സപ്തലക്ഷണവും ആതുരനെ കുറിച്ചുള്ള ഉൽപാതലക്ഷണവും സിദ്ധിയെക്കുറിച്ചുള്ള യുക്തികളും വിവരിച്ചിരിക്കുന്നു * 88—അറിവുള്ള വൈദ്യൻ ഈ ഇന്ദ്രിയസ്ഥാനത്തിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്ന ഈ അസാദ്ധ്യസാദ്ധ്യലക്ഷണങ്ങളെ ഈ പാഠത്തെ തരത്തിൽ എല്ലാസ്ഥലവും മനസ്സിൽ അറിയണം. അങ്ങനെ അറിയുന്നതായാൽ അവന്നു സകല ക

തഥാ ഹി സിദ്ധഞ്ച യശ്ച ശാശ്വതം
സ സിദ്ധകർമ്മാ ലഭേത ധനാനി ച.

88

അഗ്നിവേശകൃതേ തന്ത്രേ

ചരകപ്രതിസംസ്കൃതേ

ഇയതാവധിനാ സ്ഥാന-

മിത്രിയം സംപ്രദാഷിതം.

89

ഇത്യാഗ്നിവേശകൃതേ ചരകപ്രതിസംസ്കൃതേ തന്ത്രേ

ചരകസംഹിതായാം

ഇത്രിയസ്ഥാനേ

ശോമയചൂണ്ണീയോ നാമ

പോദശോദ്ധ്യായഃ.

—o—o—o—

മ്വം സിദ്ധമായി വരികയും അവൻ സിദ്ധകർമ്മാവായിത്തീരുന്ന
താകയാൽ ശാശ്വതമായ യശസ്സു സിദ്ധിക്കുകയും വിചാരിച്ചതു
പോലെയുള്ള ദ്രവ്യസംപാദ്യമുണ്ടാവുകയും ചെയ്യും *

89—അഗ്നിവേശമഹഷിയാൽ ഉണ്ടാക്കപ്പെട്ടതായ ആദ്യത
ന്ത്രത്തെ ചരകമഹഷി കാലാനുരൂപമായവിധം പരിഷ്കരിച്ചു. അ
ങ്ങിനെയുള്ള ചരകസംഹിതയിൽ ഇതേവരെ പറഞ്ഞ ഗ്രന്ഥംകൊ
ണ്ട് ഇത്രിയസ്ഥാനം മുഴമിക്കുകയും ചെയ്യിരിക്കുന്നു *

ഇതി അഭിനവവാചസ്പതി ടി. സി. പരമേശ്വരശർമ്മണാ

തത്ഭാഗിനേയേന

പണ്ഡിത സി. കെ. വാസുദേവശർമ്മണാ ച കൃതേ

ചരകസംഹിതാവ്യാഖ്യാനേ

വാചസ്പത്യേ

ഇത്രിയസ്ഥാനേ പോദശോദ്ധ്യായഃ. (12)

—o—o—o—

ചരകസംഹിതയിൽ

ഇത്രിയസ്ഥാനം

സമ്പൂർണ്ണം.

—o—o—o—

